

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos švietimo
ir mokslo ministro 2013 m. liepos 12 d.
įsakymu Nr. V-656

SPECIALIZUOTO UGDYMO KRYPTIES PROGRAMŲ (PRADINIO, PAGRINDINIO IR VIDURINIO UGDYMO KARTU SU DAILĖS UGDYMU PROGRAMŲ) DAILĖS UGDYMO DALIS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Specializuoto ugdymo krypties programų (pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo kartu su dailės ugdymu programų) dailės ugdymo dalis (toliau – Programa) skirta mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių dėl išskirtinių asmens gabumų dailei, nuosekliai, sistemingai ir kryptingai ugdyti ir suteikti jiems reikiamų žinių, gebėjimų ir nuostatų.

2. Programa apibrėžia dailės ugdymo turinį visos šalies švietimo sistemos lygmeniu. Mokyklos, vadovaudamosi Programa, formuoja mokyklos lygmens dailės ugdymo turinį pagal mokinių poreikius ir gebėjimus.

3. Programa parengta remiantis šiais principais:

3.1. šiuolaikiškumo ir dermės – Programa parengta remiantis apmąstyta, išanalizuota ir apibendrinta darbo su gabiais dailei vaikais patirtimi, suderinta tradicijos ir inovacijos;

3.2. individualizavimo – orientacija į mokinį, jo pasiekimus ir mokymosi ypatumus, individualią gabumų raidą;

3.3. sistemingumo ir perimamumo – atsižvelgiant į mokinių turimą patirtį, amžiaus tarpsnių ypatumus, numatant motyvacijos ir kūrybiškumo krizes nuosekliai pagal koncentrus aprašomas ugdymo turinys;

3.4. kūrybingumo ir iniciatyvumo – Programoje iškeliamas mokinių kūrybinio mąstymo ugdymas, atsakomybės už savo mokymąsi prisiėmimas, dailės raiškos pasiekimų pristatymas visuomenei;

3.5. mokymosi visą gyvenimą – Programa siekiama ugdyti mokinių metakognityvinį mąstymą: pabrėžiama mokėjimo mokytis, įsivertinimo ir karjeros planavimo gebėjimų ugdymo svarba.

4. Ugdant mokinius, turinčius specialiųjų ugdymosi poreikių dėl išskirtinių asmens gabumų dailei, ypač svarbu užtikrinti jų plėtrai būtiną palankią, psichologiškai ir fiziškai saugią aplinką, t. y. suteikti galimybę mokytis pagal atitinkamą programą, garantuoti kvalifikuotą ir kompetentingą pedagogų personalą, aprūpinti reikalingomis priemonėmis, sudaryti sąlygas dalyvauti parodose, pleneruose, akcijose, konkursuose, mokykloje jaustis saugiems.

5. Programa siekiama suteikti mokiniams ne tik dailės dalykinę kompetenciją, bet ir bendrųjų kompetencijų pagrindus. Išugdytos bendrosios kompetencijos – mokėjimo mokytis,

komunikavimo, pažinimo, iniciatyvumo ir kūrybingumo, asmeninės, socialinės, kultūrinio sąmoningumo – tai sąlygos sėkmingam gyvenimui ir profesiniam pasirengimui.

6. Programos nuoseklumas sudaro galimybes dailės mokytojams stebėti ir analizuoti mokinių gebėjimų ir interesų raidą, charakterio ypatumus, nuspėti ir sušvelninti kūrybines krizes, palaikyti mokymosi motyvaciją. Atsižvelgiant į mokinio savybes ir poreikius individualizuojamas ugdymo turinys ir diferencijuojamos mokomosios veiklos.

7. Programos tikslas – stebint ir analizuojant mokinių išskirtinių dailei gabumų ir asmeninių savybių raidą atskleisti jų individualybę, sudaryti tinkamas sąlygas ugdytis meninius kūrybinius gebėjimus, įgyti profesionaliosios dailės įgūdžių ir kompetencijos, atitinkančios šiuolaikinį kultūros bei technologijų kontekstą, ir tenkinti pažinimo bei individualios kūrybos poreikius.

8. Programos uždaviniai:

8.1. stebėti ir analizuoti mokinių išskirtinius dailei gabumus ir asmenybės ypatumus, atsižvelgiant į individualią mokinių raidą planuoti mokymosi turinį;

8.2. sudaryti sąlygas nuosekliai tobulinti mokinių dailės raiškos gebėjimus išbandant įvairias dailės technikas ir technologijas;

8.3. skatinti mokinius siekti kūrybos savitumo analizuojant, interpretuojant, eksperimentuojant, vertinant ir įsivertinant kūrybos rezultatus;

8.4. supažindinti su pasaulio bei Lietuvos kultūros paveldu, tautinėmis tradicijomis, kurių pagrindu mokiniai ugdytūsi gebėjimą savikritiškai ir tolerantiškai vertinti savo ir kitų kūrybos darbus.

9. Programos struktūra. Programą sudaro:

9.1. Pagrindiniai Programos dalykai:

9.1.1. 1–7 klasėje – dailės raiška;

9.1.2. 8–12 klasėje – dailės šaka;

9.1.3. 5–12 klasėje – piešimas;

9.1.4. 5–12 klasėje – kompozicija;

9.1.5. 5–12 klasėje – dailės ir architektūros istorija.

9.2. Programą papildantys dalykai:

9.2.1. 9–12 klasėje – keramika;

9.2.2. 9–12 klasėje – akvarelė;

9.2.3. 9–12 klasėje – projektavimas.

9.3. Laisvai pasirenkami dalykai (tekstilė, drabužių dizainas, vitražas, stiklas ir kt.) – jų programą mokykla rengia savarankiškai. Pasirenkamųjų dalykų programomis mokykla sustiprina savo savitumą ir ugdymo prioritetus.

II. PRADINIO UGDYMO KARTU SU DAILĖS UGDYMU PROGRAMOS DAILĖS UGDYMO DALIS

10. Dailės raiška – Pradinio ugdymo kartu su dailės ugdymu programos dailės ugdymo dalies pagrindinis dalykas.

10.1. Dalyko paskirtis – sudaryti mokiniams sąlygas ugdyti esminius dailės gebėjimus, įgyti erdvinės, grafinės ir spalvinės raiškos patirties, susipažinti su vaizduojamąja, taikomąja ir liaudies daile, šiuolaikiniais vizualiaisiais menais.

10.2. Dalyko tikslas – padėti mokiniams ugdyti gebėjimus regimą pasaulį vaizduoti grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis meninėmis formomis, puoselėti jų kūrybiškumą mokantis vizualinės plastinės kalbos, įgyti kūrybos proceso suvokimo pradmenis.

10.3. Dalyko uždaviniai. Siekiama, kad mokiniai:

10.3.1. mokytūsi grafinės, spalvinės, erdvinės plastikos raiškos, pagrindinių dailės technikų ir technologijų;

10.3.2. formuotūsi pradinis įgūdžius dirbdami su dailės medžiagomis ir priemonėmis;

10.3.3. lavintūsi stebėjimo, analizavimo, interpretavimo įgūdžius;

10.3.4. susipažintū su meninės raiškos žodynu dailės kūrinuose, tautinio kultūrinio paveldo savitumu;

10.3.5. pritaikytū individualius dailės raiškos ir pažinimo gebėjimus bei įgūdžius meniniuose projektuose.

10.4. Dalyko struktūra. Dalyką sudaro dvi veiklos sritys:

10.4.1. dailės raiškos priemonių pažinimas ir praktika;

10.4.2. dailės pažinimas ir raiška socialinėje kultūrinėje aplinkoje.

10.5. Didaktinės nuostatos:

10.5.1. Dailės raiškos dalykas grindžiamas integruotomis dailės raiškos sritimis. Per dailės pamokas supažindinama su pagrindinėmis spalvinėmis, grafinėmis ir erdvinėmis plastikos technikomis, medžiagų savybėmis bei dailės priemonėmis. Sukuriama motyvuojanti, atvira vaiko sumanymams atmosfera. Mokiniai skatinami ieškoti savų kūrybos būdų, eksperimentuoti ir improvizuoti, pratinami savarankiškai parengti, tausoti ir sutvarkyti darbo vietą bei dailės priemones.

10.5.2. Mokymo procesas vyksta dailės klasėse, gamtoje, muziejuose. Mokiniai naudojami informacijos šaltiniais internete, dailės albumais bibliotekoje, dalyvauja edukacinėse parodose, pažintinėse išvykose į kultūrinio paveldo vietas, susitikimuose su dailininkais, kalendorinėse šventėse, klasėse, mokyklos renginiuose ir meniniuose projektuose.

10.5.3. Mokymasis grindžiamas mokomųjų dalykų – literatūros, matematikos, pasaulio pažinimo, tikybos ir kt. – temų integracija. Dailė integruojama su literatūra, istorija, pasaulio

pažinimu, etnokultūra, muzika, šokiu, judesiu, teatru. Mokomasi integruojančią temą perteikti tapybinėmis, grafinėmis, erdvinėmis priemonėmis, kuriami integruoti meniniai projektai ir kt.

10.5.4. Naudojami individualūs ir atsako, interaktyvūs, žaidimų, mokymosi bendradarbiaujant ir kiti mokymo metodai, darantys teigiamą poveikį mokymuisi ir skatinantys žaisti, kurti, išradinėti, patirti teigiamų emocijų ir atradimų džiaugsmą. Parenkamos temos, skatinančios mokinius stebėti aplinkinį pasaulį, gamtos reiškinius, dailės kūrinius. Lavinami gebėjimai interpretuoti patirtį ir išgyvenimus, improvizuoti, perteikti veiksmą, erdvę ir laiką, skatinantys spalvinį, grafinį, erdvinį suvokimą. Puoselėjamas vaikų kūrybos individualumas.

10.5.5. Integravimo galimybės. Dailė su literatūra, istorija, pasaulio pažinimu, etnokultūra, muzika, šokiu, judesiu, teatru ir kt. – meninės veiklos projektai. Kūrybinės saviraiškos ugdymas dalyvaujant parodose, klasės, mokyklos renginiuose. Kalendorinės ir šeimos šventės, papročiai ir tradicijos.

10.5.6. Mokinių pasiekimai ir pažanga vertinami ideografiškai. Mokymosi proceso metu taikomas formuojamasis vertinimo būdas, mokinys nuosekliai skatinamas žodžiu ar raštu, pabrėžiant teigiamus mokymosi rezultatus. Apibendrinamuoju vertinimu vertinama bendra mokinio pažangos dinamika, suinteresuotumas, motyvacija. Atsiskaitymo forma laisva – kūrybinių darbų parodos, dailės darbų albumai, knygelės, dailė šventėse, vaidinimuose ir kt. Baigiant programą taikomas apibendrinamasis vertinimas. Visų veiklos sričių pasiekimai vertinami trimis lygiais.

10.6. Mokinių pasiekimai:

10.6.1. 1–2 klasėje:

1. Dailės raiškos priemonių pažinimas ir praktika	
Nuostata. Įgyvendinti laisvos, spontaniškos kūrybos poreikį. Pasitikėti savo jėgomis. Mokyti tvarkingoje ir saugioje aplinkoje.	
Esminis gebėjimas. Kelti ir įgyvendinti vizualias idėjas išbandant grafines, spalvines, erdvines raiškos priemones ir technikas.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Spontaniškai kelti vizualias idėjas plokštumoje ar erdvėje.	1.1.1. Savais žodžiais papasakoti savo įspūdžius, nuotaikas ir išgyvenimus pagal duotą ar pasirinktą temą. 1.1.2. Įsižiūrėti ir nusakyti gamtos, aplinkinio pasaulio reiškinių keliamus įspūdžius, nuotaikas. 1.1.3. Rasti kūrybos idėjų literatūros, pasaulio pažinimo, etnokultūros informaciniuose šaltiniuose.

1.2. Meninėmis priemonėmis perteikti vaizduojamų objektų ir reiškinių nuotaiką.	1.2.1. Vaizduoti veiksmą, erdvę, laiką. 1.2.2. Spalvų įvairovė vaizduoti aplinkos daiktus ir reiškinius. 1.2.3. Vaizduoti aplinką ir išgauti nuotaiką įvairaus pobūdžio linijomis, dėmių ir figūrų dydžiais, taškais. 1.2.4. Įvairių dydžių popieriaus lape komponuoti horizontaliai, vertikalčiai panaudojant simetriją, ritmą. 1.2.5. Improvizuoti, fantazuoti įvairaus pobūdžio erdvinėmis formomis ir tyrinėti skirtingų medžiagų savybes.
1.3. Išbandyti tapybos, grafikos ir erdvinės plastikos nesudėtingas technikas.	1.3.1. Atpažinti ir skirti piešimo priemones, aptarti skirtingų medžiagų ir įrankių paliekamus pėdsakus. 1.3.2. Maišant dažus įgyti pradinių spalvotyros žinių. 1.3.3. Aptarti ir išbandyti tapymo įrankių plastines savybes, atsižvelgti į tapybos guašo ir akvarelės dažais ypatumus. 1.3.4. Mokyti lipdybos, konstravimo, tekstilės medžiagų jungimo būdų. 1.3.5. Mokyti saugiai elgtis su įrankiais, sutvarkyti darbo priemones ir vietą.
2. Dailės pažinimas ir raiška socialinėje kultūrinėje aplinkoje	
Nuostata. Domėtis artimiausios aplinkos dailės kūriniais, savo krašto ir pasaulio kultūra.	
Esminis gebėjimas. Stebėti, analizuoti ir interpretuoti dailės kūrinius artimiausioje aplinkoje. Taikyti dailės gebėjimus kūrybinėje veikloje.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Stebėti dailės kūrinius artimiausioje aplinkoje.	2.1.1. Savais žodžiais papasakoti dailės kūrinių keliamą įspūdį, nuotaiką, spalvų, linijų ir formų įvairovę. 2.1.2. Atpažinti ir skirti dailės kūrinių atlikimo būdus. 2.1.3. Žinoti ir įvardyti pagrindinius tautodailės bruožus.
2.2. Stebėti meno reiškinius artimiausioje aplinkoje.	2.2.1. Apibūdinti, kaip dailė ir dailės reiškiniai susiję su šeimos ir klasės gyvenimu. 2.2.2. Sieti liaudies meno kūrinius su etnokultūriniais papročiais. 2.2.3. Sieti dailės raišką su kitomis meninio ugdymo sritimis – literatūra, muzika, judesiu, teatru ir kt.
2.3. Sukurti ir pritaikyti dailės kūrinius renginiams, parodoms, meno projektams.	2.3.1. Mokėti trumpai apibūdinti savo ir kitų meninę kūrybą, reikšti savo nuomonę. 2.3.2. Parodyti savo ir draugų darbus parodėlėse.

10.6.2. 3–4 klasėje:

1. Dailės raiškos priemonių pažinimas ir praktika

Nuostata. Įgyvendinti laisvos, spontaniškos kūrybos poreikį. Pasitikėti savo jėgomis. Mokyti tvarkingoje ir saugioje aplinkoje.	
Esminis gebėjimas. Kelti ir įgyvendinti vizualias idėjas išbandant grafines, spalvines, erdvinės raiškos priemones ir technikas.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Spontaniškai kelti vizualias idėjas ir komponuoti pasirinktus motyvus plokštumoje ar erdvėje.	1.1.1. Papasakoti savo kūrybinius sumanymus, svajones, išgyvenimus pagal duotą ar pasirinktą temą, pasirinkti vaizdavimo motyvus. 1.1.2. Pažinti gamtą, stebėti ir tyrinėti jos kaitą, reiškinius, formų, spalvų įvairovę. 1.1.3. Rasti ir pasirinkti informacijos ir idėjų kūrybai literatūros, pasaulio pažinimo, etnokultūros ir kt. informaciniuose šaltiniuose.
1.2. Išradingai naudojantis meninėmis raiškos priemonėmis perteikti vaizduojamų objektų ir reiškinių savybes.	1.2.1. Vaizduoti veiksmą, erdvę, laiką, skirti priekinį ir profilinį vaizdavimą. 1.2.2. Pasirinkti spalvų derinius norimam įspūdžiui perteikti vaizduojant aplinkos daiktus ir reiškinius. 1.2.3. Įvairiai naudoti linijas, dėmes, formas, tonines tekstūras, faktūras, kontrastus, ritmą perteikiant charakterį. 1.2.4. Pavaizduoti objektų dydžių ir nuotolių įspūdžius, būdingas formas, detales, paviršių ypatumus. 1.2.5. Konstruoti, lipdyti ir jungti erdvinės formas perteikiant jų įvairovę, paviršių faktūras.
1.3. Tinkamai taikyti paprastas tapybos, grafikos, erdvinės plastikos technikas idėjoms įgyvendinti.	1.3.1. Atpažinti ir skirti naudojamą grafines priemones, spaudavimo būdus, nesudėtingas raižinio technikas. 1.3.2. Maišant pagrindines spalvas išgauti naujų spalvų, išbandyti tapymą ant įvairių daiktų paviršių, naujas tapybos technikas. 1.3.3. Skirti ir įvardyti erdvinei kūrybai – lipdybai, konstravimui, tekstilei – reikalingų medžiagų savybes. 1.3.4. Tinkamai jungti medžiagas išmoktais būdais. 1.3.5. Saugiai elgtis su įrankiais ir sutvarkyti darbo priemones ir vietą.
2. Dailės pažinimas ir raiška socialinėje kultūrinėje aplinkoje	
Nuostata. Domėtis artimiausios aplinkos dailės kūriniais, savo krašto ir pasaulio kultūra.	
Esminis gebėjimas. Stebėti, analizuoti ir interpretuoti dailės kūrinius artimiausioje aplinkoje. Taikyti dailės gebėjimus kūrybinėje veikloje.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas

2.1. Susieti dailės kūrinio nuotaiką su dailės raiškos priemonėmis.	2.1.1. Vartojant paprastas dailės sąvokas apibūdinti dailės kūrinių keliamą įspūdį, nuotaiką, spalvų, linijų ir formų įvairovę, estetines savybes. 2.1.2. Skirti ir savais žodžiais paaiškinti pagrindines dailės rūšis ir žanrus, atpažinti atlikimo technikas. 2.1.3. Stebėti lietuvių ir kitų tautų liaudies meną, aptarti būdingus jų bruožus.
2.2. Stebėti meno reiškinius artimiausioje aplinkoje, sieti juos su šeimos ir mokyklos gyvenimu.	2.2.1. Savais žodžiais papasakoti, kuo dailė įdomi, kokius dailės įgūdžius galima pritaikyti kasdieniame gyvenime. 2.2.2. Sieti liaudies meno kūrinius su etnokultūriniais papročiais. 2.2.3. Sieti dailės raišką su kitomis meninio ugdymo sritimis – literatūra, muzika, judesiu, teatru ir kt.
2.3. Taikyti vizualinės meninės raiškos ir technikų žinias renginiuose, parodose ir meno projektuose.	2.3.1. Apibūdinti ir įvertinti savo ir kitų meninę kūrybą, reikšti savo nuomonę. 2.3.2. Parodyti savo ir draugų darbus parodėlėse. 2.3.3. Eksponuoti kūrinius laikantis reikalavimų.

10.7. Turinio apimtys:

10.7.1. Spalvinės, grafinės, erdvinės raiškos priemonių pažinimas ir praktika: aplinkos stebėjimas ir vaizdavimas; patirties ir įspūdžių interpretavimas; skatinama kūrybinė iniciatyva spontaniškai keliant vizualias idėjas ir taikant įvairius būdus idėjai perteikti; bandymai su pasirinktomis priemonėmis ir medžiagomis; integruoti meniniai kūrybiniai projektai; natūrmortas, peizažas, portretas, teminės kompozicijos.

10.7.1.2. Spalvotyra:

10.7.1.2.1. 1–2 klasė: grynosios spalvos ir atspalviai, juoda, balta. Spalvų maišymas. Fonas ir jo reikšmė. Šiltos ir šaltos spalvos, spalvų nuotaikos.

10.7.1.2.2. 3–4 klasė: pagrindinės ir antrinės, šviesios ir tamsios spalvos, kontrastai, tonai, pustoniai. Koloritas – šviesus ir tamsus, ryškus ir blankus, šiltas ir šaltas ir t. t. Spalvinis ritmas.

10.7.1.3. Meninės raiškos priemonės:

10.7.1.3.1. 1–2 klasė: linijų, dėmių, taškų, brūkšnelių įvairovė, ritmas. Įvairios tekstūros, tonų išgavimas brūkšniuojant. Pagrindinės formos. Įvairios formos ir faktūros plokštumoje, erdvėje. Komponavimas ritmu, simetrija, dekoravimas. Įvairių įrankių ir medžiagų paliekami pėdsakai.

10.7.1.3.2. 3–4 klasė: nuotaikos kūrimas įvairiomis linijomis, dėmėmis, tonais, tekstūromis. Erdvės įspūdis – pirmas ir antras planas, vienas kitą užstojančios objektai. Formų įvairovė, ramios ir judrios formos, įvairių formų jungimas. Reljefinis vaizdavimas. Įspaudai. Simetrija, ritmas, kontrastai.

10.7.1.4. Technikos:

10.7.1.4.1. 1–2 klasė: tapymas, liejimas guašu ir akvarele. Spalvota monotipija, atspaudai, aplikacija, mišri technika, karpiniai, gratažas, štampavimas. Piešimas spalvotais pieštukais,

kreidelėmis, flomasteriais, tušu ir teptuku, tušo pūtimas. Lipdymas ir konstravimas naudojant skirtingas medžiagas. Karpymas, lankstymas, konstravimas iš popieriaus. Aplikacija iš įvairių medžiagų. Siuvimo pradmenys.

10.7.1.4.2. 3–4 klasė: tapymas guašu, liejimas akvarele. Koliažas, vitražas, mozaikos imitacija, aplikacija. Įspūdžių perteikimas skirtingomis grafinėmis priemonėmis: pieštukais, kreidelėmis, tušu ir teptuku bei įvairių storių plunksnomis. Judesio perteikimas, piešimas vaizduojant daug detalių. Linijų ir dėmių charakteris, ritmas, kontrastai. Įvairūs spaudavimo būdai, šablonai, karpiniai, frotžas, gratažas, kartono, putplasčio raižiniai. Lipdymas iš plastilino, molio, papjė mašė technika. Erdvinių formų karpymas, lankstymas, konstravimas iš popieriaus. Tekstilės pradmenys.

10.7.2. Dailės pažinimas:

10.7.2.1. 1–2 klasė: gamtos ir žmogaus sukurtų spalvų ir formų stebėjimas artimiausioje aplinkoje, muziejuose ir parodose, tautodailėje – margučiai, verbos, kaukės, juostos, ornamentai ir simboliai; nesudėtingų dailės kūrinių aptarimas, meninės raiškos priemonių, atlikimo būdų nusakymas; edukacinės pamokos muziejuose, dailininkų dirbtuvėse, ekskursijos po kultūrinio paveldo vietas.

10.7.2.2. 3–4 klasė: vaizduojamosios ir taikomosios dailės kūrinių stebėjimas artimiausioje aplinkoje, bibliotekose, muziejuose, parodose; lietuvių liaudies architektūra, skulptūra, puošybos elementai, tautinis kostiumas, etnokosmologiniai simboliai; heraldika; lietuvių ir kitų tautų liaudies meno savitumai; dailės rūšių ir žanrų apibūdinimas, spalvinių, grafinių ir erdvinių meninės raiškos priemonių, atlikimo technikų ir medžiagų nusakymas; edukacinės pamokos muziejuose, dailininkų dirbtuvėse, ekskursijos po kultūrinio paveldo vietas.

10.8. Vertinimas.

Vertinimo lygiai		
patenkinamas	pagrindinis	aukštesnysis
1. Dailės raiškos priemonių pažinimas ir praktika		
Su mokytojo pagalba įgyvendina savo idėjas naudodamas paprastas dailės raiškos priemones. Savitai vaizduoja regimą pasaulį grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis formomis.	Savarankiškai įgyvendina savo idėjas vizualine plastine kalba. Stengiasi perteikti regimo pasaulio formas naudodamas pagrindines meninės dailės raiškos priemones ir technikas.	Kūrybingai perteikia savo idėjas vizualine plastine kalba. Pastabus aplinkai, geba tiksliai atvaizduoti regimo pasaulio formas pagrindinėmis meninėmis dailės raiškos priemonėmis ir technikomis.
2. Dailės pažinimas ir raiška socialinėje kultūrinėje aplinkoje		

<p>Stebi mokytojo pasiūlytus dailės kūrinius artimiausioje aplinkoje, savais žodžiais apibūdina kūrinį ir atlikimo technikas.</p> <p>Dalyvauja kūrybinėje grupėje, skiria darbelius numatytai progai.</p>	<p>Noriai stebi dailės kūrinius ir savais žodžiais apibūdina dailės kūrinių plastinę išraišką. Žino dailės epochas, pagrindines dailės rūšis ir žanrus.</p> <p>Bendradarbiauja integruotos meninės raiškos projektuose, išreiškia save įvairiomis meninės raiškos priemonėmis.</p>	<p>Aktyviai domisi dailės kūriniais artimiausioje aplinkoje. Įgijęs dailės kūrinio suvokimo pradmenis ir elementarias dailės istorijos žinias. Skiria pagrindines dailės rūšis ir žanrus.</p> <p>Siūlo kūrybines idėjas ir aktyviai dalyvauja integruotos meninės raiškos projektuose.</p>
---	--	--

III. PAGRINDINIO UGDYMO KARTU SU DAILĖS UGDYMU PROGRAMOS DAILĖS UGDYMO DALIS

I. PAGRINDINIO UGDYMO KARTU SU DAILĖS UGDYMU PROGRAMOS DAILĖS UGDYMO DALIES DALYKAI 5–8 KLASĖJE

11. Piešimas – Pagrindinio ugdymo kartu su dailės ugdymu programos dailės ugdymo dalies pagrindinis dalykas 5–6 klasėje.

11.1. Dalyko paskirtis – sudaryti sąlygas mokiniams ugdytis piešimo gebėjimus ir fiksuoti regimos aplinkos objektus patiriant teigiamas emocijas bei atradimų džiaugsmą.

11.2. Dalyko tikslas – puoselėjant mokinių raiškos ir interpretacijos savitumą patirti atradimų džiaugsmą bei pasitenkinimą kūrybos procesu, ugdytis gebėjimus regimo pasaulio objektus vaizduoti piešimo priemonėmis, įgyti tam reikiamų žinių ir įgūdžių.

11.3. Dalyko uždaviniai. Siekiama, kad per piešimo pamokas mokiniai:

11.3.1. lavintųsi pastabumą ir praktinius piešimo įgūdžius;

11.3.2. mokyti naudotis piešimo priemonėmis ir technikomis, išbandytų įvairius piešimo būdus;

11.3.3. siektų savitai perteikti piešiniuose regimos aplinkos objektus;

11.3.4. pritaikytų piešimo gebėjimus atlikdami kūrybines užduotis.

11.4. Dalyko struktūra. Dalyką sudaro dvi veiklos sritys:

11.4.1. piešimo raiškos priemonių pažinimas ir praktika;

11.4.2. piešybinių reiškinių atpažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje.

11.5. Didaktinės nuostatos:

11.5.1. Mokymosi veikla organizuojama nedidelėmis mokinių grupėmis sukuriant palankią mokymuisi atmosferą, grindžiamą mokytojo ir mokinių bendradarbiavimu.

11.5.2. Piešimo mokomasi atskirų užduočių ir temų ciklais: įvairios trukmės piešimo ciklai; pamokų ciklai, skirti piešiamiems objektams stebėti ir fiksuoti, linijomis, tonais ar proporcijomis perteikiant (imituojant) vizualų vaizdą; teminių kompozicijų ciklai skirti integruotoms užduotims atlikti.

11.5.3. Piešimo pamokose taikomi įvairūs žaidybiniai metodai, užduotys diferencijuojamos: pasiūlomos kitos piešimo priemonės, jeigu mokiniui sudėtinga atlikti užduotį; pagal mokinių gebėjimus individualizuojama: ta pati tema gali būti atlikta skirtingais būdais arba pakeista. Pieštukais lengviau perteikti istorinę temą (pvz., Žalgirio mūšį), nes šio amžiaus vaikai mėgsta piešti daug detalių, dažnai naudojamas trintukas.

11.5.4. Mokiniai vertinami individualiai, formuojamuoju metodu, pagrįstu bendradarbiavimu. Vertinimu siekiama kelti mokinio motyvaciją, pasitikėjimą savo jėgomis, domėjimąsi kūrybiniu procesu. Atsiskaitymo forma – pusmečio peržiūrose piešinių vertinimas.

11.6. Mokinių pasiekimai.

1. Piešimo raiškos priemonių pažinimas ir praktika	
Nuostata. Žvelgti į piešimą kaip į tikrovės interpretaciją, kūrybinių idėjų vaizdavimo būdą bei prasmingų išgyvenimų teikiančią veiklą. Esminis gebėjimas. Išbandyti piešimo technikas, vaizduoti aplinkos objektus, kurti vizualius pasakojimus piešimo priemonėmis.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Stebėti ir fiksuoti objektus artimiausioje aplinkoje.	1.1.1. Piešti stebimą objektą (augalas, gyvūnas, daiktas). 1.1.2. Komponuoti kelis piešiamus objektus, pasirenkant piešimo technikas.
1.2. Atrasti ir fiksuoti piešiamus objektus interpretuojant jų vizualų vaizdą.	1.2.1. Piešti kelis objektus komponuojant popieriaus lape. 1.2.2. Nustatyti piešiamų objektų dydžius, tonus. Naudoti mišrias piešimo priemones.
1.3. Kūrybines idėjas bei kompozicijos sumanymus išreikšti vaizdu.	1.3.1. Naudoti įvairias piešimo priemones (žr. Turinio apimtis). 1.3.2. Eskizuoti kūrybines idėjas. 1.3.3. Perteikti simbolinius vaizdus.
1.4. Įvairiai naudoti linijas, tonus, erdvines formas, foną teminėse kompozicijose perteikiant įspūdį, nuotaiką.	1.4.1. Apibūdinti portreto, natūrmorto žanrus, kitas kompozicijas. 1.4.2. Paaiškinti, kaip piešimo raiškos priemonėmis galima perteikti įspūdį, nuotaiką ir kt.
2. Piešybinių reiškinių atpažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	
Nuostata. Atidžiai stebėti aplinką, domėtis savo ir kitų kraštų daile ir tradicijomis. Esminis gebėjimas. Vartoti piešimo sąvokas, apibūdinti piešimo technikas dailės kūrinuose, piešybinius reiškinius aplinkoje.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas

2.1. Pastebėti ir tyrinėti artimiausios aplinkos gamtos ir kultūros piešybinius reiškinius.	2.1.1. Savarankiškai pasirinkti ir fiksuoti (eskizuoti) artimos aplinkos objektus. 2.1.2. Savais žodžiais apibūdinti piešimo sąvokas, piešimo būdus ir priemones. 2.1.3. Papasakoti apie parodose ar reprodukcijose stebėtus dailininkų piešinius.
2.2. Atpažinti ir apibūdinti dailės kūrinių piešybinius elementus.	2.2.1. Įvardyti piešimo būdus ir priemones, pritaikyti juos kūryboje. 2.2.2. Apibūdinti paprastas piešimo sąvokas. 2.2.3. Vaizdu ir žodžiu fiksuoti pastebėjimus piešimo dienoraštyje.

11.7. Turinio apimtys:

11.7.1. Piešimo raiškos priemonių pažinimas ir praktika:

11.7.1.1. Įvairios trukmės piešimo užduotys (dominuoja trumpalaikės). Įvairiomis piešimo priemonėmis vaizduojama artimiausia aplinka – augalai, medžiai, gyvūnai (gyvi ir iškamšos), žmonės (portretai ir figūros), žmogaus sukurti daiktai. Kopijuojami dailės kūriniai.

11.7.1.2. Vaizdo interpretavimas, imitavimas arba simbolinis piešimo būdas (medis–simbolis, žmogus–simbolis ir kt.). Teminės kompozicijos (istoriniai įvykiai, mitai, legendos) naudojant spalvotus pieštukus, kreideles, pastelę. Mažo formato piešiniai paprastu pieštuku išryškinant gamtos objektų detales (žiedlapiai, vaisių sėklėlės, kriauklės, akmenėliai ir kt.).

11.7.2. Piešybinių reiškinių atpažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje: pastebėtų piešybinių reiškinių fiksavimo dienoraščiai; nupieštų reiškinių / įvykių / objektų aprašai; piešinių dienoraščių pristatymas klasėje (bent kartą per savaitę); lankytojų parodų / stebėtų dailės kūrinių aptarimas ir aprašymas piešybiniu aspektu; piešimo priemonių ir sąvokų žodynėlis (linijinis piešinys, toniniai skirtumai, refleksas, šešėlis, formos apimtis, štrichas, minkštas–kietas pieštukas, sangvinas, pastelė, toninis popierius, angliukas, eskizas ir kt.).

11.8. Vertinimas.

Vertinimo lygiai		
patenkinamas	pagrindinis	aukštesnysis
1. Piešimo raiškos priemonių pažinimas ir praktika		

Stebi aplinką ir vaizduoja objektų formas, dydžius pasirinkdamas paprastas piešimo priemones ir technikas.	Geba susikaupti, atidžiai ir dėmesingai stebėti aplinką, daiktus ir reiškinius. Vaizduoja būdingas objektų formas, dydžius, detales, perteikia charakterį, kontrastus. Kūrybiniams sumanymams įgyvendinti taiko visas išmoktas piešimo technikas ir išbandytas priemones.	Susidomėjęs stebi aplinką, vaizduoja objektus plokštumoje, atkartoja formas, detales, perteikia charakterį. Siūlo idėjas, vaizdavimo motyvus. Kūrybiniams sumanymams perteikti išradingai naudoja įvairias piešimo technikas bei priemones. Pasitelkdamas kontrastus ir niuansus perteikia piešiamo objekto išpūdį.
2. Piešybinių reiškinių atpažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje		
Stebi mokytojo pasiūlytus dailės kūrinius ar aplinkos objektus, savais žodžiais nusako kūrinių piešybinius bruožus, išpūdį bei nuotaiką. Fragmentiškai pildo piešimo dienoraštį.	Noriai stebi dailės kūrinius, savais žodžiais apibūdina menines ir piešybines raiškos priemones, atlikimo technikas. Vartodamas paprastas dailės sąvokas nusako kūrybinius sumanymus. Nuosekliai pildo piešimo dienoraštį.	Domisi dailės kūriniais. Nusako meninės raiškos principus, improvizuoja dailės kūrinių temomis. Vartodamas paprastas dailės sąvokas nusako kūrinio nuotaiką ir išpūdį. Nuosekliai ir savarankiškai pildo piešimo dienoraštį. Vartoja piešimo sąvokas.

12. Kompozicija – Pagrindinio ugdymo kartu su dailės ugdymu programos dailės ugdymo dalies pagrindinis dalykas 5–6 klasėje.

12.1. Dalyko paskirtis – lavinti regimąją atmintį, ugdyti erdvinį ir kūrybinį mąstymą, vaizduotę supažindinant mokinius su meno kūrinio pagrindiniais kompozicijos kūrimo principais ir išraiškos priemonėmis.

12.2. Dalyko tikslas – kryptingai ugdyti mokinių gebėjimus reikšti menines idėjas ir išgyvenimus grafinės, spalvinės, plokštuminės bei erdvinės kompozicijos raiškos priemonėmis.

12.3. Dalyko uždaviniai. Siekiama, kad mokydami kompozicijos mokiniai:

12.3.1. suvoktų gamtos ir žmogaus sukurtų daiktų formų grožį, įvairovę ir gebėtų jas perteikti ir komponuoti plokštumoje bei erdvėje;

12.3.2. įsisavintų pagrindinius grafinės, spalvinės ir erdvinės kompozicijos principus, gebėtų komponuoti vieną ar kelis objektus plokštumoje ir erdvėje naudojant grafinės, spalvinės ir erdvinės raiškos priemones: ritmas, statika, dinamika, simetrija, asimetrija, dydis, proporcija, spalva, tonas, sodrumas, faktūra, tekstūra ir kt.

12.3.3. susipažintų su lietuvių liaudies bei profesionalių dailininkų kūrinių kompozicijos principais ir raiškos priemonėmis.

12.4. Dalyko struktūra. Dalyką sudaro dvi veiklos sritys:

12.4.1. kompozicijos raiškos priemonių pažinimas ir kūrybinė praktika;

12.4.2. dailės kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje.

12.5. Didaktinės nuostatos:

12.5.1. Kompozicijos pamokose lavinami pradiniam ugdymo etape įgyti spalvinės, grafinės ir erdvinės raiškos bei komponavimo įgūdžiai.

12.5.2. Kompozicijos pagrindų mokoma atsižvelgiant į individualius mokinių gebėjimus, siekiant puoselėti unikalų mokinio pasaulėjautą ir individualią raišką.

12.5.3. Kompozicija yra integralus dalykas, jos mokymas siejamas su dailės istorijos, piešimo, spalvotyro, tapybos, erdvinės raiškos, etnokultūros ir bendrojo ugdymo dalykų – istorijos, literatūros, geografijos, gamtos pažinimo – turiniu bei informacinėmis technologijomis.

12.5.4. Kompozicijos pamokose naudojami įvairūs mokymo metodai, individualus bei grupinis darbas, projektinė veikla.

12.5.5. Mokinių pasiekimai vertinami atsižvelgiant į daromą asmeninę pažangą ir kūrybinių užduočių atitiktį sutartiems vertinimo kriterijams. Ugdymo proceso metu taikomas formuojamasis vertinimas, grupinės diskusijos, skiriama laiko mokinių darbams aptarti, įsivertinti. Pusmečio pabaigoje mokinių darbai pateikiami peržiūrai ir vertinami apibendrinamuoju būdu.

12.6. Mokinių pasiekimai.

1. Kompozicijos raiškos priemonių pažinimas ir kūrybinė praktika	
Nuostatos. Suprasti ir domėtis dailės kūrinių komponavimo principais, tradicijomis lietuvių liaudies ir profesionaliojoje dailėje. Stebėti, tyrinėti ir perteikti stebėtų reiškinių vizualines ypatybes ir įspūdžius įvairiomis raiškos priemonėmis ir technikomis. Esminis gebėjimas. Remiantis sukauptomis kompozicijos ir kitų mokomųjų dalykų žiniomis ir patirtimi komponuoti pagal sumanytas idėjas ir vaizdus panaudojant meninės išraiškos elementus ir kompozicines sandaras.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Stebėti, analizuoti, atrinkti ir perteikti objektų ir reiškinių vizualines ypatybes bei įspūdžius.	1.1.1. Įžvelgti ir apibūdinti stebimų objektų bei reiškinių būdingus bruožus ir savitai juos perteikti, sukompnuoti savo kūriniuose.
1.2. Perteikti vaizdą, idėją, nuotaiką įvairiomis dailės priemonėmis, technikomis ir kompozicinėmis sandaromis.	1.2.1. Savo įspūdžius ir išgyvenimus perteikti stilizuojant ir abstrahuojant motyvą ir kuriant simetriškas bei asimetriškas vienos ar kelių figūrų kompozicijas, taikyti įvairias ritmines struktūras bei sandaras, skirtingus dydžius, proporcijas ir planus. 1.2.2. Taikyti linijų, dėmių, tekstūrų įvairovę bei technikas – monotipiją, gratažą kuriant grafinės raiškos priemonėmis. 1.2.3. Naudoti pagrindines ir antrines, šiltas, šaltas spalvas, potėpius, kontrastą, niuansą kuriant spalvinės raiškos priemonėmis. 1.2.4. Taikyti skirtingų dydžių ir formų santykius, naudoti įvairias medžiagas, faktūras, tekstūras kuriant erdvines kompozicijas.
2. Dailės kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	
Nuostata. Domėtis savo aplinkos meninės kūrybos reiškiniais, lankytis liaudies meno bei profesionalių dailininkų kūrybos parodose. Esminis gebėjimas. Stebėti gamtos ir žmogaus sukurtos kultūrinės aplinkos estetinius ypatumus ir vizualiųjų menų įtaką aplinkai ir vertinti savo aplinkos dailės reiškinius, aktyviai juose	

dalyvauti.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Lankyti liaudies meno ir profesionaliosios dailės parodas, aptarti ir vertinti dailininkų kūrybą, kūrinių kompozicijos meninės raiškos priemones.	2.1.1. Atpažinti ir apibūdinti profesionalųjį meną ir tautodailę aptariant kūrinių kompozicijas. 2.1.2. Nusakyti matytų dailės kūrinių kompozicines struktūras, išraiškos priemones ir elementus. 2.1.3. Nurodyti Lietuvos ir pasaulio žymiausių dailininkus ir aptarti jų kūrinių kompozicijas.
2.2. Pritaikyti savo kūrybinę patirtį klasės ir mokyklos bendruomenės poreikiams, renginiams, dalyvauti meniniuose projektuose.	2.2.1. Apibūdinti kūrybinės veiklos formas ir jų reikšmę savo aplinkos socialiniame kultūriniame gyvenime. 2.2.2. Parengti parodai ir pristatyti savo kompozicijos darbus, pritaikyti juos puošiant klasės ar mokyklos aplinką. 2.2.3. Mokėti dirbti grupėje, dalyvauti mokyklos projektuose.

12.7. Turinio apimtys:

12.7.1. Kompozicijos raiškos priemonių pažinimas ir kūrybinė praktika:

12.7.1.1. Stebima, tyrinėjama gamta, daiktinė aplinka, susipažįstama su mus supančio pasaulio regimojo suvokimo dėsniniais, realistinio arba abstrahuoto, daiktų ar reiškinių atvaizdavimo ir komponavimo plokštumoje ir erdvėje principais bei priemonėmis.

12.7.1.2. Remiantis stebėtų kūrinių ir aplinkos ar gamtos reiškinių išgyvenimais kuriamos vienos ar kelių figūrų, siužetinės ar ornamentinės kompozicijos taikant kompozicijos struktūras: simetrija, asimetrija, statika, dinamika, kontrastas, pusiausvyra, proporcijos, niuansas, ritmas.

12.7.1.3. Grafinės ir spalvinės kompozicijos elemento – linijos raiškos galimybės ir linijų įvairovė pagal jų charakterį, dydį, storį, intensyvumą ar ritmiką siekiant piešinio išraiškingumo. Skirtingų nuotaikų, tekstūrų, faktūrų ir ritmo kompozicijos iš tiesių, laužytų, nutrūkstančių linijų ar piešiamų neatitraukus rankos nuo popieriaus naudojant įvairias priemones – įvairaus minkštumo pieštukus, teptukus, plunksnas, flomasterius, kreideles.

12.7.1.4. Spalvotyros žinių taikymas atliekant figūrines, siužetines ar ornamentines kompozicijas: pagrindinės ir papildomos, šiltos ir šaltos spalvos, jų sodrumas, tonas, kontrastas, niuansas bei harmoningas derinimas ir emocinė išraiška.

12.7.1.5. Raiškos priemonių: silueto, proporcijų, detalės ir visumos dydžių santykio, ritminio formų išdėstymo bei paviršiaus savybių (minkštas, šiurkštus, slidus), tekstūrų, faktūrų bei tradicinių ir netradicinių medžiagų (molis, kartonas, gipsas, viela, plastikas, rankų darbo popierius ir kt.), gamtinių medžiagų panaudojimas kuriant stilizuotų, abstrahuotų formų erdvines kompozicijas, asambliažus, maketus, dekoratyvinius dirbinius – dėžutes, žibintus, suvenyrus, žaislus ir kt.

12.7.1.6. Dėlioiant, komponuojant – žaidžiant formomis, spalvomis, faktūromis plokštumoje ir erdvėje susipažįstama su pagrindinių geometrinių figūrų – apskritimo, trikampio,

kvadrato pritaikymu kuriant stilizuotas augalų, gyvūnų, paukščių ar žmonių figūrines dekoratyvines kompozicijas.

12.7.2. Dailės kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje. Senovės baltų ir lietuvių tradiciniai ornamentai, komponavimo principai. Kitų tautų tradicinė dailė. Žymiausių dailininkų kūriniai ir jų komponavimo principai. Įgytų gebėjimų taikymas kūrybinėje veikloje, dalyvavimas kūrybinių darbų parodose, meninėse akcijose, projektuose.

12.8. Vertinimas.

Pasiekimų lygiai		
patenkinamas	pagrindinis	aukštesnysis
1. Kompozicijos raiškos priemonių pažinimas ir kūrybinė praktika		
Stebi ir savais žodžiais apibūdina mokytojo nurodytą artimiausios aplinkos objektų vizualiąsias kompozicijos savybes ir tyrinėja meninės dailės ir tautodailės kūrinių kompozicijos ypatybes. Savo išvalgas perteikia kurdamas simetrines ir asimetrines kompozicijas.	Vartodamas paprastas dailės sąvokas apibūdina savo ir draugų kūrybą, profesionaliosios dailės ir tautodailės dirbinių meninius bruožus, kompozicijos raiškos priemones. Apibūdina artimiausios aplinkos architektūros, dailės paminklų estetines ypatybes, vartodamas tinkamas sąvokas aptaria meninę ir istorinę jų vertę. Kurdamas panaudoja įvairias kompozicines sandaras, ritmines struktūras.	Analizuodamas ir vertindamas savo ir draugų kūrybines kompozicijas pasako originalių pastebėjimų. Domisi daile ir vartodamas tinkamas dailės sąvokas aptaria profesionaliosios dailės ir tautodailės meninius bruožus, kūrinių kompozicijos raiškos priemones. Domisi artimiausios aplinkos architektūros, dailės paminklų estetinėmis kompozicijos ypatybėmis, vartodamas tinkamas sąvokas apibūdina meninę ir istorinę jų vertę. Savo išgyvenimus perteikia kurdamas išraiškingas įvairių ritminių struktūrų kompozicijas, tikslingai taiko įvairias kompozicijos raiškos priemones – linijas, dėmes, faktūras, spalvą.
2. Dailės kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje		
Savais žodžiais apibūdina mokytojo nurodytus artimiausios aplinkos dailės reiškinius, gamtos ir kultūros paminklus. Vartodamas paprastas dailės sąvokas išvardija lankytojų muziejų ir parodų ekspozicijų turinį.	Išvardija artimiausios aplinkos dailės reiškinius, artimiausios aplinkos gamtos ir kultūros paminklus, apibūdina lankytojų muziejų ir parodų ekspozicijų turinį, savais žodžiais pasakoja apie vietos bendruomenės pastangas juos išsaugoti. Domisi vietos tradicijomis ir papročiais. Dalyvauja parodose.	Domisi artimiausios aplinkos dailės reiškinių, pasakoja apie vietos gamtos ir kultūros paminklų vertę. Įsimena ir atpažįsta muziejuose ir parodose matytus dailės kūrinius, aptaria kompozicijos raiškos priemones ir struktūras. Paaikškina, kodėl reikia saugoti kultūros paveldą. Išsako originalių pastebėjimų lygindamas vietos ir kitų kraštų tradicijas ir papročius. Noriai dalyvauja parodose.

13. Dailės ir architektūros istorija – Pagrindinio ugdymo kartu su dailės ugdymu

programos dailės ugdymo dalies pagrindinis dalykas 5–6 klasėje.

13.1. Dalyko paskirtis – sudaryti sąlygas kiekvienam mokiniui pažinti dailės ir etninės kultūros reiškinių įvairovę. Dalykas skirtas sistemingai ir nuosekliai plėtoti mokiniui reikalingą dailės kalbos pažinimo, suvokimo ir analizės patirtį, ugdyti praktinius ir kūrybinius gebėjimus, suteikti reikalingų žinių.

13.2. Dalyko tikslas – kryptingai pažįstant vaizduojamosios ir taikomosios dailės kūriniją padėti mokiniams suvokti skirtumą tarp realaus ir meninio vaizdo, supažindinti su dailės šakomis, žanrais, stiliaus samprata.

13.3. Dalyko uždaviniai. Siekiama, kad per dailės ir architektūros istorijos pamokas mokiniai:

13.3.1. susipažintų su meno rūšių įvairove ir jų ypatumais, skirtingomis dailės technikomis ir technologijomis;

13.3.2. ugdytųsi gebėjimą skirti pagrindines dailės rūšis ir jas apibūdinti, mokytųsi klasifikuoti dailės kūrinius pagal žanrus;

13.3.3. susipažintų su lietuvių ir užsienio dailės kūrinių pavyzdžiais, mokytųsi reikšti savo nuomonę;

13.3.4. mokytųsi tinkamai vartoti dailės sąvokas ir terminiją;

13.3.5. mokytųsi puoselėti kultūrinės tradicijas, ugdytųsi vertybines nuostatas.

13.4. Dalyko struktūra. Dalyką sudaro dvi veiklos sritys:

13.4.1. dailės kūrinių stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas;

13.4.2. dailės reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje.

13.5. Didaktinės nuostatos:

13.5.1. Planuojant dailės istorijos ugdymo turinį daugiausia dėmesio skiriama etninės kultūros pažinimui. Mokiniam pateikiami net tik Lietuvos, Europos, bet ir kitų pasaulio regionų dailės pavyzdžiai (pvz.: išryškinant Lietuvos ir Afrikos tautų skulptūrų, kolorito, raštų, simbolių panašumus bei skirtumus ir pan.).

13.5.2. Pamokoje naudojami mokomosios pažintinės veiklos organizavimo, stimuliavimo, savikontrolės mokymo(si) metodai, parenkami pagal pamokos tikslus, turinį, mokinių gebėjimus. Mokomosios užduotys atliekamos individualiai ir grupėmis. Siekiama, kad pažintis su dailės istorija ir etnokultūra vyktų įvairiomis formomis: pasakojimas, demonstravimas, iliustravimas, stebėjimas, diskusijos, rašiniai, kūrybinės pratybos, grafiniai darbai ir kt.

13.5.3. Puoselėjama palanki kūrybai ir mokymuisi aplinka, skatinanti mokinių mokymosi motyvaciją, meninę išvalgą. Stebėdami, lygindami ir interpretuodami aplinkinį pasaulį, turtindami estetinius įspūdžius mokiniai ugdomi estetinio suvokimo, vertinimo ir interpretavimo gebėjimus.

13.5.4. Ugdymo procese taikomos informacinės technologijos: naudojamos įvairios dailės ugdomosios programos.

13.5.5. Mokinių pasiekimai nustatomi įvertinant individualių užduočių atlikimą žodžiu ar raštu. Taikomas diagnostinis bei apibendrinantis vertinimo būdai. Diagnostinis vertinimas taikomas per tarpinius atsiskaitymus, kai apžvelgiami mokinių atskirų pusmečio užduočių (parodų aprašymai, testai, teminiai darbai) pasiekimai, jų įgyvendinimo rezultatai, nustatoma įdėto darbo bei pasiekimų atitiktis ar neatitiktis mokykloje priimtiems kriterijams. Apibendrinamasis vertinimas vyksta kiekvieno pusmečio pabaigoje. Vertinama bendra mokinio pažangos dinamika, suinteresuotumas, motyvacija.

13.6. Mokinių pasiekimai.

1. Dailės kūrinių stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas	
<p>Nuostatos. Domėtis daile ir palankiai vertinti savo, draugų ir dailininkų kūrybą. Stengtis kultūringai ir tolerantiškai išsakyti savo nuomonę. Būti smalsiam ir ieškoti informacijos apie dailės kūrinius. Domėtis savo ir kitų kraštų daile ir tradicijomis. Gerbti kultūros paveldą ir suvokti jo išsaugojimo svarbą.</p> <p>Esminis gebėjimas. Stebėti, analizuoti ir vertinti tradicinius bei šiuolaikinius meninės kalbos reiškinius.</p>	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
<p>1.1. Vartojant paprastas dailės sąvokas analizuoti ir vertinti meninius profesionaliosios dailės kūrinių ir tautodailės bruožus.</p> <p>1.2. Apibūdinti menines artimiausios aplinkos dailės ir architektūros paminklų ypatybes.</p> <p>1.3. Apibūdinti lankytojų muziejų ir parodų kūrinius ir ekspozicijas.</p> <p>1.4. Ieškoti informacijos internete ar spausdintuose leidiniuose.</p>	<p>1.1.1. Tyrinėti ir skirti raiškos pobūdį: grafinė (eskizas, piešinys, gratažas, atspaudas), spalvinė (tapyba guašu ir kt. vandeniniais dažais, aplikacija ir kt.), erdvinė (lipdyba iš molio, popieriaus plastika ir kt.) raiška.</p> <p>1.1.2. Skirti pagrindinius dailės žanrus (peizažas, natiurmortas, portretas, autoportretas, buitinis ir istorinis).</p> <p>1.1.3. Išižiūrėti ir nusakyti dailės, tautodailės kūrinių meninius bruožus (spalvų derinius, formų ir kompozicijos ypatumus: simetriška ar nesimetriška, linijų ir dėmių ritmas, simbolių reikšmės, atlikimo technika).</p> <p>1.2.1. Išižiūrėti į senuosius ir šiuolaikinius architektūros paminklus ir įvardyti pastatų paskirtį (pvz., pilis, bažnyčia, visuomeniniai, gyvenamieji pastatai ir kt.).</p> <p>1.3.1. Vartojant paprastas dailės sąvokas (dailė, tapyba, grafika, portretas, autoportretas, skulptūra, keramika ir kt.) pasakoti apie lankytojų muziejų ir parodų ekspozicijas.</p> <p>1.4.1. Pasirinkti reikšminius žodžius informacijos paieškai ir rasti informacijos apie aptartus dailės kūrinius.</p>
2. Dailės reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	

<p>Nuostatos. Pastebėti artimiausios aplinkos pokyčius ir estetinius reiškinius, susijusius su žmogaus veikla. Stengtis gyventi ir kurti estetiškoje ir tvarkingoje aplinkoje. Domėtis savo ir kitų kraštų kultūrinėmis tradicijomis, jas gerbti ir saugoti. Gerbti kultūros paveldą ir suvokti jo išsaugojimo svarbą.</p> <p>Esminis gebėjimas. Pastebėti, apibūdinti ir vertinti dailės pasireiškimą savo aplinkoje ir eksponuoti savo kūrybą kitiems.</p>	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
<p>2.1. Pastebėti ir apibūdinti dailės reiškinius kasdienėje aplinkoje ir žmogaus veikloje. Tyrinėti artimiausios aplinkos gamtos ir kultūros paminklų vertę, etnokultūrinės vietos bendruomenės tradicijas ir papročius.</p>	<p>2.1.1. Nurodyti, kokie daiktai ir pastatai buvo kuriami senovėje, kokie kuriami dabar įvairiuose kraštuose, kokia jų paskirtis ir formos, kokios naudojamos medžiagos.</p> <p>2.1.2. Išvardyti artimiausios aplinkos gamtos ir kultūros paminklus, savais žodžiais papasakoti apie vietos bendruomenės kultūros tradicijas.</p> <p>2.1.3. Kartu su mokytoju aptarti, kur galės pritaikyti įgytus įgūdžius, ko norės ateityje mokytis per dailės pamokas.</p>

13.7. Turinio apimtys:

13.7.1. Dailės kūrinių stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas:

13.7.1.1. Lietuvos, Europos ir pasaulio tautų dailės pavyzdžiai. Profesionaliosios dailės pavyzdžiai. Dailės reiškiniai ir jų įvairovė. Aptariama lietuvių liaudies architektūra, mažoji architektūra (koplytėlė, koplytstulpis, krikštas ir kt.) ir palyginama su kitų šalių architektūros pavyzdžiais.

13.7.1.2. Dailės kūrinių žanrai: peizažas, natiumortas, portretas, autoportretas, šaržas, buitinis, mitologinis, batalinis, istorinis.

13.7.1.3. Dailės raiškos priemonės: linija, dėmė, spalva, forma, kompozicija, ritmas.

13.7.2. Dailės reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje: dailės kūrinių įkvėpimo šaltiniai; dailės kūrinių eksponavimo erdvės ir jų ypatumai; artimiausios aplinkos gamtos ir architektūros paminklai, meninė ir istorinė jų vertė; artimiausi muziejai, galerijos, parodų salės.

13.8. Vertinimas.

Vertinimo lygiai		
patenkinamas	pagrindinis	aukštesnysis
1. Dailės kūrinių stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas		

Tyrinėja menines mokytojo nurodytų dailės ir tautodailės kūrinių ypatybes, palygina su kitų menų raiškos priemonėmis. Stebi ir savais žodžiais apibūdina mokytojo nurodytų artimiausios aplinkos objektų vizualiąsias ypatybes. Vartodamas paprastas dailės sąvokas išvardija lankytojų muziejų ir parodų ekspozicijų turinį.	Tolerantiškai vertina savo ir draugų kūrybinius sumanymus. Vartodamas paprastas dailės sąvokas apibūdina profesionaliosios dailės ir tautodailės meninius bruožus, palygina su kitų menų raiškos priemonėmis. Apibūdina artimiausios aplinkos architektūros, dailės paminklų estetines ypatybes, vartodamas tinkamas sąvokas aptaria meninę ir istorinę jų vertę. Išvardija ir apibūdina lankytojų muziejų ir parodų ekspozicijų turinį.	Pasako originalių pastebėjimų analizuodamas ir vertindamas savo ir draugų kūrybinius sumanymus. Domisi daile ir vartodamas tinkamas dailės sąvokas analizuoja profesionaliosios dailės ir tautodailės meninius bruožus, palygina su kitų menų raiškos priemonėmis. Domisi artimiausios aplinkos architektūros, dailės paminklų estetinėmis ypatybėmis, vartodamas tinkamas sąvokas apibūdina meninę ir istorinę jų vertę. Įsimena ir atpažįsta muziejuose ir parodose matytus dailės kūrinius, pasako jų dailės rūšis ir šakas.
2. Dailės reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje		
Savais žodžiais apibūdina mokytojo nurodytus artimiausios aplinkos dailės reiškinius, gamtos ir kultūros paminklus.	Išvardija artimiausios aplinkos dailės reiškinius, artimiausios aplinkos gamtos ir kultūros paminklus, savais žodžiais pasakoja apie vietos bendruomenės pastangas juos išsaugoti. Domisi vietos tradicijomis ir papročiais.	Domisi artimiausios aplinkos dailės reiškiniais, pasakoja apie vietos gamtos ir kultūros paminklų vertę. Paaiškina, kodėl reikia saugoti paveldą. Išsako originalių pastebėjimų lygindamas vietos ir kitų kraštų tradicijas ir papročius.

14. Dailės raiška – Pagrindinio ugdymo kartu su dailės ugdymu programos dailės ugdymo dalies pagrindinis dalykas 5–7 klasėje.

14.1. Dalyko paskirtis: dailės raiškos dalykas skirtas sudaryti sąlygas mokiniams susipažinti su atskirų dailės šakų ypatumais siekiant atradimų ir naujos patirties džiaugsmo kuriant.

14.2. Dalyko tikslas – suteikti galimybes mokiniams aktyvia kūrybine veikla plėtoti dailės raiškos patirtį, tyrinėti skirtingų dailės šakų raiškos būdus, priemones, technikas ir technologijas, eksperimentuoti.

14.3. Dalyko uždaviniai. Siekiama, kad per dailės raiškos pamokas mokiniai:

14.3.1. atlikdami kūrybines užduotis mokytoji atrasti idėjų aplinkoje, kitų kūryboje, vizualiniuose reiškinuose;

14.3.2. keldami ir įgyvendindami kūrybos idėjas lavintusi vaizduotę, kritinį mąstymą;

14.3.3. įgytų teorinių žinių apie atskiras dailės šakas, technikas ir technologijas;

14.3.4. kurdami siektų atradimų, naujos patirties džiaugsmo ir teigiamų išgyvenimų;

14.3.5. susietų savo kūrybą su istoriniu, socialiniu ir kultūriniu kontekstu;

14.3.6. aktyviai domėtusi kultūriniu ir meniniu gyvenimu, plėstų savo akiratį;

14.3.7. vertintų ir įsivertintų savo kūrybinio darbo rezultatus.

14.4. Dalyko struktūra. Dalyką sudaro dvi veiklos sritys:

14.4.1. dailės raiškos priemonių pažinimas ir praktika;

14.4.2. dailės kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje.

14.5. Didaktinės nuostatos:

14.5.1. Dailės raiška apima tapybos, grafikos ir erdvinės plastikos pažinimą siekiant atskleisti jų ypatumus, grindžiamas holistiniu požiūriu.

14.5.2. Dalykas nuosekliai pratęsia spontaniškos mokinių kūrybos ugdymo modelį orientuojantis į atradimų ir naujos patirties džiaugsmo bei teigiamų emocijų kuriant išgyvenimą, pamažu pereinant prie gilesnio, dalykinėmis kompetencijomis grįsto mokymo.

14.5.3. Programa sudaryta atsižvelgiant į penktokų adaptacinius sunkumus ir kritinį 7 klasės mokinių „neorealizmo amžių“ (V. Louenfeld), nekeliant akademinių reikalavimų, kreipiant dėmesį į dalykų integravimo aspektą, mokymąsi, orientuojantis į stebėjimą ir fiksavimą įvairios trukmės pamokų ciklais.

14.5.4. Pamokos vykdomos nedidelėse mokinių grupėse, atsižvelgiant į kiekvieno mokinio gebėjimų ir pasiekimų lygį, individualias savybes ir poreikius; sudarant palankias sąlygas mokinių vaizduotės, kūrybiškumo, emocinio intelekto, meninės ir estetiškos kompetencijos bei bendrųjų kompetencijų ugdymui, pasirenkant optimalią formą.

14.5.5. Programos įgyvendinimas remiasi mokinių nuostatų, dailės teorinių žinių ir praktinių gebėjimų bei įgūdžių ugdymu ir lavinimu; pabrėžiamos vertybinės nuostatos – gerbti ir vertinti kultūrinį paveldą, kūrybinį darbą, korektišką bendravimą bei toleranciją kitų nuomonei ir sprendimų įvairovei.

14.5.6. Mokinių pasiekimai ir mokymosi rezultatai siejami su mokinių motyvacijos, sąmoningumo, saviugdos, savarankiškumo ir kūrybiško požiūrio ugdymu. Vertinami proceso metu taikant formuojamojo ir diagnostinio vertinimo principus, apibendrinama per peržiūras vertinant trimis lygiais: patenkinamu, pagrindiniu ir aukštesniu. Patenkinamas lygis apibrėžia minimalius dalyko programos reikalavimus, pagrindinis – vidutinius, o aukštesnysis – labai gerai arba puikiai mokinio įvykdytus programos reikalavimus. Mokinių pasiekimų lygių požymiai pateikiami lentelėje.

14.6. Mokinių pasiekimai.

<p>1. Dailės raiškos priemonių pažinimas ir praktika</p> <p>Nuostatos. Siekti pažinti dailės šakų, žanrų, išraiškos priemonių įvairovę per praktinę meninę veiklą, pagrįstą dailės kūrinių ir aplinkos stebėjimu, informacijos rinkimu, analize, sinteze, interpretavimu bei eksperimentavimu savo kūrybinėje raiškoje taikant įgytas teorines žinias ir praktinio darbo įgūdžius.</p> <p>Esminis gebėjimas. Orientuotis dailės šakų, žanrų bei išraiškos priemonių įvairovėje tinkamai jas pasirenkant ir taikant savo kūrybiniuose darbuose.</p>
--

Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Stebėti ir vertinti įvairių epochų ir meninių stilių dailės kūrinius, palyginti dailės raiškos priemones, panaudoti kūryboje.	1.1.1. Atpažinti aplinkoje ir istoriniuose šaltiniuose dailės šakas, žanrus bei meninės išraiškos priemones. 1.1.2 Atpažinti ir kūrybiškai panaudoti vizualiuosius įvairių civilizacijų ir tautų kultūrų ypatumus, savitai interpretuoti piešiant, tapant, raižant, lipdant figūras, dekoruojant faktūromis bei spalva ir pan.
1.2. Ieškoti, analizuoti ir apibendrinti kūrybiniam darbui reikalingą informaciją, interpretuoti, kelti stebėjimu pagrįstas bei spontaniškas vizualias idėjas.	1.2.1. Ieškoti ir rasti informacijos internete, elektroniniuose ar spausdintuose leidiniuose, muziejuose, artimiausioje aplinkoje.
	1.2.2. Rinkti ir fiksuoti (eskizuoti piešiant, tapant, fotografuojant) žmonių, gyvūnų ir augalų atvaizdus, kraštovaizdį, kraštotylinę medžiagą, pateikti keletą idėjos sprendimo variantų ar interpretacijų (eskizų).
1.3. Orientuotis dailės šakų, žanrų bei išraiškos priemonių įvairovėje naudojant spalvų niuansus, kontrastus, potėpius, taškus, linijas, dėmes, kontrastus, toninę įvairovę plokštumoje, eskizuojuojant iš natūros, išryškinant šviesotamsą, formų aukščius bei jų ritmą, plokštumoje lipdant reljefus, formuojant ir konstruojant erdvinės tūrinės formas.	1.3.1. Atpažinti dailės kūriniuose dailės rūšis ir žanrus, panaudotas priemones.
	1.3.2. Perteikti nuotaiką, įspūdį, objektų ir reiškinių ypatybes bei kūrinio dalių santykius.
	1.3.3. Pakomentuoti plastinės išraiškos priemonių pasirinkimą.
1.4. Tinkamai pasirinkti ir taikyti dailės technikas ir technologijas savo kūrybiniuose darbuose.	1.4.1. Pasirinkti reikalingas medžiagas ir priemones, tinkamai pasirengti darbo vietą.
	1.4.2. Atsižvelgti į technikų ypatumus ir derinti įvairias meninės išraiškos priemones, eksperimentuoti derinant skirtingus tapymo būdus bei priemones, grafikos technikų, priemonių, paviršių, atspaudimo būdus jungiant įvairias medžiagas (kartono ar metalo detales, antrines žaliavas ir kt.).
2. Dailės kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	
Nuostatos. Stebėti ir vertinti sociokultūrinę aplinką, iškiliausius pasaulio dailės ir tautodailės kūrinius kaip neišsenkantį vertybinių nuostatų bei kūrybinių idėjų šaltinį siekiant gilesnio jų pažinimo. Ugdytis pagarbaus dalykinio bendravimo, bendradarbiavimo ir savitarpio supratimo įgūdžius. Esminis gebėjimas. Aptarti ir vertinti atskirus dailės kūrinius ar jų ekspozicijas drąsiai reiškiant savo patirtį, išvalgas ir emocinius išgyvenimus.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Įžvelgti kūrybines idėjas artimiausioje aplinkoje ir dailės kūriniuose.	2.1.1. Nusakyti, ką norėtų pavaizduoti stebėdamas aplinkos objektus ir dailės kūrinius.
	2.1.2. Palyginti gamtos ir žmogaus sukurtų objektų formas, jų išraiškumą.
2.2. Aptarti atskirus dailės kūrinius ar jų ekspozicijas drąsiai reiškiant savo patirtį, išvalgas ir emocinius išgyvenimus.	2.2.1. Apibūdinti atskirų dailės kūrinių nuotaiką, keliamą įspūdį.
	2.2.2. Vartojant paprastas dailės sąvokas apibūdinti muziejų ir parodų ekspozicijas, siejant su savo patirtimi ir emociniais išgyvenimais.

	2.2.3. Nusakyti profesionaliosios dailės ir tautodailės kūrinių meninius bruožus.
2.3. Įvertinti savo ir draugų kūrybą, kūrybinio darbo rezultatus.	2.3.1. Vartojant paprastas dailės sąvokas korektiškai išsakyti savo įžvalgas ir pastebėjimus.
	2.3.2. Savo ir draugų kūryboje atpažinti socialinį ir kultūrinį kontekstą.
	2.3.3. Nusakyti, kaip dailės priemonėmis galima keisti savo aplinką.

14.7. Turinio apimtys:

14.7.1. Dailės raiškos priemonių pažinimas ir praktika:

14.7.1.1. Tapyba. Kuriamos įvairios teminės kompozicijos, natūrmortai, peizažai, portretai naudojant baltą bei spalvotą pagrindą, mokant pasirinkti popieriaus formatą ir darbo priemones. Supažindinama su spalvų simbolika, pagrindinėmis bei išvestinėmis spalvomis, pagrindiniais spalvų požymiais, grynomis spalvomis ir atspalviais bei jų išgavimo būdais; mokomasi spalva modeliuoti formą.

14.7.1.1.1. 5–6 klasė: tyrinėjamos įvairios tapybos technikos – guašas, akvarelė, mišrios tapybos technikos, koliažas – atliekami įvairūs technologiniai bandymai, etiudai, studijos. Mokomasi fiksuoti ir perteikti savo emocijas, kuriant individualiai ir grupėse, taikant įvairius atlikimo būdus: tapymą teptukais, pirštais, štampuojant, aplikuojuant, kuriant faktūras ir pan., lavinamas spalvų, ritmo, tapybinės plastikos, spalvinių santykių ir kolorito pajautimas ir suvokimas.

14.7.1.1.2. 7 klasė: mokiniai atlieka žinomų (Renesanso, Impresionizmo, Ekspresionizmo, rytų ir vakarų kultūrų, šiuolaikinio meno) meistrų kopijas ir improvizacijas jų tema, buitinės ir istorinės tematikos kūrinius, spalvomis kuria nuotaikas. Stebi ir vaizduoja aplinką: peizažus, natūrmortus, portretus, kuria įvairia technika ir stilistika. Kompozicijoms kurti naudoja šviesias ir tamsias, šiltas ir šaltas spalvas, spalvų niansus ir kontrastus, grynąsias ir maišytas spalvas, tonų ir pustonų įvairovę. Naudoja priemones ir technikas, tokias kaip: guašas, akvarelė, aliejinės pastelės, koliažai, mišrios technikos, vitražas.

14.7.1.2. Grafika. Susipažįstama su spausdintinės grafikos technikomis: klijų technika, kolografija, kalkografija, monotipija, kartono raižiniais, sudėtingėjančia seka kuriamos įvairios teminės kompozicijos, natūrmortai, peizažai, portretai naudojant baltą bei spalvotą popierių, mokant pasirinkti darbo priemones ir saugiai jomis naudotis.

14.7.1.2.1. 5–6 klasė: tyrinėjamos grafikos techninės bei meninės išraiškos priemonės, atliekami technologiniai bandymai, eskizai, grafinės plastikos studijos. Susipažįstama su grafinių elementų simbolika, emocine išraiška piešiant pieštukais, flomasteriais, anglimi, tušu ir taikant mišrias grafikos technikas mokomasi linijomis bei dėmėmis fiksuoti ir perteikti savo emocijas, gamtos būsenas, supančią aplinką. Lavinamas ritmo, proporcijų, formos suvokimas ir pajautimas.

14.7.1.2.2. 7 klasė: mokiniai naudoja grafikos technikas ir priemones: piešimas tušu, teptuku, gratažą, frotą, mišrias technikas, įvairius atspaudus, atspaudus spaudžiant rankiniu būdu ir spaustuvės įranga. Eksperimentuoja, ieško netikėtos, žaismingos tekstūros, tonų ir pustoniu įvairovės, susipažįsta su spalvota grafika. Stebi ir vaizduoja aplinką, augalus, gyvūnus, žmones, jų judesius, eskizuoja. Vaizduoja istorinį portretą, istorinę aplinką, piešia inicialus, imituoja rankraštines knygas, kuria ekslibrisus, ciklą, kalendorius. Perteikia įspūdžius skirtingomis grafinėmis priemonėmis, kuria realius ir fantastinius vaizdinius. Tyrinėja rytų meną: Japonija, Kinija, Vakarų Europos rankraštines knygas, šiuolaikinį meną.

14.7.1.3. Erdvinė plastika:

14.7.1.3.1. 5–6 klasė: tyrinėjamos medžiagų galimybės, įvairios ritminės struktūros, formų proporcijos, tektonika ir plastika pasitelkiant modeliavimą, skobimą, konstravimą, koliažą. Darbui naudojamas plastilinas, molis, popierius, viela, gamtinės medžiagos bei antrinės žaliavos; kuriami eskizai, atliekami įvairūs technologiniai bandymai, etudai, studijos. Mokomasi modeliuoti formą, kurti faktūras, pasirinkti medžiagas, darbo priemones ir saugiai jomis naudotis. Kuriamos įvairios ritminės, dekoratyvinės kompozicijos, daiktų formos, kaukės, fantastinių būtybių, gyvūnų figūros, kūrybiškai interpretuojamas liaudies menas.

14.7.1.3.2. 7 klasėje mokosi lipdyti sudėtingesnę apimtinę formą, derinti dydžius ir formas, pritaikyti faktūrą. Mokosi lipdyti aukštą ir žemą reljefą, perteikti šviesos ir šešėlių žaismą, faktūrų įvairovę, dekoruoti raštais ir ornamentais, jungti su spalva. Mokosi lipdyti apibendrintas figūreles remdamiesi senųjų Egipto, Mesopotamijos, Graikijos, Peru, majų ir kt. kultūrų menu. Stebi ir vaizduoja aplinką: sudėtingo gyvūno formą jungiant kelias skirtingas medžiagas ir perteikiant paviršių, charakterį. Kopijuoja daiktą pabrėžiant architektoninę formą. Konstruoja iš kartono ar metalo detalių, kuria erdvinę knygą, atlieka kompozicinius pratimus. Išsamiau susipažįsta su krikščioniškuoju, lietuvių liaudies menu, senųjų civilizacijų skulptūrėlėmis, kaukėmis. Mokiniai naudoja erdvinės plastikos technikas ir technologijas: lipdyba iš plastilino, molio, erdvinės ir kinetinės konstrukcijos iš vielos ir antrinių žaliavų, popieriaus plastika, papjė mašė technika.

14.7.2. Dailės kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje. Darbo metu nuolat aptariami atskiri dailės kūriniai, atitinkantys pamokos problematiką, mokantis atpažinti rūšis, šakas, technikas, žanrą, išraiškos priemones ir jų savybes, profesionaliosios dailės ir tautodailės bruožus. Stebimos ir aptariamos būsenos, gamtos reiškiniai, įvairių paros ir metų laikų spalvos ir atspalviai; lyginamos žmogaus sukurtų ir gamtoje esančių objektų siluetai, formos, paviršių savybės, jų išraiškumas. Mokomasi tinkamai vartoti technines sąvokas apibūdinant kūrinių nuotaiką, keliamą įspūdį, pristatant savo ir draugų kūrinius, išsakant įžvalgas bei pastebėjimus. Individualiai ir su grupe lankomos parodos, meninės akcijos, susitinkama su

menininkais, lankomasi kituose kultūros renginiuose; mokomasi pažinti dailininkų kūrybinį braižą, aptariama, kaip kurti ir gražinti savo aplinką.

14.8. Vertinimas.

Vertinimo lygiai		
patenkinamas	pagrindinis	aukštesnysis
1. Dailės šakos raiškos priemonių pažinimas ir praktika		
<p>Mokytojo padedamas randa su daile susijusios informacijos nurodytuose šaltiniuose. Atpažįsta dailės žanrus ir meninės išraiškos priemones. Mokytojo padedamas randa informacijos savo kūrybiniam darbui. Skiria ir savo kūrybinuose darbuose taiko dailės šakų išraiškos priemonių įvairovę, kuria įvairaus žanro kūrinius. Atlieka mokytojo pateiktas užduotis ir saugiai taiko pasiūlytas technikas ir technologijas. Savarankiškai pasirenčia darbo vietą. Atlieka kitų nurodytus darbus apipavidalinant klasės renginius. Pakviestas dalyvauja kūrybinėje veikloje, dailės parodose, savarankiškai užrašo savo kūrinių metriką, apipavidalina ir parengia eksponuoti savo kūrinius.</p>	<p>Renka, analizuoja ir apibendrina kūrybiniam darbui reikalingą informaciją, pritaiko žinias, kelia vizualias idėjas, eskizuoja. Skiria ir kūrybingai taiko dailės šakų išraiškos priemonių įvairovę. Tinkamai pasirenčia darbo vietą, savarankiškai pasirenka ir atsižvelgiant į technikų ypatumus ir galimybes jas derinti taiko dailės technikas ir technologijas. Savarankiškai kuria įvairaus žanro ir įvairaus sudėtingumo kompozicijas, perteikia nuotaiką, įspūdį, objektų ir reiškinių ypatybes bei kūrinio dalių santykius ir sugeba pakomentuoti išraiškos priemonių pasirinkimą. Pasiūlo temų renginiams ir parodoms. Sėkmingai dirba individualiai ir grupėje, apipavidalina klasės ir mokyklos renginius. Dalyvauja dailės parodose, konkursuose, olimpiadose, savarankiškai užrašo savo kūrinių metriką, apipavidalina ir eksponuoti parengia savo kūrinius.</p>	<p>Savarankiškai renka ir susistemina kūrybiniam darbui reikalingą informaciją ir kraštotyrinę medžiagą, pritaiko žinias keliant vizualias idėjas, pateikia keletą idėjos sprendimo būdų, daug eskizuoja. Savarankiškai tyrinėja ir išbando įvairius dailės raiškos būdus, tikslingai pasirenka technikas ir technologijas, jas derina, improvizuoja ir eksperimentuoja. Skiria ir kūrybingai taiko dailės šakų išraiškos priemonių įvairovę, pakomentuoja jų pasirinkimą. Pasirenka raiškos būdą ir savarankiškai kuria įvairaus žanro ir įvairaus sudėtingumo kompozicijas, perteikia nuotaiką, įspūdį, objektų ir reiškinių ypatybes bei kūrinio dalių santykius. Rodo iniciatyvą ir pasiūlo temų renginiams ir parodoms. Sėkmingai dirba individualiai, imasi atsakomybės ir vadovauja grupės darbui, pasiūlo, kaip apipavidalinti renginius. Dalyvauja dailės parodose, savarankiškai užrašo savo kūrinių metriką, apipavidalina ir eksponuoti parengia savo kūrinius.</p>
2. Dailės kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje		

<p>Stebi ir savais žodžiais apibūdina mokytojo nurodytus artimiausios aplinkos dailės reiškinius, gamtos ir kultūros paminklus. Mokytojo padedamas palygina gamtos ir žmogaus sukurtų objektų formas. Vartodamas paprastas dailės sąvokas papasakoja aplankytų muziejų ir parodų ekspozicijų turinį. Paprašytas pasako savo nuomonę apie atskirų dailės kūrinių nuotaiką, keliamą įspūdį, nusako, ką norėtų pavaizduoti. Palygina mokytojo nurodytų dailės kūrinių bruožus ir meninės išraiškos priemones.</p>	<p>Artimiausioje aplinkoje ir dailės kūriniuose atranda idėjų savo kūrybai ir jas nusako. Palygina gamtos ir žmogaus sukurtų objektų formas, jų išraiškumą. Vartodamas paprastas dailės sąvokas apibūdina muziejų ir parodų ekspozicijas, atskirų dailės kūrinių nuotaiką, keliamą įspūdį, nusako profesionaliosios dailės ir tautodailės kūrinių meninius bruožus. Drąsiai reiškia savo patirtį, įžvalgas ir emocinius išgyvenimus. Tolerantiškai vertina savo ir draugų kūrybinius sumanymus, kūryboje atpažįsta socialinį ir kultūrinį kontekstą. Vartodamas paprastas dailės sąvokas korektiškai išsako savo įžvalgas ir pastebėjimus, pateikia pasiūlymų, kaip dailės priemonėmis galima keisti savo aplinką.</p>	<p>Artimiausioje aplinkoje, savo, draugų ir dailininkų kūriniuose atranda idėjų savo kūrybai ir jas komentuodamas pasako originalių pastebėjimų. Palygina gamtos ir žmogaus sukurtų objektų formas, jų išraiškumą. Vartodamas paprastas dailės sąvokas apibūdina muziejų ir parodų ekspozicijas, atskirų dailės kūrinių nuotaiką, keliamą įspūdį, palygina profesionaliosios dailės ir tautodailės kūrinių meninius bruožus. Drąsiai reiškia savo patirtį, įžvalgas ir emocinius išgyvenimus. Tolerantiškai vertina savo ir draugų kūrybinius sumanymus, kūryboje atpažįsta socialinį ir kultūrinį kontekstą. Vartodamas paprastas dailės sąvokas korektiškai išsako savo įžvalgas ir pastebėjimus, diskutuoja ir pateikia pasiūlymų, kaip dailės priemonėmis galima keisti savo aplinką, inicijuoja projektinius sumanymus. Savarankiškai sieja naują kūrybinę patirtį su jau turima patirtimi, kelia sau tikslus.</p>
--	--	---

15. Piešimas – Pagrindinio ugdymo kartu su dailės ugdymu programos dailės ugdymo dalies pagrindinis dalykas 7–8 klasėje.

15.1. Dalyko paskirtis – sudaryti sąlygas mokiniams ugdytis piešimo gebėjimus, pamažu pereinant prie sistemingai ir nuosekliai ugdomos dalykinės kompetencijos.

15.2. Dalyko tikslas – skatinti mokinius stebėti aplinką ir perteikti įspūdžius popieriuje sudarant sąlygas laisvai interpretuoti piešiamus objektus, suteikti žinių apie sudėtingesnių piešimo elementų ir tikrovės vaizdavimą.

15.3. Dalyko uždaviniai. Siekiama, kad per piešimo pamokas mokiniai:

15.3.1. lavintų pastabumą bei praktinius veiklos įgūdžius;

15.3.2. fiksuotų piešiamus objektus įvairiomis piešimo priemonėmis bei technikomis;

15.3.3. siektų savitai vaizduoti gamtos ir žmogaus sukurtos aplinkos objektus (linijomis, toninėmis dėmėmis ir formomis) plokštumoje;

15.3.4. įgytų teorinių ir praktinių žinių apie akademinio piešimo pagrindus ir bandytų savarankiškai taikyti praktikoje;

15.3.5. mokytųsi objektyviai vertinti ir įsivertinti piešimo rezultatus.

15.4. Struktūra. Dalyką sudaro dvi veiklos sritys:

15.4.1. piešimo raiškos priemonių pažinimas ir praktika;

15.4.2. dailės reiškinių pažinimas sociokultūrinėje aplinkoje.

15.5. Didaktinės nuostatos:

15.5.1. Mokymosi veikla organizuojama nedidelėmis grupėmis sukuriant mokymuisi palankią atmosferą; pritaikytas specialus, dailei skirtas inventorių ir piešimo priemonės (piešimui skirti modeliai) piešybiniais įgūdžiams formuoti.

15.5.2. Piešimo mokomasi atskirų užduočių ciklais:

15.5.2.1. 7 klasėje įvairios trukmės piešimo užduočių ciklai: mokymosi ciklai skirti objektams stebėti ir fiksuoti perteikiant pagrindines charakteristikas: formą, tekstūrą, toninius skirtumus, apšvietimą įvairiomis piešimo priemonėmis ir technikomis, imituojant realų vaizdą.

15.5.2.2. 8 klasėje mokomasi akademinio piešimo pradmenų siekiant atskleisti vaizduojamos formos struktūrinę sandarą, remiantis regimojo pasaulio suvokimu: nustatant objektų padėtį erdvėje, matuojant proporcijas, laikantis erdvinės perspektyvos dėsnų.

15.5.3. Taikomi nuoseklaus mokymo(si) metodai – stebėjimas, fiksavimas, interpretavimas, analizavimas, aptarimas, vertinimas. Diferencijuojama pagal mokinio gebėjimus, pateikiamos skirtingos apimties užduotys. Individualizuojama atsižvelgiant į mokinio individualias savybes ir pasiekimų lygį: piešiamą vaizdą perteikiant savitai, naudojant skirtingo formato popierių, laisvai eskizuojant, pasirenkant piešiamus objektus bei vaizdavimo būdą.

15.5.4. Mokiniai vertinami atsižvelgiant į pademonstruotus praktinius gebėjimus, suvokimą ir argumentavimą. Taikomas formuojamasis vertinimas, pagrįstas mokinio ir mokytojo bendradarbiavimu. Vertinimu siekiama kelti mokinio motyvaciją, pasitikėjimą, atsakomybę už mokymosi rezultatus. Atsiskaitymo forma – pusmečių peržiūrose atliktų piešinių vertinimas.

15.6. Mokinių pasiekimai:

15.6.1. 7 klasėje:

1. Piešimo raiškos priemonių pažinimas ir praktika	
Nuostata. Žvelgti į piešimą kaip į tikrovės interpretaciją bei prasmingų išgyvenimų teikiančią veiklą. Esminis gebėjimas. Tikslingai naudojant piešimo technikas savitai perteikti piešiamus objektus pabrėžiant charakterio ypatybes, pamažu pereinant prie akademinio piešimo pradmenų.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Komponuoti daikto ar kelių piešiamų objektų grupes.	1.1.1. Išvardyti pagrindinius komponavimo principus.
1.2. Naudoti įvairias piešimo priemones bei technikas.	1.2.1. Pasirinkti piešimo priemones piešinio idėjai perteikti.

1.3. Pritaikyti įsisavintų piešimo technikų įvairovę kūrybinėse užduotyse.	1.3.1. Pasitelkiant įvairias pratybas tobulinti piešimo įgūdžius. 1.3.2. Eskizuoti savarankiškai pasirenkant vaizdavimo būdus ir technikas. 1.3.3. Interpretuoti piešiamus objektus kūrybinėse užduotyse.
2. Dailės reiškinių pažinimas sociokultūrinėje aplinkoje	
Nuostata. Domėtis dailės kūrinių piešybiniu aspektu, palankiai vertinti savo ir draugų kūrybą. Esminis gebėjimas. Analizuoti piešinių svarbą ir vietą meno kūriniuose.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Savais žodžiais nusakyti dailės kūrinio piešimo technikas ir priemones.	2.1.1. Padaryti menininko sukurto piešinio kopiją. 2.1.2. Fiksuoti kraštotyrinę medžiagą.

15.6.2. 8 klasėje:

1. Piešimo raiškos priemonių pažinimas ir praktika	
Nuostata. Žvelgti į piešimą kaip į tikrovės interpretaciją bei prasmingų išgyvenimų teikiančią veiklą. Esminis gebėjimas. Tikslingai naudojant piešimo technikas savitai perteikti piešiamus objektus pabrėžiant charakterio ypatybes, pamažu pereinant prie akademinio piešimo pradmenų.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Komponuoti piešiamus objektus įvairaus formato popieriaus lape. Taikyti įvairias piešimo technikas bei priemones.	1.1.1. Apibūdinti piešinio motyvą pasirenkant skirtingo mastelio piešiamus objektus ir kompozicijos elementus. 1.1.2. Piešiant skirtingomis priemonėmis pasirinkti savitą piešinio stilių.
1.2. Išanalizuoti akademinio piešimo pradmenis piešiant gamtos formas ir žmogaus sukurtus daiktus, architektūrines detales.	1.2.1. Matuoti proporcijas ir fiksuoti plokštumoje. 1.2.2. Išvardyti pagrindines erdvinės perspektyvos taisykles. 1.2.3. Nupiešti geometrines figūras ar daiktus vaizduojant daiktų tūrį ir medžiagiškumą.
2. Dailės reiškinių pažinimas sociokultūrinėje aplinkoje	
Nuostata. Domėtis dailės kūrinių piešybiniu aspektu, palankiai vertinti savo ir draugų kūrybą. Esminis gebėjimas. Analizuoti piešinių svarbą ir vietą meno kūriniuose.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Analizuoti dailės kūrinio piešybinius elementus.	2.1.1. Atpažinti ir įvardyti dailininkų piešinių atlikimo technikas. 2.1.2. Per kūrybines praktikas pasirinkti ir vaizduoti architektūrinių detalių fragmentus.
2.2. Padaryti kopiją, bandyti perprasti menininko atlikto piešinio specifiką.	2.2.1. Įvairiomis piešimo priemonėmis laisvai eskizuoti krašto vietovės vaizdus. 2.2.2. Piešti etnografinius buitinius daiktus ir juos apibūdinti.

15.7. Turinio apimtys:

15.7.1. Piešimo priemonių pažinimas ir praktika:

15.7.1.1. 7 klasė: pasirenka įprastą žiūrėjimo tašką ir kryptį piešdamas objektus (gamtos formas, buitiniai daiktai, gyvūnai); erdvei ir atstumui (erdvinė perspektyva) išryškinti

pastatymuose (natiurmortuose) naudojamas linijų ryškumas, toniniai skirtumai, persidengiantys daiktai; piešiami siluetiniai piešiniai; naudojamos įvairios piešimo priemonės: pieštukai ir spalvoti pieštukai, vaškinės kreidelės, pastelė, anglis ir sangvinas, toninis popierius; eskizuoja laisvai pasirinkdami piešiamus objektus; kuria kompozicijas pritaikydami piešimo technikas.

15.7.1.2. 8 klasė: piešia daiktus ir jų grupes laikydamiesi kompozicijos elementų išdėstymo būdų: objektai ant horizontalės, objektai horizontalės atžvilgiu, išdėstyti statmenai, objektų padėtis nevienoda (įvairiais kampais pasukti daiktai); nustato piešiamų objektų vietą erdvėje, atpažįsta išorines ir vidines negatyvias formas; piešia geometrinių figūrų struktūrinius piešinius, perteikia erdvės įspūdį pasitelkdami apšvietimą, taiko linijinės ir erdvinės perspektyvos dėsnius; erdvinės formas vaizduoja remdamiesi geometrinių formų vaizdavimo principais (nustatomi objekto taškai erdvėje, radialiniai taškai, erdviniai ryšiai, struktūrinis supaprastinimas, linijinė perspektyva).

15.7.2. Dailės reiškinių pažinimas sociokultūrinėje aplinkoje:

15.7.2.1. 7 klasė: savais žodžiais nusako piešimo kompozicijos būdus; atskiria piešimo technikas dailininkų kūriniuose; per kūrybines praktikas pasirenka ir vaizduoja kraštovaizdžio elementus, architektūros detales, atpažįsta etnografinius daiktus ar kūrinius, juos piešia.

15.7.2.2. 8 klasė: susieja dailės kūrinius su piešiniu; analizuoja žinomų dailininkų piešimo stilių; operuoja piešimo sąvokomis; laisvai eskizuoja įvairiomis piešimo priemonėmis; kuria kompozicijas, fiksuoja kūrybines idėjas.

15.8. Vertinimas.

Pasiiekimų lygiai		
patenkinamas	pagrindinis	aukštesnysis
1. Piešimo raiškos priemonių pažinimas ir praktika		
Komponuoja popieriaus lape piešiamus objektus. Naudoja įvairias piešimo priemones, piešia geometrines formas, pritaiko piešiant kitas erdvinės formas. Pasitelkę įvairius tonus perteikia apimtinę formą.	Įvairiais būdais komponuoja piešiamus objektus. Naudoja įgytas teorines žinias ir pritaiko piešimo praktikoje. Eskizuojant interpretuoja ir savitai perteikia piešiamų objektų charakterį, proporcijas, erdvės įspūdį. Taiko piešimo priemones kūrybiniams sumanymams reikšti.	Laisvai taiko komponavimo principus piešdami objektus. Savarankiškai piešia ir eskizuoja bei pritaiko įgytas piešimo teorines žinias. Nuosekliai siekia aukštų rezultatų, domisi papildoma medžiaga. Naudoja įvairias piešimo priemones bei technikas, jas jungia, eksperimentuoja. Atpažįsta geometrines struktūras piešiamuose objektuose. Pasitelkę tonus ir niuansus išgauna erdvės įspūdį piešiniuose. Taiko piešimo priemones kūrybiniams sumanymams reikšti.
2. Dailės reiškinių pažinimas sociokultūrinėje aplinkoje		

Žino piešimo pavyzdžių dailės kūrinuose. Atpažįsta piešimo elementus dailės kūrinuose.	Atpažįsta ir skiria piešimo technikas dailės kūrinuose. Paaiškina kūrinių piešybinius elementus. Vartoja piešimo sąvokas, apibūdina piešinių atlikimo technikas.	Domisi piešimo teorija ir naudoja savo praktikoje. Suvokia kūrinių meninę vertę ir motyvuotai siekia įtvirtinti žinias savo piešiniuose ir kūryboje. Atpažįsta dailės kūrinuose piešybinius elementus ir analizuoja.
--	--	--

16. Kompozicija – Pagrindinio ugdymo kartu su dailės ugdymu programos dailės ugdymo dalies pagrindinis dalykas 7–8 klasėje.

16.1. Dalyko paskirtis – plėtoti vaizdinės raiškos įgūdžius ir pažintį su įvairiomis dailės šakomis, rūšimis ir žanrais ir lavinti gebėjimus tikslingai taikyti įvairius kompozicinius principus ir struktūras projektuojant, kuriant, komponuojant plokštuminius ir erdvinius meno kūrinius ir komunikuojant vaizdine meno kalba.

16.2. Dalyko tikslas – ugdyti meno kūrinio komponavimo bei harmoningo formų jungimo į visumą gebėjimus, laikantis nuoseklios kūrybinės meninės veiklos sekos: sumanymas, idėja, planavimas, eskizavimas, projektavimas, komponavimas, maketavimas, atlikimas, praktinis panaudojimas, vertinimas.

16.3. Dalyko uždaviniai. Siekiama, kad mokydamiesi kompozicijos mokiniai:

16.3.1. suvoktų ir gebėtų pavaizduoti regimąją tikrovę naudodami įvairias kompozicines sandaras ir įsisavintų realaus pasaulio atvaizdavimo plokštumoje ir erdvėje grafines, spalvinės ir erdvinės raiškos principus;

16.3.2. susipažintų su senųjų kultūrų ir skirtingų epochų dailės kūrinių kompozicinėmis sandaromis, raiškos priemonėmis ir kompozicijos kūrimo principais;

16.3.3. savitai interpretuotų ir stilizuotų regimąją tikrovę atlikdami figūrines ar siužetines kompozicijas, naudotų abstrahuotus ar realius piešinius iš natūros, atminties ar vaizduotės, dalyvautų projektinėje ir parodinėje veikloje.

16.4. Dalyko struktūra. Dalyką sudaro dvi veiklos sritys:

16.4.1. kompozicijos raiškos priemonių pažinimas ir kūrybinė praktika;

16.4.2. dailės kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje.

16.5. Didaktinės nuostatos:

16.5.1. Kompozicija yra kūrybinis aktas, kuriame įvairiomis raiškos priemonėmis – linijomis, spalvomis, formų plastika, proporcijomis, masteliu, ritmika – sukuriama organiškai vientisa, harmoninga meno kūrinio visuma.

16.5.2. Lavinant kompozicinius gebėjimus atsižvelgiama, kad šiame amžiaus tarpsnyje mokiniai suvokia regimąją tikrovę kaip trimatę erdvę, todėl jie supažindinami su tonalinės ir linijinės perspektyvos dėsniais, šviesotamsa, mokosi tikroviškai kūriniuose pavaizduoti erdvę, mus supančius daiktus bei gamtą.

16.5.3. Naudojami mokymo(si) metodai atsižvelgiant į vaiko raidos ypatumus bei poreikius (diskusija, individualus, grupinis, projektinis darbas, bendradarbiavimas).

16.5.4. Mokiniai dalyvauja kūrybinių darbų parodose, meninėse akcijose, projektuose, skatinami pritaikyti savo kūrinius puošiant savo aplinką – klasę, mokyklos interjerą.

16.5.5. Mokinių pasiekimai vertinami ugdymo proceso metu ir galutinėje peržiūroje. Skiriamas dėmesys mokinių darbų analizuoti, aptarti, įsivertinti. Mokiniai skatinami reflektuoti savo mokymosi patirtį, kūrybinius išgyvenimus, stebėti ir vertinti savo mokymosi pažangą.

16.6. Mokinių pasiekimai.

1. Kompozicijos raiškos priemonių pažinimas ir kūrybinė praktika	
Nuostata. Kūryboje siekti individualumo, nebijoti suklysti, drąsiai eksperimentuoti išreiškiant kūrinio idėją. Esminis gebėjimas. Tikslingai naudoti kompozicines sandaras, tonalinės, spalvinės bei linijinės perspektyvos dėsnius, kūrybingai interpretuoti ir stilizuoti gamtos formas bei žmogaus figūrą, judesį kuriant realistinį ar stilizuotą meninį tikrovės vaizdą.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Kurti meninį vaizdą tikslingai pasirenkant realistines arba stilizuotas, abstrahuotas natūros meninės išraiškos priemones (perspektyvą, šviesotamsą, šešėlį, ritmą, koloritą, formą, kontrastą, niuansą ir kt.)	1.1.1. Taikyti linijinę perspektyvą, ritminę linijų, dėmių, tekstūrų įvairovę, kuriant grafinės raiškos priemones. 1.1.2. Taikyti spalvinę toninę įvairovę, spalvinę perspektyvą, šviesotamsą kuriant spalvines kompozicijas. 1.1.3. Stilizuoti ir abstrahuoti gamtos formas bei žmogaus figūrą kuriant kompoziciją grafinės, spalvinės ir erdvinės raiškos priemonėmis. 1.1.4. Stebėti žmogaus kūno proporcijas, stilizuoti ir vaizduoti žmogaus kūno judesį, kuriant siužetines kompozicijas.
1.2. Perteikti sumanytą meninį vaizdą, idėją, nuotaiką įvairiomis kompozicijos raiškos priemonėmis, technikomis ir kompozicinėmis sandaromis.	1.2.1. Išbandyti naujas grafinės ir spalvinės raiškos technikas – monotipiją, kongrevą, koliažą, asambliažą, kurti kaligrafines kompozicijas. 1.2.2. Erdvinės raiškos priemonėmis kurti statiškas, dinamiškas kompozicijas, apvalias skulptūras, reljefus.
2. Dailės kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	
Nuostata. Domėtis ir pažinti iškiliausius pasaulio ir Lietuvos dailės kūrinius, jų autorius. Esminis gebėjimas. Lyginti įvairių epochų grožio vertybių sampratas ir meno kūrinio kompozicinius principus, jų sąsajas su šiandienos meno kūriniais.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas

2.1. Stebėti, tirti, analizuoti ir vertinti gamtos ir žmogaus sukurtos kultūrinės aplinkos estetinius ir kompozicijos ypatumus bei vizualiųjų menų įtaką aplinkai. Atpažinti, analizuoti ir apibūdinti skirtingų epochų dailės kūrinių kompozicines sandaras bei jų savybes.	2.1.1. Apibūdinti artimiausioje aplinkoje esančius dailės kūrinius, jų kompozicines sandaras. 2.1.2. Nusakyti matytų dailės kūrinių kompozicines struktūras, išraiškos priemones ir elementus. 2.1.3. Nurodyti Lietuvos ir pasaulio žymiausius dailininkus bei aptarti jų kūrinių kompozicijas.
2.2. Pritaikyti savo kūrybinę veiklą klasės ir mokyklos poreikiams, bendruomenės renginiams, kūrybiniams meninės veiklos projektams.	2.2.1. Apibūdinti kūrybinės veiklos formas ir jų reikšmę savo aplinkos socialiniame kultūriniame gyvenime. 2.2.2. Mokėti dirbti grupėje, dalyvauti mokyklos meniniuose projektuose. 2.2.3. Įgyvendinti savo kūrybinius sumanymus kultūriniuose projektuose ir meninėse akcijose.

16.7. Turinio apimtys:

16.7.1. Kompozicijos raiškos priemonių pažinimas ir kūrybinė praktika:

16.7.1.1. Kompozicijos sandara: tikslinga kompozicija (kompozicinės dalys negali būti pakeistos kitomis), atviroji kompozicija (ekspresyvi, dinamiška, simetriškoji, diagonalioji, spiralinė, vertikalioji), uždaroji kompozicija (statiška, racionali, taisyklinga, centriškoji, simetriškoji).

16.7.1.2. Raiškos priemonės: dinamika, statika, ritmika, simetrija, asimetrija, pusiausvyra, kontrastas, niuansas, judesys, ornamentas, sąlyginis objektų vaizdavimas, stilizacija, formų abstrahacija.

16.7.1.3. Linijinės ir tonalinės perspektyvos dėsniai, realios tikrovės daiktų perteikimas plokštumoje, turinčių tris matavimus, ypatybės: struktūrą, proporcijas, formą, siluetą.

16.7.1.4. Spalvotybės žinios, spalvinės perspektyvos dėsningumai, šviesotamsos perteikimas, šiltų ir šaltų, pagrindinių ir papildomų spalvų bei kontrastingų ar pastelinių spalvų harmoningas derinimas, tonų įvairovė perteikiant tikrovės vaizdą ar emocinę nuotaiką.

16.7.1.5. Pasirinkto gamtos motyvo (augalinio, antropomorfinio, zoomorfinio) interpretacija, stilizacija, abstrahacija, charakteringų bruožų perteikimas.

16.7.1.6. Statiškos, dinamiškos kompozicijos, apvalioji skulptūra, reljefai, mažosios plastikos kūriniai. Tradicinės ir netradicinės bei gamtinės medžiagos ir technikos.

16.7.2. Dailės kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje:

16.7.2.1. Lietuvių dailininkų kūryba, žymiausių darbų kompozicinė sandara. Įvairių epochų dailės kūrinių kompoziciniai principai.

16.7.2.2. Žmogaus grožio idealo bei jo vaizdavimo kanonai įvairiose kultūrose bei epochose, žmogaus kūno judesio tyrinėjimas ir fiksavimas, piešiniai iš natūros, atminties ar

vaizduotės, proporcijos, figūrinės ir siužetinės kompozicijos.

16.8. Vertinimas.

Pasiekimų lygiai		
patenkinamas	pagrindinis	aukštesnysis
1. Kompozicijos raiškos priemonių pažinimas ir kūrybinė praktika.		
<p>Stebi ir savais žodžiais apibūdina mokytojo nurodytų artimiausios aplinkos objektų vizualiąsias kompozicijos savybes bei tyrinėja nurodytų dailės kūrinių menines kompozicijos ypatybes.</p> <p>Kurdamas plokštumoje ir erdvėje naudoja statiškas ir dinamiškas kompozicines sandaras, motyvo stilizaciją.</p>	<p>Vartodamas paprastas dailės sąvokas apibūdina savo ir draugų kūrybą bei profesionaliosios dailės kūrinių kompozicijos meninius bruožus ir raiškos priemones.</p> <p>Apibūdina artimiausios aplinkos architektūros, dailės paminklų estetines ypatybes, vartodamas tinkamas sąvokas aptaria meninę ir istorinę jų vertę bei kompozicinę sandarą.</p> <p>Kurdamas panaudoja įvairias kompozicines sandaras, ritmines struktūras, figūrų stilizaciją, bando tikroviškai perteikti piešinio perspektyvą.</p>	<p>Pasako originalių pastebėjimų analizuodamas ir vertindamas savo ir draugų kūrybines kompozicijas.</p> <p>Domisi daile ir vartodamas tinkamas dailės sąvokas aptaria profesionaliosios dailės kūrinių kompozicijos meninius bruožus, kūrinių raiškos priemones.</p> <p>Domisi artimiausios aplinkos architektūros, dailės paminklų estetinėmis kompozicijos ypatybėmis, vartodamas tinkamas sąvokas apibūdina meninę ir istorinę jų vertę.</p> <p>Savo išgyvenimus perteikia kurdamas išraiškingas įvairių ritminių struktūrų daugiafigūrines kompozicijas, tikslingai taiko įvairias kompozicijos raiškos priemones– linijas, dėmes, faktūras, spalvą, šviesotamsą bei perspektyvos vaizdavimo dėsnius.</p>
2. Dailės kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje.		
<p>Savais žodžiais apibūdina mokytojo nurodytus artimiausios aplinkos kultūros paminklus, dailės kūrinius, jų kompoziciją.</p> <p>Vartodamas paprastas dailės sąvokas išvardija lankytojų muziejų ir parodų ekspozicijų turinį.</p> <p>Dalyvauja parodose.</p>	<p>Išvardija artimiausios aplinkos dailės reiškinius, artimiausios aplinkos ir kultūros paminklus, apibūdina lankytojų muziejų ir parodų ekspozicijų turinį, savais žodžiais pasakoja apie vietos bendruomenės pastangas juos išsaugoti.</p> <p>Domisi vietos tradicijomis ir papročiais.</p> <p>Dalyvauja parodose, projektuose.</p>	<p>Domisi artimiausios aplinkos dailės reiškiniais, pasakoja apie vietos architektūros ir kultūros paminklų vertę.</p> <p>Įsimena ir atpažįsta muziejuose ir parodose matytus dailės kūrinius, aptaria kompozicijos raiškos priemones ir struktūras.</p> <p>Paaiškina, kodėl reikia saugoti paveldą. Išsako originalių pastebėjimų lygindamas vietos ir kitų kraštų tradicijas ir papročius.</p> <p>Aktyviai dalyvauja parodose ir meninėse akcijose, projektuose.</p>

17. Dailės ir architektūros istorija – Pagrindinio ugdymo kartu su dailės ugdymu

programos dailės ugdymo dalies pagrindinis dalykas 7–8 klasėje.

17.1. Dalyko paskirtis – sudaryti sąlygas kiekvienam mokiniui tęsti pažintį su dailės ir architektūros reiškinių įvairove, tyrinėti ir estetiškai vertinti savąją aplinką, susipažinti su istoriniais meno laikotarpiais ir regioninėmis kultūromis chronologine tvarka. Toliau sistemingai ir nuosekliai plėtojama mokinių dailės kalbos pažinimo, suvokimo ir analizės patirtis ir gebėjimai.

17.2. Dalyko tikslas – ugdyti mokinių vaizduojamosios ir taikomosios dailės ir architektūros analizės ir vertinimo gebėjimus, istorinį ir kritinį mąstymą, požiūrį į senųjų epochų ir šiuolaikinius meno reiškinius.

17.3. Dalyko uždaviniai. Siekiama, kad per pamokas mokiniai:

17.3.1. tęstų pažintį su dailės kūrinių įvairove, rūšimis, šakomis, technikomis atskirų kūrybos sričių kontekste;

17.3.2. susipažintų su akmens amžiaus, Egipto, Mesopotamijos, Senosios Amerikos, Indijos, Kinijos, Japonijos, islamo šalių ir Europos Viduramžių epochos (barbarai, Bizantija, romanika, gotika) iškiliausiais ir būdingiausiais kūrinių;

17.3.3. mokytųsi tyrinėti, analizuoti, lyginti, vertinti dailės istorijos ir architektūros kūrinius, priklausančius įvairioms istorinėms epochoms ir kultūroms;

17.3.4. plėtotų dailės sąvokų ir terminų žodyną, mokytųsi taisyklingai jį vartoti;

17.3.5. įvairiuose šaltiniuose ieškotų informacijos apie dailės muziejus ir galerijas, eksponuojamus kūrinius.

17.4. Dalyko struktūra. Dalyką sudaro dvi veiklos sritys:

17.4.1. dailės kūrinių stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas;

17.4.2. dailės reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje.

17.5. Didaktinės nuostatos:

17.5.1. Planuojant dalyko ugdymo turinį 7–8 klasių konkrečiuose pagrindiniuose dėmesys skiriamas dailės ir architektūros pagrindų pažinimui. 7 klasės kursą patogiau planuoti trumpalaikiais ciklais pagal dailės kūrybos sritis: architektūra, vaizduojamoji dailė, taikomoji dailė, dizainas. Analizuojant skirtingų epochų ir kultūrų dailės kūrybą įsisavinamos sąvokos, terminai, pažįstamos būdingos technikos, raiškos priemonės ir iškiliausiu analizuojamo konteksto dailės kūrybos pavyzdžiai (pvz.: Stounhendžas, Cheopso piramidė, Romos panteonas, Akropolis, Šv. Onos bažnyčia Vilniuje ir pan.). 8 klasėje pradedama nuosekli dailės istorinių epochų ir stilių pažintis. Pradedama Akmens amžiaus dailės pavyzdžiais ir baigiama Europos Viduramžiais (gotika).

17.5.2. Pagrindinė ugdymo forma yra pamoka, kurioje naudojami: mokomosios pažintinės veiklos organizavimo, stimuliacijos, savikontrolės mokymo(si) metodai, parenkami pagal pamokos tikslus, turinį, mokinių gebėjimus. Mokomosios užduotys atliekamos individualiai ir grupėmis. Ugdymo procese taikomi mokymosi motyvaciją palaikantys metodai: stebėjimas,

diskusijos, rašiniai, kūrybinės pratybos, grafiniai darbai, pasakojimas, demonstravimas, iliustravimas ir kt.

17.5.3. Siekiama ugdyti mokinių kritinį mąstymą, gebėjimą argumentuoti, ieškoti, atsirinkti ir vertinti informaciją. Veikla organizuojama taip, kad mokiniai mokytūsi naudotis įvairiais informaciniais šaltiniais (knygomis, enciklopedijomis, duomenų bazėmis, internetu), mokomosiomis kompiuterių programomis. Ugdymo procese šalia įprastinių metodų – pamokos, demonstravimo ir kt. Šiuo tikslu taikomi aktyvieji mokymo metodai (darbas grupėse, projektiniai darbai). Toks darbas skatina mokinių kūrybiškumą bei gebėjimą bendradarbiauti su mokytoju ir mokyklos bendruomene.

17.5.4. Ugdymo procese taikomos informacinės technologijos naudojant įvairias dailės ugdomasias programas.

17.5.5. Mokinių pasiekimai nustatomi įvertinant individualių užduočių atlikimą, jų mokėjimą identifikuoti, analizuoti ir vertinti dailės kūrinius, atliekant žodinę / informacinę apklausą, kontrolinius rašto darbus. Taikomas diagnostinis bei apibendrinantis vertinimo būdai. Diagnostinis vertinimas taikomas per tarpinius atsiskaitymus, kai apžvelgiami mokinių atskirų semestro užduočių (Parodų aprašymai, Testai, Teminiai darbai) pasiekimai, jų įgyvendinimo rezultatai, nustatoma įdėto darbo bei pasiekimų atitiktis ar neatitiktis mokykloje priimtiems kriterijams. Apibendrinamasis vertinimas vyksta kiekvieno pusmečio pabaigoje. Vertinama bendra mokinio pažangos dinamika, suinteresuotumas, motyvacija.

17.6. Mokinių pasiekimai.

1. Dailės kūrinių stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas	
Nuostatos. Domėtis dailės ir architektūros istorija, palankiai vertinti senųjų epochų meno palikimą. Domėtis Lietuvos ir kitų kraštų architektūros bei dailės tradicijomis. Gerbti kultūros paveldą ir suvokti jo išsaugojimo svarbą. Būti smalsiam ir ieškoti informacijos. Būti atviram kaitai, ieškojimams, naujoms idėjoms ir naujai patirčiai. Pripažinti ir gerbti autorių teises. Stengtis kultūringai ir tolerantiškai išsakyti savo nuomonę. Esminis gebėjimas. Tyrinėti, analizuoti, lyginti ir vertinti senuosius, tradicinius ir šiuolaikinius meninės kalbos pasireiškimo būdus, skirti būdingiausius nagrinėjamų epochų meno pavyzdžius.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Stebėti, lyginti ir pagal aptartus kriterijus vertinti senųjų meno epochų architektūros, vaizduojamosios ir taikomosios dailės kūrinius.	1.1.1. Nusakyti senųjų epochų meno objektus ir jų ypatybes (spalvų ir ženklų reikšmę, formų ir simbolių keliamą įspūdį ir kt.). 1.1.2. Bendrais bruožais nusakyti senosios ir šiuolaikinės architektūros bei dailės formų skirtumus, detalių ypatumus.
1.2. Apibūdinti žymiausius Lietuvos ir kitų šalių senosios architektūros ir dailės meno pavyzdžius ir jų bruožus.	1.2.1. Atpažinti ir apibūdinti senųjų istorinių epochų būdingiausius architektūros ir dailės kūrinius, jų bruožus.
1.3. Analizuoti kūrinių, matomų muziejų, galerijų ekspozicijose bei dailės parodose, dailės rūšis, šakas ir žanrus.	1.3.1. Vartojant tinkamas sąvokas (tapyba, grafika, skulptūra, taikomoji dailė, istorinis žanras, buitinis žanras, sakralinė dailė,

	dekoratyvumas, koloritas ir kt.) pasakoti apie muziejuose ir parodose matytus kūrinius. 1.3.2. Aptarti asmenines ir draugų sukurtas interpretacijas, nurodyti, kurios meninės išraiškos priemonės (linijų pobūdis, spalvų niuansai, kontrastai ir kt.) panaudotos.
1.4. Tikslingai ieškoti informacijos internete, elektroniniuose ar spausdintuose leidiniuose.	1.4.1. Pasirinkti reikšminius žodžius informacijos paieškai ir rasti informacijos apie meno galerijas, dailės parodas ir kt.
2. Dailės reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	
Nuostatos. Gerbti Lietuvos ir pasaulio kultūros paveldą, suvokti jo išsaugojimo svarbą. Nebūti abejingam ir prisidėti prie artimiausios aplinkos kultūros vertybių išsaugojimo. Stebėti artimiausios aplinkos pokyčius ir estetinius reiškinius, susijusius su žmogaus veikla. Esminis gebėjimas. Pastebėti, analizuoti ir vertinti architektūros, dailės ir etnokultūros reiškinių apraiškas savo aplinkoje.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Analizuoti dailės reiškinius istorijoje ir dabartinėje žmogaus aplinkoje bei veikloje. Nusakyti vizualiuosius įvairių kultūrų tradicijų ypatumus ir paaiškinti, kaip jie veikia kasdienybę.	2.1.1. Savais žodžiais paaiškinti, kaip menas veikia žiūrovą, palyginti senąsias meno epochas ir šiandieną. 2.1.2. Rasti panašumų tarp įvairių epochų, kultūrų ir dabarties grožio idealų. 2.1.3. Kartu su mokytoju aptarti, kaip dailės žinios praverčia gyvenime.

17.7. Turinio apimtys:

17.7.1. Dailės kūrinių stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas:

17.7.1.1. Dailės žanrai: portretas, istorinis, buitinis, sakralinė dailė ir kt.

17.7.1.2. Raiškos priemonės: koloritas, dydžių santykiai, ritmas, linijų įvairovė, dekoratyvumas ir kt.

17.7.1.3. Dailės istorinės epochos ir stiliai: Akmens amžius, Egipto, Mesopotamijos, Senosios Amerikos, Indijos, Kinijos, Japonijos, islamo šalių, Europos Viduramžių epochos (barbarai, Bizantija, romanika, gotika) architektūros ir vaizduojamosios bei taikomosios dailės kūriniai, taip pat savo ir draugų kūrybinės interpretacijos.

17.7.1.4. Rašto menas (dantiraštis, hieroglifai, romėniškasis, gotiškasis šriftas ir kt.).

17.7.2. Dailės reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje:

17.7.2.1. Religijos įtaka dailės raidai. Muziejų ekspozicijų ir dailės parodų matytų kūrinių aptarimai, dailės rūšies, šakos ir žanro nustatymas, apibūdinamos svarbiausios meninės raiškos priemonės.

17.7.2.2. Įvairių epochų grožio idealo ir harmonijos samprata, palyginimai su šiuolaikinės visuomenės vertybėmis ir jų atspindžiais mene. Artimiausioje aplinkoje vykstančių meno reiškinių aptarimas, dailininkų kūryba, inovacijos.

17.8. Vertinimas.

Vertinimo lygiai

patenkinamas	pagrindinis	aukštesnysis
1. Dailės kūrinių stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas		
Žiūri ir vartodamas paprastas dailės sąvokas apibūdina mokytojo nurodytus architektūros, vaizduojamosios ir taikomosios dekoratyvinės dailės kūrinius. Vartodamas paprastas dailės sąvokas vertina istorinių epochų būdingiausias meno pavyzdžius, jų savybes, nusako stebimų dailės kūrinių rūšis, dailės šakas, žanrus.	Pagal aptartus kriterijus vertina įvairių epochų ir meninių stilių vaizduojamosios ir taikomosios dekoratyvinės dailės kūrinius, savo ir draugų kūrybines interpretacijas. Pagal aptartus kriterijus vertina vizualinės komunikacijos objektų meninius bruožus. Skiria ir išvardija muziejų ekspozicijose ir dailės parodose matytų kūrinių rūšis, dailės šakas, žanrus ir svarbiausias raiškos priemones.	Atpažįsta ir įsimena iškiliausius įvairių epochų ir meninių stilių vaizduojamosios ir taikomosios dekoratyvinės dailės kūrinius, savarankiškai juos vertina, pasako originalių minčių aptardamas savo ir draugų kūrybines interpretacijas. Savarankiškai vertina vizualinės komunikacijos objektų meninius bruožus, pasako originalių nuomonių. Atpažįsta ir išvardija muziejų ekspozicijose ir dailės parodose matytų kūrinių rūšis, dailės šakas, žanrus ir svarbiausias raiškos priemones.
2. Dailės reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje		
Savais žodžiais apibūdina mokytojo nurodytus dailės reiškinius, paaiškina jų poveikį.	Pagal aptartus kriterijus vertina įvairių epochų, kultūrų ir dabarties grožio idealus. Apibūdina vietos architektūros bruožus. Išsako savo nuomonę apie meno poveikį.	Savarankiškai vertina įvairių epochų, kultūrų ir dabarties grožio idealus. Domisi vietos architektūra ir apibūdina jos vertingumą. Išsako savitą nuomonę apie artimiausios aplinkos meno reiškinius ir jų poveikį.

18. Dailės šaka – Pagrindinio ugdymo kartu su dailės ugdymu programos dailės ugdymo dalies pagrindinis dalykas 8 klasėje.

18.1. Dalyko paskirtis – dalyko programa skirta supažindinti mokinius su profesionaliosios dailės šakų naujų technikų ir technologijų ypatumais, įgyti praktinės patirties.

18.2. Dalyko tikslas – per aktyvią kūrybinę veiklą ugdyti(s) nuostatą kryptingai siekti atskirų dailės šakų teorinių žinių, praktinių gebėjimų, profesionaliosios dailės pradmenų įgūdžių bei kūrybinio rezultato.

18.3. Dalyko uždaviniai. Siekiama, kad per dailės šakų pamokas mokiniai:

18.3.1. įgytų teorinių ir praktinių žinių apie atskiras dailės šakas, technikas ir technologijas;

18.3.2. lavintų vaizduotę ir praktinius kūrybinės veiklos įgūdžius;

18.3.3. ugdytųsi pastovų poreikį savarankiškam darbui ir kūrybiniams ieškojimams; susietų savo kūrybą su istoriniu, socialiniu ir kultūriniu kontekstu;

18.3.4. aktyviai domėtusi kultūriniu ir meniniu gyvenimu ir jame dalyvautų.

18.4. Dalyko struktūra. Dalyką sudaro dvi veiklos sritys:

18.4.1. dailės šakų raiškos priemonių, atlikimo technikų pažinimas ir praktika;

18.4.2. dailės kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje.

18.5. Didaktinės nuostatos:

18.5.1. Atsižvelgiant į mokinių dailės gebėjimų raidos ypatumus mokiniai pradeda mokytis profesionaliosios dailės akademinį pradžiamenų. Dailės šaka, kaip specializuoto dailės ugdymo programos branduolio dalykas, sudaryta iš tapybos, grafikos, dizaino ir skulptūros modulių, kurie keičiasi rotaciniu principu.

18.5.2. Pamokos vykdomos nedidelėse mokinių grupėse, mokymas vyksta individualizuotai, mokymo turinys diferencijuojamas atsižvelgiant į kiekvieno mokinio gebėjimų ir pasiekimų lygį, savybes. Sudaroma palanki mokymosi aplinka ir sąlygos kūrybiškumui, dailės šakų dalykinėms kompetencijoms ugdyti, praktiniams įgūdžiams įgyti, patirti pasitenkinimą kūrybiniais rezultatais.

18.5.3. Vizualinei bei daiktinei aplinkai gerinti panaudoja savo kūrybinę patirtį, sukauptą lankant parodas, muziejus, dalyvaujant meninėse, socialinėse, edukacinėse akcijose, projektuose, per vasaros praktikas susipažįstant su savo krašto kraštovaizdžiu bei tautiniu kultūriniu palikimu, visa tai fiksuojant piešiniuose, eskizuose, fotografuojant ir filmuojant ir pan. Mokosi eksponuoti ir pateikti savo kūrybos rezultatus visuomenei vertinti.

18.5.4. Mokinių pasiekimai ir mokymosi rezultatai siejami su mokinių motyvacijos, sąmoningumo, saviugdės, savarankiškumo ir kūrybiško požiūrio ugdymu, vertinami proceso metu taikant formuojamojo ir diagnostinio vertinimo principus, apibendrinama per peržiūrą vertinant trimis lygiais: patenkinamu, pagrindiniu ir aukštesniu.

18.6. Mokinių pasiekimai.

1. Dailės šakų priemonių ir atlikimo technikų pažinimas ir praktika	
<p>Nuostata. Ieškoti naujų kūrybinių idėjų artimiausioje kultūrinėje aplinkoje, pažįstant iškiliausius pasaulio ir Lietuvos dailės, tautodailės kūrinius bei jų perteikimo būdų skirtingų dailės šakų techninėmis priemonėmis per praktinę kūrybinę veiklą, pagrįstą dailės kūrinių ir aplinkos stebėjimu, informacijos rinkimu, analize, sinteze, interpretavimu bei eksperimentavimu.</p> <p>Esminis gebėjimas. Drąsiai reikšti savo emocinius įspūdžius, išgyvenimus plastinės išraiškos priemonėmis, taikyti suteiktas žinias ir naujas technikas dailės šakų kūrybinei išraiškai.</p>	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Stebėti ir analizuoti praeities ir dabarties dailės kūrinius pagal jų meninės kalbos ypatumus, skiriamuosius bruožus, perteikiamas idėjas.	1.1.1. Apibūdinti skirtingų epochų dailės šakų kryptis bei stilių ir šiuolaikinių dailės šakų atlikimo technikas, šiuolaikinių technologijų įtaką, interpretuoti savo kūrybinuose darbuose.
1.2. Ieškoti idėjų savo kūrybinei raiškai artimiausioje aplinkoje, istoriniuose šaltiniuose (senųjų dailės meistrų kūryboje), šiuolaikinių menininkų kūryboje, virtualioje erdvėje.	1.2.1. Rasti informacijos įvairiuose šaltiniuose, rinkti medžiagą, fiksuoti ją piešiniais, nuotraukomis bei eskizais iš natūros, dailės istorinių šaltinių ir mintis, kylančias iš socialinės problematikos ar asmeninių išgyvenimų. 1.2.2. Pateikti keletą idėjos sprendimo variantų (eskizų), išskirti geriausią ir argumentuoti pasirinkimą.

<p>1.3. Stebėti ir perteikti aplinkoje esančius daiktus, jų formas, atspalvius ir reiškinius ir naudoti spalvų niuansus, kontrastus, toninę įvairovę plokštumoje ir erdvėje, tapant natūrą.</p>	<p>1.3.1. Paaiškinti, kas yra šviesa, šešėlis, blikas, spalvinis refleksas tapyboje. 1.3.2. Naudoti įvairius potėpius, tonus, skirtingus daikto šviesos ir šešėlio tonus. 1.3.3. Paaiškinti, kaip suvesti tapomus objektus į konstrukcines, abstrakčias formas.</p>
<p>1.4. Idėjai įgyvendinti taikyti sudėtingesnes grafikos technikas ir naudoti įvairias grafikos plastines išraiškos priemones: taškų, dėmių, linijų įvairovę, brūkšniavimą, kontrastus, toninę įvairovę kuriant statiškas ir dinamiškas, plokščias ir erdvę perteikiančias grafikos kompozicijas.</p>	<p>1.4.1. Apibūdinti, kuo skiriasi iškilioji, giliaspudė ir plokščioji grafikos technikos, kaip saugiai naudoti grafikai skirtas medžiagas, priemones, spausdinimo įrangą. 1.4.2. Paaiškinti, kokia grafinės išraiškos priemonė geriausiai tinka idėjai ar vaizdui perteikti.</p>
<p>1.5. Tikslingai panaudojant grafines priemones fiksuoti aplinkoje esančius objektus, kūrybiškai juos interpretuoti ir stilizuoti, iš jų sukurti ženklą, piktogramą ar simbolį.</p>	<p>1.5.1. Apibūdinti pagrindinius stilizacijos principus, svarbiausius reikalavimus ženklui ir kitiems grafinio dizaino elementams, kaip naudoti efektyvaus informacijos perteikimo grafiniame dizaine pagrindinius principus ir tikslingai taikyti raiškos priemones.</p>
<p>1.6. Kūrybiškai panaudoti šriftą kuriant įvairios paskirties ir meninės išraiškos tekstines kompozicijas.</p>	<p>1.6.1. Paaiškinti optinius reiškinius, tikslingai juos panaudoti šrifte ir kituose grafinio dizaino elementuose.</p>
<p>1.7. Sukurti ritminę modulinę kompoziciją plokštumoje ir erdvėje.</p>	<p>1.7.1. Paaiškinti modulio, ritmo, metro sąvokas, tikslingai panaudoti matematinės žinias išsklotinėms parengti ir panaudoti įvairias maketavimo priemones.</p>
<p>1.8. Kūrybiškai panaudoti gamtos ar daiktų formas, derinti ir perkurti jas, ieškoti įdomaus formų santykio.</p>	<p>1.8.1. Tinkamai taikyti formų komponavimo principus išryškinant erdviškumą.</p>
<p>1.9. Derinti kubistinio ir realistinio komponavimo principus kuriant apimtinę figūrą, atskirti svarbias detales nuo nereikšmingų, apibendrinti.</p>	<p>1.9.1. Apibūdinti realistinio ir kubistinio figūrų komponavimo principus ir perteikti figūros pastatymo erdvėje išraišką, detalių visumą, išryškinti ritmą.</p>
<p>1.10. Analizuoti veido sandarą, proporcijas, atskirų detalių formas ir jungtis lipidant žmogaus (gyvūno) portretą ar kaukę ir pan.</p>	<p>1.10.1. Paaiškinti ir vartoti tokias sąvokas kaip: forma, tūris, erdvė, ritmas, postamentas, pjedestalas.</p>
<p>1.11. Eksperimentuoti su įvairiomis dailės šakų technikomis ir priemonėmis.</p>	<p>1.11.1. Derinti įvairias dailės šakų plastines išraiškos priemones ir šiuolaikinius vizualinius menus (instaliacija, koliažas, dekoliažas, fotografija, videomenas, kompiuterinė grafika ir pan.).</p>
<p>1.12. Savarankiškai pristatyti savo kūrybos rezultatą peržiūrose, parodose, konkursuose ir pan. (ekspozicija, pateikimas, kūrinio pristatymas).</p>	<p>1.12.1. Apibūdinti, kaip tinkamai parengti kūrybinį darbą, kaip eksponuoti skirtingos dailės šakos kūrinius (kokio reikia apipavidalinimo, kokios erdvės, kaip sutvarkyti patalpą, koks turi būti apšvietimas).</p>
<p>2. Dailės kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje</p>	

Nuostata. Gerbti Lietuvos ir pasaulio kultūros paveldą, tradicijas, domėtis kultūrinio gyvenimo pokyčiais ir būti aktyviu to gyvenimo dalyviu. Esminis gebėjimas. Vertinti, diskutuoti ir rodyti kūrybinę iniciatyvą, bendrauti ir bendradarbiauti meniniuose kūrybiniuose projektuose, parodose, konkursuose.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Gebėti kritiškai vertinti dailės kūrinius, dailės reiškinius kasdienėje aplinkoje, tolerantiškai aptarti savo ir draugų kūrybą.	2.1.1. Paaikškina, kaip dailės kūriniai, meno reiškiniai veikia jį patį ir aplinkinius. Pateikia pavyzdžių.
2.2. Gerbti ir tausoti Lietuvos ir kitų tautų paveldą, rinkti ir fiksuoti (piešiant, tapant, fotografuojant) kraštotylinę medžiagą, kraštovaizdį įvairiose Lietuvos vietovėse per vasaros praktiką.	2.2.1. Apibūdinti savo vietovės, kitų Lietuvos vietų paveldo objektus, praktiškai pasinaudoti dailės žiniomis ir įgytais įgūdžiais vasaros kūrybinėse praktikose.
2.3. Aktyviai dalyvauti miesto, regiono, šalies ir tarptautiniuose konkursuose, parodose, akcijose.	2.3.1. Atrinkti kūrinius pagal temą, dailės rūšį, žanrą, stilistiką, parengti dailės darbus eksponuoti, kūrinio metriką ir juos išdėstyti parodos erdvėje, peržiūrose.

18.7. Turinio apimtys:

18.7.1. Dailės šakų priemonių ir atlikimo technikų pažinimas ir praktika:

18.7.1.1. Tapyba. Dailės kūrinių vaizdavimo būdai (realistinis, sąlygiškasis ir abstraktusis) ir skirtumai pagal spalvinės perspektyvos dėsnius, proporcijas, kolorito reikšmę, fragmentiškumą, emocinį dailės kūrinio poveikį ir pan. Tradicinės dailės ir šiuolaikinių vizualiųjų menų pagrindinės meninės išraiškos priemonės ir jų derinimo būdai, plokščių formų spalviniai santykiai nekeičiant tapomo daikto lokalios spalvos, šiltų ir šaltų spalvų modeliavimas. Spalvotyros pagrindai: spektras ir jo spalvos (pagrindinės, papildomos, šiltos, šaltos, kontrastingos, artimos), „lokali spalva“, spalvos ir tono įtaka daikto formai ir materialumui, spalvos intensyvumas erdvėje, spalvų tarpusavio sąveika, spalvoti refleksai. Tapo ant įvairių pagrindų ir įvairiomis technikomis (guašas, akrilas, mišrios technikos ir t. t.). Jausminio spalvų suvokimo lavinimas. Komponavimo principai tapant natūrmortus, portretus, interjerą, eksterjerą, peizažus, koliažus ir pan.

18.7.1.2. Grafika. Grafikos kūrinių realistinio, sąlygiškojo ir abstraktaus vaizdavimo būdai, perspektyvos dėsniai, proporcijos, kontrastai ir niuansai, išgaunami grafinėmis priemonėmis. Plokščių formų toninių grafinių santykių perteikimas, linijos formos modeliavimas pasitelkiant dėmę ir štrichą (natūrmortai, peizažas, žmonės, gyvūnai, augalai). Toninė skalė, linijų įvairovė, dėmės reikšmė, šviesos kaita, pagrindiniai komponavimo principai. Piešia, raižo, klijuoja koliažus, naudoja mišrias technikas, mokosi giliaspaudės technikos (sausas adatas), kokybiškai, švariai atspausti spaudą, pasportuoti ir parengti eksponuoti.

18.7.1.3. Dizainas. Meninė raiška daiktiniame ir grafiniame dizaine bei architektūroje, vizualioji informacija (šriftas, ženklas, piktograma), kaligrafijos, optinių reiškinių, proporcijų šriftas. Modulio dydis ir moduliniai elementai, ritmas – metras, plokštuma, tūris, erdvė

geometrinėse formose, spalvos įtaka. Išsklotinių braižymas, estetinio maketavimo ir kūrybinio rezultato pateikimas.

18.7.1.4. Skulptūra. Daiktų formos erdvėje, dekoravimas spalva; klasikinės ir kubistinės skulptūros kūrinių struktūra, figūros komponavimo dėsnų erdvėje, išraiškos ir judesio perteikimo būdų tyrinėjimas; žmogaus ar gyvūno portreto (kaukės) sandara, darbo įgūdžių su moliu, plastilinu, gipsu, viela, tinklu, skarda, medžiu, įvairiomis metalo detalėmis derinimo bei jungimo būdai, saugus įrankių naudojimas.

18.7.2. Dailės kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje. Praeities dailės stiliai, techninės ir technologinės raiškos savybės ir jų įtaka šiuolaikiniam menui, artimiausiai aplinkai. Techninės dailės sąvokos apie menininko ar dailės kūrinio stiliaus bruožus, komponavimo principus, šiuolaikinius kultūrinius reiškinius, artimiausioje aplinkoje esančius meno objektus. Parodų, susitikimų su įvairių sričių menininkais, integracinių ryšių kūrybinėje erdvėje vertinimas.

18.8. Vertinimas.

Vertinimo lygiai		
patenkinamas	pagrindinis	aukštesnysis
1. Dailės šakų raiškos priemonių ir atlikimo technikų pažinimas		
Nagrinėja mokytojo pateikiamus informacijos šaltinius. Taiko dailės šakų technikas. Kuria statiškas ir dinamiškas kompozicijas, naudoja tonų, dėmių ir linijų niuansus ir kontrastus. Savitai interpretuoja aplinkos, stebėtų ar tyrinėtų kūrinių inspiruotas idėjas. Ieško nesudėtingų kompozicinių variantų, mokytojo padedamas pasirenka stilistiką ar komponavimo būdą. Sugeba fiksuoti aplinkos objektus ir juos stilizuoti pagal nurodytą pavyzdį, kurti tekstines kompozicijas, modulinę ritminę kompoziciją, perteikia daiktų formas, apimtinės formas, judesį, pateikia išbaigtą kūrybinį rezultatą.	Savarankiškai nagrinėja informacijos šaltinius. Geba mokytis meninės raiškos būdų iš geriausių Lietuvos ir pasaulinės dailės pavyzdžių, interpretuoti ir perteikti savitai. Eksperimentuoja ir taiko tradicines ir mišriasias dailės technikas. Kuria statiškas ir dinamiškas kompozicijas, ieško harmoningo dydžių ir formų santykio, skiria ir taiko spalvų, tonų, dėmių ir linijų, formų, konstrukcijų kontrastus ir niuansus, toninę įvairovę. Pateikia eskizus, tikslingai dirba, išmėgina keletą komponavimo būdų, ieško įdomesnių kompozicinių variantų, tikslingai panaudoja grafines priemones fiksuoti ir stilizuoti savarankiškai pasirinktus aplinkos objektus. Kurdami tekstines kompozicijas geba kūrybiškai pritaikyti įvairias meninės raiškos priemones, kurti įdomią ritminę modulinę kompoziciją plokštumoje ir	Ieško ir randa idėjų savo kūrybai praeities ir šiuolaikinėje dailėje ir pasirinkta stilistika jas interpretuoja. Eksperimentuoja ir taiko tradicines bei mišriasias dailės technikas ir technologijas. Kuria statiškas ir dinamiškas kompozicijas plokštumoje ir erdvėje. Ieško harmoningo dydžių ir formų santykio, skiria ir taiko spalvų, dėmių ir linijų kontrastus ir niuansus, toninę įvairovę. Tikslingai ir kūrybingai atsirenka kūrybai reikalingus motyvus bei plastines idėjas. Siūlo savarankiškas idėjas bei sumanymus ir tikslingai siekia juos įgyvendinti. Originaliai ir kūrybiškai interpretuoja aplinkos, stebėtų ar tyrinėtų kūrinių inspiruotas idėjas, tikslingai panaudoja grafines priemones fiksuoti ir stilizuoti savarankiškai

	erdvėje, savitai perteikia daiktų formas, apimtines formas, judesį, erdvines kompozicijas, lipdomų formų proporcijas, pateikia savitą kūrybinį rezultatą. Estetiškai apipavidalina ir pateikia savo kūrybos rezultatą.	pasirinktus aplinkos objektus, sukurti meniškai išraiškingas tekstines kompozicijas, geba preciziškai maketuoti, sukuria išraiškingas ritmines modulines kompozicijas plokštumoje ir erdvėje. Kūrybiškai perteikia daiktų formas, apimtines formas, judesį, erdvines struktūras, jaučia lipdomų formų proporcijas. Estetiškai apipavidalina ir pateikia savo kūrybos rezultatą.
2. Dailės kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje		
Vartodamas paprastas dailės sąvokas apibūdina dailės kūrinius, nusako žiūrimų dailės kūrinių stilistiką, atpažįsta kai kuriuos mėgstamus dailės kūrinių stilius ar sroves. Atpažįsta kai kurias kompozicines bei meninės išraiškos priemones, medžiagas. Sugeba vertinti daiktinės aplinkos estetiką ir funkcionalumą, dizaino ir architektūros kūrinius. Vertina ir įsivertina savo ir kitų kūrybą.	Pagal aptartus kriterijus vertina klasėje rodomų įvairių epochų ir meninių stilių dailės kūrinius, savo ir draugų kūrybines interpretacijas, vertina įvairių epochų, kultūrų ir dabarties grožio idealus. Sugeba kritiškai vertinti daiktinės aplinkos estetiką ir funkcionalumą. Sugeba analizuoti dizaino ir architektūros kūrinius istoriniame ir šiuolaikiniame kontekste. Diskutuoja ir aptaria aktualius meninius kultūrinius reiškinius. Vertina ir įsivertina savo ir kitų kūrybą. Dalyvauja parodose, projektuose, akcijose, konkursuose.	Nagrinėja konkretaus stiliaus ar epochos dailės ir dizaino kūrinius pagal aptartus kriterijus. Domisi dailės kūrinių bei naujovėmis, savarankiškai stebi ir analizuoja įvairias parodas, akcijas Lietuvoje bei užsienyje. Geba palyginti skirtingų laikotarpių kūrinių stilių, išraiškos priemones. Išsako savo požiūrį ir estetinius vertinimus remdamasis sutartiniais kriterijais ir vartodamas tinkamą meninės kalbos žodyną. Sugeba kritiškai vertinti vizualiosios aplinkos estetiką ir funkcionalumą, lygina įvairių autorių kūrinius. Sugeba analizuoti dizaino ir architektūros kūrinius istoriniame ir šiuolaikiniame kontekste, pateikti savo interpretacijas. Savarankiškai vertina įvairių epochų, kultūrų ir dabarties grožio idealus. Domisi artimiausios aplinkos kultūriniu gyvenimu ir apibūdina jos vertingumą. Išsako savitą nuomonę apie matytą regimąją informaciją ir jos poveikį sau. Dalyvauja parodose, pleneruose, akcijose, konkursuose.

II. PAGRINDINIO UGDYMO KARTU SU DAILĖS UGDYMU PROGRAMOS DAILĖS UGDYMO DALIES DALYKAI 9–10 KLASĖJE

19. Dailės šaka – Pagrindinio ugdymo kartu su dailės ugdymu programos dailės ugdymo dalies pagrindinis dalykas 9–10 klasėje.

19.1. Dalyko paskirtis – susipažinti su atskirų dailės šakų ypatumais. Dalykas sudarytas iš atskirų dailės šakų modulių, skirtų sėkmingam mokymosi krypties galimybių pasirinkimui.

19.2. Dalyko tikslas – sudaryti palankias sąlygas ugdytis praktinius atskirų dailės šakų techninius įgūdžius ir kūrybinio mąstymo bei raiškos gebėjimus, plėtoti jų nuostatas į kūrybą ir meninį palikimą.

19.3. Dalyko uždaviniai. Siekiama, kad per dailės šakos dalyko pamokas mokiniai:

19.3.1. perprastų naujas atskirų dailės šakų technikas;

19.3.2. lavintų praktinio atlikimo įgūdžius ir ugdytūsi vaizduotę;

19.3.3. nuolat jaustų savarankiško darbo ir kūrybinių ieškojimų poreikį;

19.3.4. susietų savo kūrybą su istoriniu, socialiniu ir kultūriniu kontekstu;

19.3.5. aktyviai domėtūsi šiuolaikiniu kultūriniu ir meniniu gyvenimu, aktualiomis visuomeninėmis problemomis;

19.3.6. įgytų dalykinių ir bendrųjų gebėjimų kūrybinio darbo procese, savo darbo rezultatus pateiktų vertinti visuomenei.

19.4. Dalyko struktūra. Dalyką sudaro dvi veiklos sritys:

19.4.1. dailės šakų raiškos priemonių pažinimas ir praktika (kultūrinio palikimo analizavimas, informacijos rinkimas, aplinkos stebėjimas, idėjų kėlimas ir paieška, kūrybiškas interpretavimas, technikų bei išraiškos priemonių naudojimas, kokybiškas kūrybinio darbo atlikimas ir savo kūrybos rezultato pristatymas);

19.4.2. dailės kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje (atskirų dailės šakų kūrinių poveikio visuomenei, aplinkai ir sau pačiam vertinimas).

19.5. Didaktinės nuostatos:

19.5.1. Dalykas apima vizualiųjų menų ir dizaino gilesnį pažinimą. Programą sudaro tapybos, grafikos, skulptūros, dizaino moduliai. Siekiant padidinti pasirinkimo galimybes programa papildyta taikomosios dailės keramikos, tekstilės moduliais ir tapybos technikos akvarelės modulių, kuris padeda kaip priemonė, reikalinga ir kitoms dailės šakoms (pvz., grafikai, tekstilei, dizainui ir kt.).

19.5.2. Dirbant nedidelėmis grupėmis atsižvelgiama į kiekvieno mokinio gebėjimų ir pasiekimų lygį, individualias savybes. Tokiomis sąlygomis mokiniai gali pasirinkti tinkamiausią

savo kūrybai raiškos formą. Žinios siejamos su praktiniais įgūdžiais, kūrybiška traktuote ir interpretacija, idėjos originalumu, atlikimo ir pateikimo kokybe.

19.5.3. Skatinamas mokinių sąmoningumas siekiant saviugdą, gebėjimo dirbti savarankiškai ir kūrybiškai, ieškant savito stiliaus ir individualaus braižo. Ugdomos vertybinės nuostatos – gerbti ir toleruoti kitų tautų kūrybines tradicijas, vertinti ir korektiškai naudoti tautinį meninį palikimą.

19.5.4. Kūrybiniai pasiekimai, rezultatų aptarimai siejami su tolesniu dailės šakos pasirinkimu, studijavimo galimybėmis, profesine karjera.

19.6. Mokinių pasiekimai.

1. Dailės šakų raiškos priemonių pažinimas ir praktika	
Nuostatos. Susipažinti su skirtingų dailės šakų kultūriniu palikimu, išraiškos priemonėmis ir technikomis, ieškoti su dailės šaka susietų idėjų, įdomių kūrybinių sprendimų, kokybiškai atlikti užduotis. Esminis gebėjimas. Išskirti geriausią idėją pasirinkus dailės šakos atlikimo techniką, plastinę formą, susieti su paskirtimi ir kokybiškai įgyvendinti.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Analizuoti praeities ir dabarties dailės kūrinius pagal meninės kalbos ypatumus, skiriamuosius bruožus, perteikiamas idėjas.	1.1.1. Nurodyti pagrindinius dailės šakų skiriamuosius bruožus, specifiką, technikas. 1.1.2. Pateikti pavyzdžių, kaip atskirų dailės šakų kūriniuose atpažįstamas žanras ar jo motyvai, skirtingos kūrybinės kryptys, joms atstovaujantys dailininkai. 1.1.3. Nurodyti dailės kūrinių išteklių naudojimosi tikslus: susipažinti, mokytis kurti (interpretuoti), pritaikyti integruotame meniniame projekte.
1.2. Stebėti aplinką, kūrybiškai interpretuoti meninį istorinį paveldą, savarankiškai ieškoti idėjų ir jas pasirinkti, geriausią variantą įgyvendinti pagal dailės šakos specifiką pasirinktąja technika.	1.2.1. Atlikti natūros stebėjimo ir atkartojimo užduotis, skirtas įgūdžiams lavinti ir naujoms technikoms perprasti. 1.2.2. Ieškoti informacijos įvairiuose šaltiniuose, rinkti medžiagą, fiksuoti piešiniais, nuotraukomis bei eskizais iš natūros ir dailės istorinių šaltinių. 1.2.3. Paaiškinti, kodėl kūrybiniam sumanymui pasirinkta būtent tokia idėja ir kuo ji skiriasi nuo kitų galimų idėjų. 1.2.4. Savarankiškai suplanuoti idėjos įgyvendinimo etapus laikantis pamokų tvarkaraščio ir šiam darbui skirto laiko.

<p>1.3. Kiekvienam kūrybiniam sumanymui pasirinkti tinkamiausią sprendimo būdą ir formą. Suderinti idėjos, formos, medžiagos ir pasirinktos technikos santykį.</p>	<p>1.3.1. Pateikti ne mažiau kaip tris idėjų eskizų variantus, kuriuose matytusi pagrįstas dalykui tinkamų vaizdinių elementų atsirinkimas, plastiniai kūrybiniai ieškojimai bei bandymai rasti tinkamiausią sprendimą.</p> <p>1.3.2. Pagrįsti tam tikro plastinio sprendimo būdo pasirinkimą (pvz., realistiniai elementai, stilizuotas, konstruktyvinis, minimalistinis, siurrealistinis, mišrus sprendimas ar pan.).</p> <p>1.3.3. Apibūdinti pasirinktos idėjos galimą perteikimą konkrečia medžiaga ar pritaikymą techniniam atlikimui pagal atskiros dailės šakos specifiką.</p>
<p>1.4. Savarankiškai pristatyti savo kūrybos rezultatą peržiūrose, parodose ir konkursuose (ekspozicija, pateikimas, kūrinio pristatymas), parengti darbo aprašo segtuvą.</p>	<p>1.4.1. Paaiškinti tinkamą kūrinio eksponavimą (kokia reikalinga erdvė, patalpos sutvarkymas, apšvietimas, darbo apipavidalinimas).</p> <p>1.4.2. Susieti kūrinio eksponavimą su paties kūrinio raiškos priemonėmis (pvz., kaip kūrinys dera erdvėje).</p> <p>1.4.3. Pristatant kūrimo eigą pateikti aplanką (<i>portfolio</i>) su metrika, idėjų eskizais, kūrybinių ieškojimų variantais, trumpu kūrybinio proceso aprašymu.</p>
<p>2. Dailės kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje.</p>	
<p>Nuostata. Būti atviram kaitai, ieškojimams ir naujai patirčiai, suvokti dailės kūrinių reikšmę įvairiose gyvenimo srityse.</p> <p>Esminis gebėjimas. Savarankiškai vertinti atskirų dailės šakų kūrinių poveikį visuomenei, aplinkai ir sau pačiam.</p>	
<p>Gebėjimai</p>	<p>Žinios ir supratimas</p>
<p>2.1. Tikslingai naudotis virtualiais ir kitais dailės kūrinių ištekliais (pvz., mokymosi tikslais ar savarankiškai – tyrinėjant tam tikrą raiškos būdą).</p>	<p>2.1.1. Nurodyti informacijos gavimo šaltinius ir priežastis, dėl kurių gausėja virtualiųjų meninių išteklių (svetainių, saugyklų).</p> <p>2.1.2. Nurodyti atvejus, kuriais būtina nurodyti dailininko autorystę, pateikti informacijos (naudojant kitų dailininkų kūrybines idėjas, kūrinių vaizdus ar jų fragmentus).</p>
<p>2.2. Diskutuoti apie istorinių ir šiuolaikinių dailės kūrinių eksponavimą, saugojimą ateities kartoms.</p>	<p>2.2.1. Nurodyti, kuo skiriasi tradicinės ir šiuolaikinės dailės kūrinių eksponavimo erdvės ir eksponavimo jose ypatumai (pvz., ekspozicijos muziejuje, gatvėje ar aikštėje, žemės meno paroda ir pan.).</p> <p>2.2.2. Paaiškinti papildomų priemonių šiuolaikiniuose muziejuose naudojimą siekiant sustiprinti įspūdį arba suteikti daugiau informacijos (erdvės padalijimas, garso įrašai, vaizdo projekcijos, apšvietimo efektai, edukacinės praktikos ir kt.).</p> <p>2.2.3. Pateikti pavyzdžių, kaip dailės paveldo kūriniai saugomi ateities kartoms (saugomi muziejuose, atstatomi, restauruojami).</p>

<p>2.3. Pagrįsti dailės kūrinių viešose erdvėse poveikį žiūrovams savo forma, savybėmis, jų funkcinės paskirties atitiktį.</p>	<p>2.3.1. Apmąstyti ir išsakyti savo nuomonę dėl diskusijas keliančių, viešose erdvėse eksponuojamų dailės kūrinių funkcionalumo ir paskirties. 2.3.2. Pateikti pavyzdžių, kaip vizualiosios aplinkos su meniniu objektu kūrimas prisideda prie darnios visuomenės plėtros. 2.3.3. Nusakyti šiuolaikinių technologijų kaitos poveikį vizualiajai aplinkai, ekonomikai ir gaminių kokybei.</p>
<p>2.4. Diskutuoti apie menininko pašaukimą, jo veiklą visuomenėje, poveikio visuomenei galimybes, atsidavimą kūrybiniam darbui, kultūros plėtrą šiuolaikinėje informacinėje visuomenėje.</p>	<p>2.4.1. Paaiškinti, kaip dailės raiška, kultūros objektų kūrimas prisideda prie kultūros išsaugojimo ir plėtros. 2.4.2. Diskutuoti, kaip kultūros objektų kūrimas gali prisidėti prie tautinės tapatybės išsaugojimo. 2.4.3. Diskutuoti apie masinės kultūros ir kičo įtaką profesionaliajai dailei ir tolesnį poveikį visuomenei bei tokio poveikio pasekmes. 2.4.4. Diskutuoti apie tolesnės specializacijos pasirinkimą, studijų ir profesinės karjeros galimybes.</p>

19.7. Turinio apimtys. Dailės šakos dalykas pateikiamas moduliais:

19.7.1. Tapyba:

19.7.1.1. Tapybos modulis suteikia naujų žinių apie meninę ir techninę tapybos raišką.

Skirtingų tapybos kūrinių vaizdavimo būdai (realistinis, sąlygiškas, abstraktus), jausminio spalvų ir ritmo suvokimo lavinimas, guašo, akrilo ir kitų vandeniui skiedžiamų medžiagų techninės savybės ir skirtingų popieriaus paviršių, tonų ypatumai. Spalvinės perspektyvos, proporcijų, kolorito, fragmentiškumo dėsnų taikymas, tikslingai stilizuoti vaizduojami daiktai ir įvairios gamtos formos. Mokiniai atlieka ne mažiau kaip 4 tradicinius ir netradicinius natūrmortus, modeliuoja tapomo objekto formą spalva, naudoja spalvų niuansus, kontrastus, toninę įvairovę plokštumoje ir erdvėje, pastebi aplinkos ir apšvietimo poveikį vaizduojamo objekto spalvai, koloritui. Tapybinėmis priemonėmis perteikia šviesos, šešėlio, pusšešėlio, bliko spalvinius refleksus. Mokosi tikslingai darbuose pasinaudoti pagrindine suformuluota idėja, eskizuoti, komponuoti, gebėti tapomiesiems objektams suteikti konstrukcines formas ir darbą baigti nenutolstant nuo pagrindinės užduoties.

19.7.1.2. Tapybos kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje.

Mokiniai aptaria ir lygina praeities tapybos stilius, technines, plastines, menines raiškos savybes, jų įtaką šiuolaikinei tapybai ir mokymosi procesui. Mokosi tinkamai vartoti technines tapybos sąvokas, nusakyti svarbiausius nagrinėjamo tapybos darbo stiliaus bruožus, komponavimo principus. Per diskusijas, aptarimus, pokalbius reflektuoja kūrinio poveikį sau ir aplinkiniams. Analizuoja kitų mokinių kūrybą ir įsivertina savo paties meninę veiklą. Aktyviai dalyvauja parodose, konkursuose ir vasaros praktikų stovyklose. Individualiai ir kartu su grupe lanko parodas,

susitikimus su menininkais, kultūrinius miesto renginius, aptaria juos, diskutuoja apie menininko sukurto kūrinio vertę, vietą kultūroje, saugojimo galimybes. Savo kūrybinę patirtį, sukauptą per visą mokymosi laikotarpį, pristato ir naudoja gerindami vizualinę bei estetinę aplinką, mokosi tapybos darbų eksponavimo specifikos ir kultūros.

19.7.2. Grafika:

19.7.2.1. Grafikos modulis supažindina mokinius su grafikos technikų (lino raižinio, akvatintos, sausos adatos arba oforto) ypatumais ir techninių galimybių panaudojimu kūryboje nuo idėjos fiksavimo iki techniškai kokybiško spaudo atlikimo. Mokiniai eskizuoja, eksperimentuoja, techniniam atlikimui atsirenka įdomiausią kūrybinį sprendimą iš ne mažiau kaip trijų skirtingų idėjų; analizuoja originalius atspaudus ir grafikos meistrų (Diurerio, Rembranto, Gojos, V. Petravičiaus, G. Didelytės, R. Čarnos ir kt.) reprodukcijas, mokosi iš jų, kūrybiškai panaudotas detales (interpretuojama) susieja su aktualiomis socialinėmis problemomis ir naujomis technologijomis. Grafikos technikų panaudojimas sudėtingėja, didinant raižinio formatą ir klišių kiekį siekiama išplėsti tonų skalę, parodyti linijų įvairovę, faktūrų turtingumą. Galutiniam sprendimui atspaudžia ne mažiau kaip du kokybiškus (raiškius, švarius ir lygius) spaudinius.

19.7.2.2. Grafikos kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje. Mokiniai mokosi iš Lietuvos ir Vakarų Europos grafikos paveldo, analizuoja turinį, stilius ir laikotarpių socialinės kultūrinės aplinkos apraiškas. Tradicinės grafikos priemonės naudoja taikydami netradicines medžiagas – plastiką, tekstilę, ekologiškus dažus ir t. t. Diskutuoja, kaip grafikos technikos naudojamos socialinei kultūrinei aplinkai formuoti, estetiniam skoniui ugdyti (pvz., socialinė reklama ant tekstilės gaminių, pakuočių, papuošalų). Mokosi grafikos darbų eksponavimo specifikos.

19.7.3. Skulptūra:

19.7.3.1. Skulptūros modulis susietas su plastinių-erdvinių raiškos priemonių pažinimu, informacijos rinkimu dviem kryptimis: mokiniai tyrinėja veido formas ir pasirengia lipdyti portretą (portreto ar jo dalių stebėjimas, struktūros supratimas, formos išryškinimas, nereikšmingų detalių atsisakymas, apibendrinimas) ir stebi gamtos ir žmogaus sukurtas formas, eskizuoja, analizuoja formas ir vidinę jų struktūrą, mokosi sudėtingų ir painių struktūrų bei žmogaus, gyvūnų kūnų supaprastinimo į formas ir tūrius, pastebėti proporcijas. Analizuoja istorinius šaltinius, kreipia dėmesį į tai, kaip apibendrintos ir išryškintos formos, jų erdviniai santykiai ir kokį poveikį jos daro savo formų tarpusavio santykiais bei santykiu su erdve. Mokiniai pateikia 5–10 pradinių sumanymų (eskizų), juos aptaria ir ieško tinkamiausio aiškių bei paveikių 3–4 formų derinio galutiniam atlikimui. Mokosi iš klasikinių bei šiuolaikinių kūrinių kopijuodami arba kūrybiškai panaudodami savo sumanymui atskiras detales. Atlieka kūrybines užduotis, mokosi kūrybiško požiūrio į plastinių idėjų sprendimus, medžiagos galimybes, vaizdinių ir formų laisvo

jungimo, temų netikėtumo. Lipdymui naudoja molį ir plastiliną, gipsą, metalą (skarda, viela, įvairios detalės), medį. Mokosi gipso liejimo ir lipdymo iš gipso technikos, preciziško paviršiaus užbaigimo technikos.

19.7.3.2. Analizuoja estetinį meninį skulptūros poveikį muziejuose bei viešose miesto arba gamtos (parkų) erdvėse; santykį su konkrečia vieta, žmonių srautais; mastelio, padidintų formų poveikį žiūrovui; kaip kūrybinius bandymus veikia visuomenei aktualios temos (ekologija, žalieji, socialinė atskirtis ir pan.). Mokosi diskutuoti, savarankiškai pristatyti savo kūrybos rezultatą (ekspozicija, pateikimas, kūrinio pristatymas), parengti darbo aprašo segtuvą, kuriame pateiktas plastinės idėjos apibūdinimas, pagrindžiamas plastinio sprendimo pasirinkimas, aprašoma idėjų ieškojimo bei sumanymo įgyvendinimo eiga; mokosi pristatyti savo kūrybą (skulptūras ir instaliacijas) organizuojamose parodose, akcijose, projektuose, taip pat per praktikas rengiamose parodose įvairių Lietuvos miestelių viešose erdvėse (patalpose ar aikštėse).

19.7.4. Dizainas:

19.7.4.1. Dizaino modulis skirtas mokinių estetinei nuovokai, kinestetiniam intelektui ugdyti, konstruktyviam tūriniam mąstymui ir erdvinei vaizduotei lavinti, komponavimo ir meninio konstravimo plokštumoje bei erdvėje pagrindams suteikti. Dizainas pristatomas kaip taikomosios dailės šaka, kurią mokiniai gali rinktis pažinimo tikslais ir mokytis kaip dailės šakos dalyko aukštesnėse klasėse. Mokiniai susipažįsta su grafiniu ir daiktiniu dizainu, jo objektais aplinkoje ir dizaino meistrų kūryba. Eskizuoja iš natūros, mokosi iš sukurtų dizaino pavyzdžių, analizuoja grafinio ir daiktinio dizaino kūrimo principus ir paskirtį, interpretuoja, ieško idėjų, tikslingai naudoja komponavimo principus (stilizacija, apibendrinimas, siluetas, kontūras ir kt.). Mokiniai susipažįsta su specifinėmis maketavimo medžiagomis, atlikimo technika ir technologijomis. Iš pateiktų ne mažiau kaip trijų idėjų eskizų įgyvendinti atsirenka po vieną variantą. Peržiūrai pateikia grafinio dizaino galutinį sprendimą (pieštą ranka arba naudojant kompiuterines technologijas) ir galutinį daiktinio dizaino kokybiškai atliktą maketą.

19.7.4.2. Dizaino kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje. Mokiniai susipažįsta su dizaino samprata ir tikslais, skirtingų laikotarpių ir stilių dizainerių kūryba, technologijų kaita ir įtaka žmogaus aplinkos kūrimui ir dizainui; lanko parodas. Diskutuoja apie šiuolaikinius iššūkius dizaino kūrėjams, profesines perspektyvas; dizaino kūrinių informatyvumą ir funkcionalumą; ekodizaino svarbą dabarties ir ateities dizainui; dizaino kūrinių saugojimą ir eksponavimą naudojant informacines komunikacines technologijas (toliau – IKT); mokiniai savo kūrybinę patirtį sieja su socialiniais reiškiniiais, aktualias temas perkelia į kūrybinę praktiką (socialinė reklama, vizualinę ir funkcionalią aplinką gerinantys daiktai, pakuotės ir kt.). Mokosi kūrinių pateikimo ir eksponavimo estetikos, ieško galimybių praktiškai pritaikyti sukurtus darbus socialinės ar kitokios reklamos srityse (pvz., reklama ant viešojo transporto).

19.8. Vertinimas.

Pasiekimų lygiai		
patenkinamas	pagrindinis	aukštesnysis
1. Dailės šakos raiškos priemonių pažinimas		
<p>Atsirenka savo kūrybiniams sumanymams reikalingus motyvus ir plastines idėjas. Atlieka natūros stebėjimo ir atkartojimo užduotis, savitai interpretuoja aplinkos, stebėtų ar tyrinėtų kūrinių inspiruotas idėjas, pateikia kelis nesudėtingus eskizinius variantus, mokytojo padedamas pasirenka stilistiką ar atlikimo būdą, pateikia baigtą kūrybinį rezultatą, tinkamai eksponuoja. Nagrinėja mokytojo nurodytus šaltinius, klasikinės ir šiuolaikinės dailės kūrinius mokymosi tikslais, sugeba panaudoti detales savo kūryboje.</p>	<p>Savarankiškai ir tikslingai atsirenka kūrybai reikalingus motyvus bei plastines idėjas. Kūrybiškai interpretuoja aplinkos, stebėtų ar tyrinėtų kūrinių inspiruotas idėjas. Pateikia eskizus, tikslingai dirba, eksperimentuoja, išmėgina keletą atlikimo būdų, ieško įdomesnių variantų, pateikia savitą kūrybinį rezultatą. Savarankiškai apipavidalina savo darbus, įdomiai juos eksponuoja per peržiūras, parodas ar akcijas. Nagrinėja informacijos šaltinius, klasikinės bei šiuolaikinės skulptūros kūrinius mokymosi tikslais ir domisi skulptūra savarankiškai, geba mokytis skulptūrinės raiškos būdų iš geriausių Lietuvos ir pasaulinės dailės pavyzdžių.</p>	<p>Savarankiškai, tikslingai ir kūrybingai atsirenka kūrybai reikalingus motyvus bei plastines idėjas. Siūlo savarankiškas idėjas ir sumanymus, tikslingai siekia juos įgyvendinti. Originaliai ir kūrybiškai interpretuoja aplinkos, stebėtų ar tyrinėtų kūrinių inspiruotas idėjas. Drąsiai ir tikslingai eksperimentuoja, pateikia daug kūrybinių idėjų eskizų, tikslingai ir noriai dirba, išmėgina įvairias kūrybos priemones, medžiagas, pateikia baigtą kūrybinį rezultatą. Savarankiškai apipavidalina savo darbus, tinkamai juos eksponuoja per peržiūras, parodas ar akcijas. Analizuoja nurodytus šaltinius, klasikinės bei šiuolaikinės dailės kūrinius mokymosi tikslais, geba mokytis dailės raiškos būdų iš geriausių Lietuvos ir pasaulinės dailės pavyzdžių, kūrybiškai interpretuoti savo kūryboje.</p>
2. Dailės kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje		

<p>Nagrinėja, vertina ir apibūdina mokytojo nurodytus konkretaus stiliaus ar epochos kūrinius pagal aptartus kriterijus. Atpažįsta kai kuriuos mėgstamus atskirų dailės šakų stilius ar sroves, kai kurias kompozicines bei meninės išraiškos priemones, medžiagas artimiausioje aplinkoje. Apibūdina jas vartodamas paprastas sąvokas. Sugeba nusakyti jam asmeniškai patikusių kūrinių poveikį.</p>	<p>Savarankiškai nagrinėja konkretaus stiliaus ar epochos dailės kūrinius pagal aptartus kriterijus. Savarankiškai domisi ir geba atpažinti kai kuriuos mėgstamus dailės šakų stilius ar sroves, analizuoja jų išraiškos priemones, komponavimo būdus. Geba palyginti skirtingų laikotarpių skulptūros stilius, išraiškos priemones. Išsako savo požiūrį ir estetinius vertinimus remdamasis sutartiniais kriterijais ir vartodamas tinkamą meninės kalbos žodyną. Atpažįsta tradicinės bei šiuolaikinės dailės kūrinius savo aplinkoje. Geba vertinti praeities bei šiuolaikinės dailės kūrinių poveikį sau ir visuomenei, diskutuoti, apipavidalinti ir eksponuoti savo kūrybą.</p>	<p>Savarankiškai nagrinėja įvairių stilių ar epochų dailės kūrinius pagal aptartus kriterijus. Domisi naujovėmis, savarankiškai stebi ir analizuoja įvairias dailės apraiškas (parodas, akcijas, virtualiąją informaciją) Lietuvoje bei užsienyje. Geba palyginti skirtingų laikotarpių dailės kūrinių stilius, išraiškos priemones, išskiria būdingus elementus. Išsako savo požiūrį ir estetinius vertinimus remdamasis sutartiniais kriterijais ir vartodamas tinkamą meninės kalbos žodyną. Vertindamas savo ir kitų dailės kūrinius apibūdina ir pagrindžia pagrindines kompozicines priemones, pasirinktos medžiagos tikslingumą. Atpažįsta tradicinės ir šiuolaikinės dailės kūrinius savo aplinkoje. Geba argumentuotai vertinti, diskutuoti apie praeities bei šiuolaikinės dailės kūrinių poveikį sau ir visuomenei. Geba susieti savo kūrybą su socialinėmis aktualijomis ir naudojimo galimybėmis bei profesinės karjeros pasirinkimo tikslais.</p>
---	---	---

20. Piešimas – Pagrindinio ugdymo kartu su dailės ugdymu programos dailės ugdymo dalies pagrindinis dalykas 9–10 klasėje.

20.1. Dalyko paskirtis. Dalykas skirtas sistemingam ir nuosekliam dalykinės kompetencijos ugdymui, kuris apima naujų piešimo priemonių ir technikų išmanymą, trimačio vaizdo įtikinamą pateikimą plokštumoje bei praktinį pritaikymą kitose dailės ir meninių technologijų srityse. Dalykas yra minčių raiškos ir tikrovės vaizdavimo galimybė, padedanti stebėti (matyti) mokinių mokymą, suvokti ir perkelti į plokštumą trimatę erdvę. Visa tai pasiekama per nuolatinę ir kryptingą praktiką.

20.2. Dalyko tikslas – padėti mokiniams suprasti ir pritaikyti teorinius akademinio piešimo pagrindus per praktines užduotis bei savarankiškai fiksuojamas kūrybines idėjas.

20.3. Dalyko uždaviniai. Siekiama, kad per piešimo pamokas mokiniai išmoktų:

20.3.1. sukurti dvimatėje plokštumoje įtikinamas trimates formas;

20.3.2. pastebėti ir užfiksuoti svarbiausius piešiamų objektų bruožus;

20.3.3. nustatyti piešiamo objekto padėtį erdvėje ir kitų objektų atžvilgiu;
 20.3.4. vaizduoti piešinyje apšvietimo kuriamus efektus;
 20.3.5. taikyti įvairias piešimo technikas ir priemones, eksponuoti piešimo darbus;
 20.3.6. domėtis kultūros paveldu, savarankiškai eskizuoti ir praktiškai pritaikyti piešybos įgūdžius kūrybinėms idėjoms fiksuoti.

20.4. Dalyko struktūra. Dalyką sudaro dvi veiklos sritys:

20.4.1. piešimo priemonių pažinimas ir praktika (nuoseklus piešimo technikų įvaldymas, įtikinamas trimačio vaizdo perteikimas plokštumoje);

20.4.2. piešimo objektų atpažinimas, fiksavimas ir parodymas.

20.5. Didaktinės nuostatos:

20.5.1. Taikoma individualaus darbo su mokiniais forma lanksčiai pritaikant piešimo užduotis, geriausiai atitinkančias mokinio gebėjimų poreikius ir plėtotę.

20.5.2. Teorinės žinios derinamos su praktiniais įgūdžiais, siekiama, kad mokinys pajustų pasitenkinimą savo darbo rezultatais.

20.5.3. Taikomi nuoseklūs mokymo(si) metodai – stebėjimas, fiksavimas, analizavimas, interpretavimas, vertinimas, aptarimas.

20.5.4. Mokiniai skatinami dirbti savarankiškai, eskizuojuant ieškoti savito braižo, mokyti įsivertinti savo ir kitų piešimo darbus. Mokiniai mokosi suprasti, kuo piešimo patirtis naudinga, kuriuose mokymosi dalykuose ji gali būti sėkmingai taikoma.

20.6. Mokinių pasiekimai.

1. Piešimo priemonių pažinimas ir praktika	
Nuostatos. Žvelgti į piešiamą objektą kaip į tikrovės interpretaciją, stengtis nuosekliai įvaldyti piešimo technikas ir savitai panaudoti piešimo užduotyse. Esminis gebėjimas. Įtikinamai perteikti piešimo priemonėmis trimatį vaizdą plokštumoje.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Apibūdinti piešinio struktūrinius elementus ir mokėti pritaikyti atliekant piešimo užduotis.	1.1.1. Paaiškinti piešinio technikas, sąvokas, žanrus bei piešimo metodiką. 1.1.2. Taisyklingai vartoti piešimo sąvokas ir terminologiją.
1.2. Demonstruoti individualius piešimo technikos įgūdžius, nepriekaištingai atlikti užduotis.	1.2.1. Lavinti pastabumą, linijos raišką, perteikti tonų skirtumus, medžiagiškumą. 1.2.2. Įvairiomis pratybomis sąmoningai tobulinti motorinius įgūdžius: mokėjimą sukaupti dėmesį, naudotis piešimo įrankiais. 1.2.3. Pritaikyti įvaldytas įvairias piešimo technikas ir priemones kūrybinėse užduotyse.

1.3. Palyginti ir apibūdinti savo piešinius kitų piešimo darbų kontekste.	1.3.1. Formuluoti konkrečius ir informatyvius komentarus. 1.3.2. Paaiškinti dailės darbų komentavimo piešimo aspektu principus.
2. Piešimo objektų atpažinimas, fiksavimas ir parodymas	
Nuostatos. Domėtis Lietuvos ir pasaulio meninės kūrybos paveldu, stebėti aplinką, fiksuoti ją piešiniuose. Esminis gebėjimas. Vertinti kultūrinį paveldą piešybiniu požiūriu, rodyti kūrybinę iniciatyvą fiksuojant aplinką ir pateikiant darbus visuomenei.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Analizuoja dailės kūrinius, išvelgia piešybinius elementus.	2.1.1. Savais žodžiais nusakyti kompozicijos ir piešybinių sumanymą. 2.1.2. Išskirti piešybinių elementų turinčius kūrinius ar eskizus lyginant įvairių laikotarpių dailininkų kūrinius.
2.2. Stebi aplinką ir fiksuoja kraštotylinę medžiagą, paveldo objektus, kraštovaizdį mieste ir kitose Lietuvos vietose per vasaros praktiką.	2.2.1. Apibūdinti savo miesto, kitų Lietuvos vietų paveldo objektus, praktiškai pasinaudoti dailės žiniomis ir įgytais įgūdžiais vasaros kūrybinėse praktikose, lankyti parodas, muziejus. 2.2.2. Pateikti dailės kūrėjų ir kūrinių pavyzdžių, nusakyti, kur jie saugomi ateities kartoms, kur rasti informacijos.
2.3. Kūrybiškai interpretuoja fiksuojamą medžiagą savo darbuose, dalyvauja piešimo olimpiadose, parodose, projektuose, tinkamai eksponuoja savo piešinius.	2.3.1. Pastebi ir fiksuoja iš aplinkos kylančias idėjas ar matomus objektus savo kūrybiniams darbams (eskizuoja). 2.3.2. Realizuotas idėjas pristato parodose, moka tinkamai parengti kūrinio metriką, ekspoziciją. 2.3.3. Įvardija dailės šakas ir profesijas, kurioms reikia gerų piešimo įgūdžių.

20.7. Turinio apimtys:

20.7.1. Piešimo priemonių pažinimas ir praktika. Piešimo turinys nukreiptas į piešimo technikų ypatumus siekiant įtikinamai vaizduoti erdvines formas, pabrėžiant erdvės išpūdį, naudojant šviesos ir šešėlių žaismo kuriamus efektus. Tam būtina įvaldyti komponavimą plokštumoje, įgyti bendrų žinių apie perspektyvos dėsnius piešiant trimatį vaizdą ir atpažįstant geometrines formas kituose gamtos objektuose. Kūrybinės idėjos fiksuojamos laisvai eskizuojančiomis.

20.7.2. Piešinio stebėjimas ir reflektavimas sociokultūrinėje aplinkoje. Mokiniai analizuoja G. Bameso mokyklos piešinius, mokosi plastinės anatomijos (gyvūnų, žmonių) pagrindų. Susipažįsta su pasaulio dailininkų (Leonardo da Vinčio, Mikelandželo, Rembranto, Gojos, Pikaso ir kt.) piešiniais literatūroje ar virtualioje erdvėje, aptaria juos, diskutuoja apie piešinio techniką, stilių ir kūrybišką galimybę interpretuoti savo piešiniuose, apie specialybes, kurioms reikia gerų piešimo įgūdžių. Stebi artimiausią aplinką, renka piešybines medžiagas fiksuodami kraštovaizdį, senamiesčių architektūros paminklus, dvarų ansamblius, bažnyčias, aikštes, senuosius miestelių statinius,

koplytstulpius, kryžius, buities daiktus ir kt. Mokosi parengti piešinius ekspozicijai peržiūrose, parodose, konkursuose, dalyvauja piešimo olimpiadose, projektuose.

20.8. Vertinimas.

Pasiekimų lygiai		
patenkinamas	pagrindinis	aukštesnysis
1. Piešimo priemonių pažinimas ir praktika		
Minimaliai remiasi piešimo teorija praktinėje veikloje – pritaikomi kai kurie išmokti elementai. Išmano piešimo technikas, atlieka konkrečias mokytojo pateiktas užduotis.	Produktyviai naudojami įgytoms teorinėmis ir praktinėmis žiniomis, pritaiko kurdamas kitų žanrų kūrinius. Pasiekia pageidaujama rezultatų. Išmano ir pritaiko akademinio piešimo pagrindus, gerai atlieka piešimo užduotis.	Tikslingai ir motyvuotai naudoja įgytas žinias praktinėje veikloje. Kūrybingai ir nuosekliai siekia aukštų rezultatų, domisi papildoma medžiaga, savarankiškai piešia ir eskizuoja taikydama įvairias piešimo technikas, eksperimentuoja, naudoja kompiuterines technologijas.
2. Piešinio objektų atpažinimas, fiksavimas ir parodymas		
Nagrinėja, vertina ir apibūdina piešybinius elementus mokytojo nurodytuose dailės kūriniuose. Stebi artimiausią aplinką ir reiškinius, fiksuoja juos eskizuose. Sugeba nusakyti jam asmeniškai patikusių kūrinių poveikį. Pateikia darbus vertinti peržiūrose mokyklos aplinkoje. Fragmentiškai domisi kultūriniais reiškiais, lanko mokytojo nurodytas parodas.	Analizuoja meno kūrinių piešimo aspektus, apibūdina pagrindinius stilius, išraiškos technikas, žinias pritaiko (interpretuoja) piešdamas savarankiškai. Stebi artimiausią aplinką ir reiškinius, fiksuoja juos eskizuose, panaudoja kūrybai. Aktyviai dalyvauja parodose, pristato savo piešinius konkursams. Dalyvauja edukacinėse programose. Planuoja savo veiklą, lankosi parodose, akcijose, pleneruose. Nuolat lanko dailės parodas.	Savarankiškai domisi meno kūrinių paveldu, vykstančiais reiškiniais pasaulio meninėje veikloje ir artimiausioje aplinkoje, pritaiko teorines žinias, kūrybingai interpretuoja kūrinius ir paaiškina būdus, kaip siekti norimo rezultato, produktyviai piešia ir kuria. Suvokia kūrinių meninę vertę, išsaugojimo ateičiai būtinybę. Apibūdina savo ir kitų sukurtus darbus. Nuolat lankosi ir dalyvauja parodose, edukacinėse programose, pats organizuoja meninius renginius.

21. Kompozicija – Pagrindinio ugdymo kartu su dailės ugdymu programos dailės ugdymo dalies pagrindinis dalykas 9–10 klasėje.

21.1. Dalyko paskirtis. Kompozicijos dalyko programa skirta mokinių individualiems meniniams gebėjimams, kūrybiškumui ugdyti, estetinio suvokimo galioms plėtoti, autentiškai meninei saviraiškai skatinti, emocinei patirčiai turtinti, kompozicijos suvokimo pagrindams suteikti ir raiškos priemonėms įvaldyti. Mokydamiesi kompozicijos mokiniai susipažįsta su lietuvių liaudies bei šiuolaikinės profesionaliosios dailės meno kūrinių komponavimo principais, mokosi reikšti savo sumanymus originalia meno kalba, lavinasi plastinę raišką, plėtoja įvairių meninių raiškos priemonių pažinimą ir taikymą praktinėje kūrybinėje veikloje.

21.2. Dalyko tikslas – suteikti dvimatės ir trimatės kompozicijos žinių ir suformuoti įgūdžius, supažindinti mokinius su įvairiomis kompozicijos struktūromis bei kompozicijos raiškos priemonėmis kuriant grafines, spalvines kompozicijas plokštumoje ir erdvėje iš įvairių tradicinių ir netradicinių medžiagų, išugdyti gebėjimus pritaikyti kompozicijos principus atliekant įvairias dailės dalykų užduotis.

21.3. Dalyko uždaviniai. Siekiama, kad kompozicijos pamokose mokiniai:

21.3.1. savarankiškai atrastų ir pasirinktų vizualinę idėją, jos raiškos būdus ir kūrybiškai realizuotų kurdami grafinę, spalvinę, plokštuminę ar erdvinę kompoziciją;

21.3.2. kurdami plokštuminę kompoziciją, įvaldytų grafinės ir spalvinės raiškos priemones;

21.3.3. gebėtų atlikti achromatinę, monochrominę ir polichrominę kompoziciją; kurdami erdvinę kompoziciją, įvaldytų dailės kalbos raiškos priemones;

21.3.4. susipažintų su kompozicijos kūrimo dėsningumais ir principinėmis struktūromis, taikomomis plokštuminėje ir erdvinėje kompozicijoje;

21.3.5. suvoktų gamtos formų paprastinimo, t. y. abstrahavimo ir stilizavimo, principus ir taikytų juos kuriant plokštumines ir erdvines, grafines ir spalvines, geometrinių, architektūros formų, ornamentines, abstrakčias, animalistines, floristines ar siužetines kompozicijas su žmogaus portretu ar figūra;

21.3.6. ugdytųsi smalsumą, domėjimąsi menu ir norą dirbti su įvairiais informacijos šaltiniais, aktyviai dalyvautų parodose ir įvairioje kultūrinėje veikloje, lavintųsi gebėjimus pristatyti ir eksponuoti savo kūrybą.

21.4. Dalyko struktūra. Dalyką sudaro dvi veiklos sritys:

21.4.1. komponavimo principų pažinimas ir kūrybinė praktika;

21.4.2. kompozicijos reiškinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje.

21.5. Didaktinės nuostatos:

21.5.1. Ugdomas mokinių kūrybinis mąstymas, jo savitumu ir originalumu siekiama stiprinti mokinių mokymosi motyvaciją ir individualius gebėjimus, plėtojami kompozicijos meninės išraiškos priemonių pažinimas ir netradicinių medžiagų naudojimas kūrybinėms idėjoms įgyvendinti.

21.5.2. Išlaikomi glaudūs integraciniai ryšiai kompozicijos mokymo su kitais bendrojo ir meninio ugdymo dalykais, žinios ir gebėjimai pritaikomi naujuose kontekstuose.

21.5.3. Ugdymo procesas individualizuojamas ir diferencijuojamas pagal individualius mokinių gebėjimus, interesus ir polinkius.

21.5.4. Mokomasi pateikti savo kūrybos rezultatą atsižvelgiant į kūrinio idėją,

atlikimo techniką, dekoratyvinę ar funkcionalią paskirtį.

21.5.5. Mokomasi kūrybiškai taikyti teorines žinias kuriant įvairių žanrų kompozicijas – natiurmortus, peizažus, portretus, figūrines ir daugiafigūres kompozicijas plokštumoje bei erdvėje. Išradingai naudojamos įvairios medžiagos ir technikos įgyvendinant plokštumines ir erdvines kompozicijas: grafines, tapybines priemones, monotipiją, koliažą, gratažą, asambliažą, instaliacijas, žemės, kūno meną, skaitmenines technologijas, netradicines medžiagas – vielą, skardą, gipsą, kartoną, plastiką, putplastį, medį, gamtines medžiagas ir kt. Tautodailės ir profesionalių dailininkų kūrybos stebėjimas ir pažinimas, jos savitas interpretavimas, savo idėjų originalios meninės išraiškos paieškos.

21.5.6. Kompozicijoje taikomos grafinės raiškos priemonės: taškas, linija, dėmė, tekstūra, faktūra, ritmas.

21.5.7. Kuriant plokštuminę kompoziciją mokomasi pažinti ir taikyti spalvinės raiškos priemones: spalvą, toną, skaidrumą, niuansus, kontrastą, spalvų spektrą, spalvų maišymą, spalvų harmoniją, spalvų simboliką, spalvų rūšis (šiltos, šaltos, pagrindinės, antrinės, papildomos spalvos).

21.5.8. Taikomas formuojamasis, diagnostinis bei apibendrinamasis vertinimo būdai. Formuojamasis vertinimas taikomas aptariant mokinių kūrybinius sumanymus, koreguojant ir siūlant įdomesnių sprendimų galimybes, remiantis tradicinės bei šiuolaikinės dailės pavyzdžiais. Diagnostinis vertinimas taikomas per tarpines peržiūras, kai aptariami mokinių pasiekimai, plastinių ieškojimų bei jų įgyvendinimo rezultatai, nustatoma, ar įdėtas darbas bei kūrybiniai pasiekimai atitinka mokykloje priimtus kriterijus. Apibendrinamasis vertinimas vyksta per bendrąsias peržiūras kiekvieno pusmečio pabaigoje. Vertinama bendra mokinio pažangos dinamika, suinteresuotumas, motyvacija.

21.6. Mokinių pasiekimai.

1. Komponavimo principų pažinimas ir kūrybinė praktika	
Nuostata. Lavinti komponavimo kūrybinius gebėjimus bei praktinius įgūdžius. Esminis gebėjimas. Išradingai naudoti įvairius komponavimo elementus ir raiškos priemones bei medžiagas derinant kūrinio idėją, formą ir funkciją, atpažinti jų derinius dailės kūrinių kompozicijose.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Pasirinkti vizualines idėjas iš aplinkos ir įvairių kultūrinių šaltinių ir numatyti jų įgyvendinimą plokštumoje ar erdvėje grafinėmis, spalvinėmis arba erdvinėmis raiškos priemonėmis.	1.1.1. Paaiškinti idėjos šaltinį ir sumanymą.
	1.1.2. Pateikti eskizų, kuriuose matytųsi plastiniai kompoziciniai ieškojimai.
	1.1.3. Pasirinkti atlikimo būdus ir raiškos priemones ir savarankiškai suplanuoti idėjos įgyvendinimo etapus.
1.2. Stilizuoti ir abstrahuoti pasirinktą motyvą, jį sukomponuoti plokštumoje ar erdvėje praktiškai pritaikant teorines kompozicijos	1.2.1. Stilizuota ir abstrahuota forma perteikti pasirinktą motyvą plokštumoje ir erdvėje.
	1.2.2. Taikyti įvairias kompozicines sandaras: simetriją, asimetriją, statiką, dinamiką, centrinę, vertikaliąją ir kt.

žinias ir pasirenkant tinkamas medžiagas ir kompozicines raiškos priemonės.	1.2.3. Tikslingai pasirinkti ir taikyti įvairius motyvo stilizavimo ir abstrahavimo būdus siekiant originalumo ir emocinės išraiškos.
2. Kompozicijos reiškinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	
Nuostatos. Pažinti ir gerbti lietuvių liaudies meno tradicijas. Suvokti taikomosios ir vaizduojamosios dailės stilių kaitą, kompozicijos svarbą meno kūrinio idėjos išraiškai. Esminis gebėjimas. Analizuoti, interpretuoti ir vertinti kompozicines struktūras ir jų meninį poveikį įvairiuose liaudies meno ir profesionaliosios dailės kūriniuose.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Nusakyti meno kūrinio bruožus pagal jo kompozicijos ypatumus, medžiagos, formos, idėjos ir funkcijos santykį.	2.1.1. Atpažinti ir įvardyti tautodailės ir šiuolaikinio meno kūriniuose kompozicijos formų dėsningumus bei raiškos priemonių principus.
2.2. Išskirti keletą skiriamųjų bruožų, kompozicijos principų ar kitų meninių ypatybių, leidžiančių kūrinių priskirti senajai, klasikinei ar moderniajai epochai.	2.2.1. Apibūdinti kompozicijos bruožus ar menines ypatybes, pagal kurias atpažįstamas kūrinio stilius, žanras ar epocha. 2.2.2. Taikyti išplėstinę paiešką ir rasti informacijos apie kompozicines raiškos priemones įvairių epochų, stilių ir paskirties meno kūriniuose.
2.3. Suvokti meno kūrinio poveikio galimybes per kompozicinę sandarą.	2.3.1. Paaiškinti meno kūrinio kompozicinę struktūrą ir reikšmę.
2.4. Aktyviai dalyvauti pristatant savo kūrybą parodose, ieškoti įvairių kūrybos pateikimo formų (natūralioje ir virtualioje erdvėje).	2.4.1. Parengti savo darbus parodoms: juos fotografuoti, pateikti kūrinio metriką, eksponuoti. 2.4.2. Apibūdinti tinkamą kompozicijos kūrinių eksponavimą (kokia reikalinga erdvė ekspozicijai, patalpos, apšvietimas, darbų pasportavimas, fonas ir kt.).

21.7. Turinio apimtys:

21.7.1. Susipažįsta su pagrindinėmis dailės kalbos ir kompozicijos raiškos priemonėmis. Kurdami kompozicijas plokštumoje mokiniai naudoja pagrindines grafinės raiškos priemones: tašką, liniją, dėmę, tekstūrą, faktūrą, linijų ir dėmių ritmą, dydį ir santykį.

21.7.2. Įgiję spalvininkystės teorinių žinių bei įgūdžių mokiniai mokosi įvaldyti spalvinės raiškos priemones: spalvą, atspalvį, toną, skaidrumą, niuansą, kontrastą, koloritą, spalvų spektrą, spalvų maišymą, spalvų harmoniją, spalvų simboliką. Sužino apie spalvų rūšis – šiltas, šaltas, pagrindines, antrines, papildomas spalvas.

21.7.3. Ieškodami kūrinio meninio sprendimo susipažįsta ir taiko statikos, dinamikos, simetrijos bei asimetrijos, kontrasto, niuanso, akcento, proporcijos, ritmo, modulio ir kitus kompozicinius principus. Perpranta erdvinės raiškos priemones kuriant erdvinę kompoziciją: tūrį, formą, plokštumą, tektoniką, ažūrą, siluetą, pozityvą, negatyvą. Suvokia gamtos formų paprastinimo – abstrahavimo ir stilizavimo, formos redukcijos principus, taiko juos kurdami plokštumines ir erdvines, geometrinių formų, ornamentines, abstrakčias, animalistines, floristines ar siužetines antropomorfinės kompozicijas su žmogaus portretu ar figūra.

21.7.4. Kurdami kompozicijas mokiniai išradingai naudoja įvairias medžiagas, antrines žaliavas ir technikas: vielą, skardą, gipsą, kartoną, plastiką, polistireną, medį, gamtines medžiagas ir kt. Įgyvendindami plokštumines ir erdvines kompozicijas mokiniai naudoja grafines,

tapybines priemones, monotipiją, koliažą, gratažą, skaitmenines technologijas, netradicines medžiagas, žemės, kūno meną. Kuriant kompozicijas plokštumoje svarbų vaidmenį vaidina spalva – ji kuria emocinę kūrinio nuotaiką ir meninę išraišką. Mokiniai kuria achromatines, polichromines ir monochromines kompozicijas, taiko šiltų ir šaltų spalvų derinį, tonų bei spalvų kontrasto ir niuanso principą ir kt.

21.7.5. Kurdami originalias kompozicijas mokiniai susipažįsta su lietuvių liaudies ir profesionaliosios dailės kūriniais, jų komponavimo ir atlikimo principais. Aptaria idėjos, formos, funkcijos ir medžiagos sąveiką, kompozicijos priemonių raišką ir emocinį poveikį. Stebėdami ir fiksuodami gamtos motyvus ir žmogaus sukurtos aplinkos objektus mokiniai tikslingai pasirenka idėjas ir plastines formas individualiems sumanymams. Mokosi dekoratyvias ar realistines formas komponuoti plokštumoje ir erdvėje, jas derinti tarpusavyje taikydami įvairias kompozicines struktūras ir siekdami išreikšti meninę kūrinio idėją.

21.8. Vertinimas.

Pasiiekimų lygiai		
patenkinamas	pagrindinis	aukštesnysis
1. Komponavimo principų pažinimas ir kūrybinė praktika		
<p>Atsirenka kompozicijos sumanymams reikalingus motyvus ir plastines idėjas. Savitai interpretuoja aplinkos, stebėtų ar tyrinėtų kūrinų inspiruotas formas ir kompozicinius principus. Ieško nesudėtingų kompozicinių variantų, mokytojo padedamas pasirenka stilistiką ar komponavimo būdą, pateikia kūrybinį rezultatą. Savarankiškai apipavidalina savo darbus, tinkamai juos eksponuoja.</p>	<p>Savarankiškai atsirenka kūrybai reikalingus motyvus bei kompozicijos plastines idėjas, renka informaciją. Kūrybiškai interpretuoja aplinkos, stebėtų ar tyrinėtų kūrinų inspiruotas idėjas. Pateikia eskizus, tikslingai dirba, eksperimentuoja, išmėgina keletą komponavimo būdų, ieško įdomesnių kompozicinių variantų, pateikia savitą kūrybinį rezultatą. Savarankiškai apipavidalina savo darbus, įdomiai juos eksponuoja per peržiūras, parodas ar akcijas. Domisi kompozicija savarankiškai, geba mokytis kompozicijos raiškos būdų iš geriausių Lietuvos ir pasaulinės dailės pavyzdžių.</p>	<p>Pagal individualius polinkius savarankiškai, tikslingai ir kūrybingai pasirenka kūrybai reikalingus motyvus bei kompozicijos plastines idėjas. Originaliai ir kūrybiškai interpretuoja aplinkos, stebėtų ar tyrinėtų kūrinų inspiruotas idėjas. Drąsiai ir tikslingai eksperimentuoja, pateikia daug kompozicinių eskizų, tikslingai ir noriai dirba, išmėgina įvairius kompozicijos raiškos būdus. Stengiasi išbandyti įvairias technikas, medžiagas, pateikia išbaigtą ir originalų kūrybinį rezultatą. Savarankiškai apipavidalina savo darbus, įdomiai ir originaliai juos eksponuoja per peržiūras, parodas ar akcijas. Savarankiškai domisi kompozicija, geba mokytis raiškos būdų iš geriausių Lietuvos ir pasaulinės dailės kompozicijos pavyzdžių.</p>
2. Kompozicijos reiškinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje		

<p>Nagrinėja mokytojo nurodytus šaltinius, lietuvių liaudies bei šiuolaikinės dailės kūrinių kompozicijas. Geba atpažinti kai kuriuos mėgstamus kūrinius ir aptarti kompozicinius principus bei stilius ar formas. Atpažįsta kai kurias kompozicines bei meninės išraiškos priemones ir medžiagas. Apibūdina jas vartodamas paprastas sąvokas. Mokosi vertinti kūrinius.</p>	<p>Nagrinėja konkretaus stiliaus ar epochos kūrinių kompozicines struktūras ir dailės kūrinius pagal aptartus kriterijus. Savarankiškai domisi menu ir kompozicija, geba atpažinti ir palyginti kai kuriuos dailės kūrinių stilius, gali analizuoti jų išraiškos priemones, formas, komponavimo būdus. Išsako savo požiūrį ir estetinius vertinimus remdamasis sutartiniais kriterijais ir vartodamas tinkamą meninės kalbos žodyną. Vertindamas savo ir kitų dailės kūrinius apibūdina pagrindinius komponavimo būdus ir menines savybes.</p>	<p>Savarankiškai analizuoja taikomosios ir vaizduojamosios dailės kūrinius pagal aptartus kriterijus. Domisi kūrinio komponavimo principais bei išraiškos priemonėmis, technikomis ir meno kūrimo naujovėmis. Savarankiškai stebi ir analizuoja įvairias meno apraiškas (parodas, akcijas) Lietuvoje bei užsienyje. Geba palyginti skirtingų laikotarpių kūrinių stilių ir kompozicijos išraiškos priemones. Išsako savo požiūrį ir estetinius vertinimus remdamasis sutartiniais kriterijais ir vartodamas tinkamą meninės kalbos žodyną. Vertindamas savo ir kitų dailės kūrinius apibūdina ir pagrindžia pagrindines kompozicines priemones, pasirinktos formos tikslingumą. Kūrybiškai panaudoja kitų kūrinių analizės rezultatus savo darbuose.</p>
--	--	--

22. Dailės ir architektūros istorija – Pagrindinio ugdymo kartu su dailės ugdymu programos dailės ugdymo dalies pagrindinis dalykas 9–10 klasėje.

22.1. Dalyko paskirtis. Dailės ir architektūros istorijos dalykas skirtas antikos ir viduramžių meninei kūrybai pažinti, šių laikotarpių specifikai ir permanentinei dailės evoliucijai suprasti, meninių sprendimų poveikiui kitų istorinių epochų menininkų kūrybai bei istoriniam kontekstui nustatyti. Dalykas sudaro galimybę pažinti gimtąją kultūrą ir rūpintis jos paveldu. Pažindami ir gerbdami ją mokiniai gali išsiugdyti aiškų kultūrinį tapatumą, tapti visaverčiais savo šalies ir Europos piliečiais.

22.2. Dalyko tikslas – ugdyti mokinio intelektualią ir emocinę brandą, meninio palikimo vertės ir išsaugojimo būtinybės suvokimą, toleranciją skirtingų epochų, tautų bei stilistikų dailės reiškiniams.

22.3. Dalyko uždaviniai. Siekiama, kad mokiniai:

22.3.1. išmoktų analizuoti ir vertinti skirtingų epochų bei atskirų šalių menininkų kūrinius;

22.3.2. išryškintų nagrinėjamo laikotarpio Lietuvos dailės raidą, nurodytų jos ypatumus Europos meno kontekste;

22.3.3. kurtųsi (atskleisdami įvairių tautų dailininkų pasiekimus) humanistinės pasaulėžiūros pagrindus ir ugdytųsi tautinės kultūros svarbos suvokimą.

22.4. Dalyko struktūra. Dailės istorijos dalyką sudaro dvi veiklos sritys:

22.4.1. dailės istorijos ir architektūros procesų ir meno kūrinų pažinimas, analizavimas, interpretavimas ir vertinimas;

22.4.2. vizualiųjų reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje.

22.5. Didaktinės nuostatos:

22.5.1. Dailės ir architektūros istorijos turinys atskleidžiamas remiantis diachronijos ir sinchronijos principais, keliais aspektais (meno istorijos, meno teorijos bei kritikos) ir apima atskirus meno raidos etapus, mokantis remiamasi lyginamosios analizės metodu.

22.5.2. 9 klasėje daugiau dėmesio skiriama antikos menui. Analizuodami ir interpretuodami kūrinų pavyzdžius mokiniai mokosi kritiškai mąstyti ir suvokti kontekstą, atlikti konkretų tiriamąjį darbą.

22.5.3. 10 klasėje mokiniai susipažįsta su viduramžių epochos menu, įvairių Europos regionų dailės raidos specifika, istoriniu kontekstu, lygina ir vertina anksčiau pažintus meninius laikotarpius.

22.5.4. Taikomi visi vertinimo būdai: diagnostinis (žodinė apklausa, kontroliniai darbai – analizės, interpretacijos), formuojamasis (dialogai, aptarimai), apibendrinamasis (mokymo pasiekimų vertinimas balais vyksta kas semestrą testu).

22.6. Mokinių pasiekimai.

1. Dailės istorijos ir architektūros procesų ir meno kūrinų pažinimas, analizavimas, interpretavimas ir vertinimas	
Nuostatos. Domėtis meno istorija kaip galimybe geriau pažinti pasaulį. Aiškintis antikos ir vidurinių amžių meninę kūrybą. Vertinti skirtingas meno apraiškas bei ieškojimus. Esminis gebėjimas. Meno kūrinų bei meno istorijos reiškinių sinchronizavimas ir diachronija.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Išvelgti dailės palikime meninių stilių ir raiškos priemonių kaitą.	1.1.1. Nurodyti esminius antikos ir viduramžių meno raidos etapus, mokėti juos atpažinti ir skirti. 1.1.2. Taisyklingai vartoti šiai meno raidai būdingus architektūros, vaizduojamosios bei taikomosios dailės terminus.
1.2. Remiantis meno suvokimo taisyklėmis atskleisti epochos ypatumus.	1.2.1. Įvardyti šių epochų meninės raiškos priemones, stiliaus bei žanro savybes.
1.3. Atskleisti meno kūrinio vidinę struktūrą, išskirti problematiką ir suvokti kūrinio prasmę.	1.3.1. Analizuoti ir sinchronizuoti atskirus šių istorinių laikotarpių darbus: apibūdinti kūrinio formą, turinį, technines ir atlikimo savybes.
1.4. Atpažinti dabartinio meno kūrinuose senųjų epochų palikimą.	1.4.1. Atpažinti muziejuose bei dailės parodose eksponuotų darbų meninės išraiškos priemones.
2. Vizualiųjų reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	
Nuostatos. Suvokti dailės reikšmę įvairiose gyvenimo srityse kaip prielaidą skleisti kolektyvinei patirčiai. Pastebėti artimiausios aplinkos estetinius reiškinius, susijusius su žmogaus veikla. Esminis gebėjimas. Analizuoti ir vertinti meno reikšmę asmens ir visuomenės gyvenime.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Pastebėti ir atpažinti meninės veiklos reiškinius kasdienėje aplinkoje ir socialiniame kultūriniame gyvenime.	2.1.1. Skirti profesionalų ir liaudies meną, įvardyti kultūrinės veiklos poveikį gyvenamajai aplinkai. 2.1.2. Atlikti tiriamąjį darbą – atpažinti atskirų

	epochų architektūros statinius (arba dailės kūrinius muziejuje), išskirti būdingas detales piešiniais, parengti aprašą.
2.2. Aprašyti matytą kultūrinį renginį pagal nurodytus reikalavimus.	2.2.1. Atrinkti ir apibendrinti informaciją apie numatytą renginį. 2.2.2. Vertinti minėtą renginį ir savo išvadas kritiškai palyginti su kitomis nuomonėmis.
2.3. Dalyvauti artimiausios aplinkos – klasės, mokyklos – menotyrinės veiklos sklaidoje.	2.3.1. Paaiškinti kultūrinės žiniasklaidos funkcionavimą, jos svarbą visuomenės gyvenimui.

22.7. Turinio apimtys:

22.7.1. Mokiniai susipažįsta su antikos (Roma ir Graikija) architektūros konstrukcijomis, orderių funkcija, struktūra, menine išraiška; ankstyvąją krikščioniškąją daile; viduramžių (Bizantijos menas, ankstyvieji viduramžiai, romanikos ir gotikos stilius), Vakarų, Pietų ir Rytų Europos (taip pat ir Lietuvos) meniniu palikimu.

22.7.2. Graikijos vaizduojamosios dailės srityje mokiniams pateikiamos skulptūros, nagrinėjamos meninės problemos (proporcijų, judėjimo, dvasingumo perteikimas). Romos vaizduojamosios dailės temose ryškinamas skulptūrinio portreto suklestėjimas, jo santykis su graikų skulptūra ir originalūs bruožai.

22.7.3. Tapybos srityje atskleidžiama perspektyvos atradimas, tapybos vazose evoliucija bei taikomosios ir vaizduojamosios dailės derinimo jose klausimai.

22.7.4. Bizantijos mene pateikiama tolesnė krikščionių kultinės architektūros raida, tapybos ypatumai, Bizantijos meno poveikis Kaukazo bei Pietryčių ir Rytų Europos tautų menui.

22.7.5. Vakarų Europos ankstyvųjų viduramžių mene išskiriama knygų meno sritis, miniatiūrų ir kaligrafijos meno raida.

22.7.6. Romanikos mene mokiniai supažindinami su naujų architektūros formų atsiradimo priežastimis, konstrukcijomis, menine raiška, architektūros santykiu su monumentaląja skulptūra.

22.7.7. Gotikos dailė ir architektūra. Mokiniams išaiškinama originali gotikinė atraminė karkasinė sistema, jos konstrukcija, funkcija, meninė raiška bei gotikinių formų variantai kitose Europos šalyse. Nagrinėjant gotikinę skulptūrą atskleidžiamas naujas sintezės su architektūra pobūdis, realistinių tendencijų joje stiprėjimas, atskirų kamerinės bei mažosios plastikos kūrinių galimas poveikis lietuvių liaudies skulptūros plėtotei. Tapyboje išryškinama monumentaliosios tapybos, vitražo raiškos priemonių poveikis žiūrovui.

22.7.8. Lietuvos krikščioniškojo, romanikos ir gotikos laikotarpio dailėje ir architektūroje išskiriamos kultūros (tradicinė, pagoniška ir krikščioniškoji).

22.8. Vertinimas.

Pasiekimų lygiai		
patenkinamas	pagrindinis	aukštesnysis

1. Dailės raiškos ir dailės kūrinių stebėjimas, analizavimas, interpretavimas ir vertinimas		
Atpažįsta profesionalaus ir liaudies meno reiškinius, žino meno istorijos periodus. Analizuodamas (interpretuodamas) meno kūrinių įvardija jo žanrą, temą, raiškos priemones. Nusako sukeltus įspūdžius. Vertina kūrinių pagal mokytojo nurodytus kriterijus. Supranta kultūrinio paveldo išsaugojimo būtinybę.	Apibūdina profesionalaus ir liaudies meno reiškinius, išmano meno istorijos periodizaciją. Analizuodamas (interpretuodamas) meno kūrinių apibūdina jo žanrą, temą, raiškos priemones. Argumentuotai nusako sukeltus įspūdžius. Vertina kūrinių pagal mokytojo nurodytus ir individualiai išplėtotus kriterijus. Nusako meno paveldo išsaugojimo būtinybę.	Lygina profesionalaus ir liaudies meno reiškinius, skiria meno istorijos periodus, nurodo žymiausius dailininkus. Analizuodamas (interpretuodamas) meno kūrinių apibūdina jo formą, turinį, technines ir atlikimo savybes, kūrinių sukeltus įspūdžius susieja su jo menine visuma. Vertina kūrinių pagal mokytojo nurodytus ir paties atrinktus vertinimo kriterijus. Geba diskutuoti meno paveldo išsaugojimo būtinybės tema.
2. Vizualiųjų reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje		
Įvardija artimiausios aplinkos meninius reiškinius. Rašydamas meninio renginio analizę (recenziją) pabrėžia asmeninius potyrius.	Apibūdina meninės veiklos reiškinius kasdienėje aplinkoje. Rašo argumentuotą, faktais ir asmeniniais potyriais grįstą meninio renginio analizę (recenziją).	Apibūdina ir kritiškai apmąsto meninės veiklos reiškinius kasdienėje aplinkoje. Rašo argumentuotą, faktais, socialiniu kontekstu ir asmeniniais potyriais grindžiamą meninio renginio analizę (recenziją).

III. PAGRINDINIO UGDYMO KARTU SU DAILĖS UGDYMU PROGRAMOS DAILĖS UGDYMO DALIES PAPILDANTYS DALYKAI 9–10 KLASĖJE

23. Keramika – Pagrindinio ugdymo kartu su dailės ugdymu programos dailės ugdymo dalies papildantis dalykas 9–10 klasėje.

23.1. Dalyko paskirtis – susipažinti su tradicinės lietuvių liaudies bei šiuolaikinės keramikos pavyzdžiais ir mokytis reikšti savo sumanymus keramikos raiškos priemonėmis.

23.2. Dalyko tikslas – sudaryti galimybes mokiniams susipažinti su lietuvių liaudies keramikos tradicijomis, šiuolaikinės keramikos kūrimo ir molio dirbinio lipdymo principais, technikomis bei technologijomis.

23.3. Dalyko uždaviniai. Siekiama, kad mokiniai:

23.3.1. aktyviai domėtusi šalies kultūriniu paveldu ir semtūsi idėjų kūrybai;

23.3.2. įgytų keramikos technologinių žinių ir įvaldytų įvairias keramikos dirbinio lipdymo bei dekoravimo technikas;

23.3.3. gebėtų stilizuoti ir abstrahuoti pasirinktą motyvą kurdami keraminę skulptūrėlę ar suvenyrą;

23.3.4. suvoktų dekoratyvaus ar funkcionalaus molio dirbinio kūrimo principus, juos taikytų kūryboje;

23.3.5. savo kūrybinius darbus pateiktų vertinti ir eksponuotų parodose.

23.4. Dalyko struktūra. Keramikos dalyką sudaro trys veiklos sritys:

23.4.1. keramikos meno reiškinių analizavimas ir vertinimas;

23.4.2. keramikos technologijos pažinimas ir kūrybinė praktika;

23.4.3. keramikos kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje.

23.5. Didaktinės nuostatos:

23.5.1. Siekiama skatinti domėjimąsi tautos kultūros paveldu, liaudies meno tradicijomis, stiprinti mokinių mokymosi motyvą išsaugant dermę tarp praktinės raiškos ir teorinių žinių; taikomi aktyvūs mokymo metodai, diferencijuojamos užduotys, skatinančios mokinių saviraišką ir individualius kūrybinius ieškojimus.

23.5.2. Tyrinėdami Lietuvos paveldą mokiniai renka kraštotyrinę medžiagą, fiksuoja lietuvių ir senovės baltų keramikos palikimą muziejuose, parodose ir per vasaros praktikas, diskutuoja apie tautodailės ir praeities keramikos dirbinių stilių ir technikų įtakas šiuolaikinei taikomajai dailei, naujų technologijų pritaikymo taikomosios keramikos srityje temomis.

23.5.3. Mokiniai mokosi eksponavimo kultūros, pristato savo kūrybą parodose, ieško įvairių kūrybos pateikimo formų (natūralioje ir virtualioje erdvėje), dalyvauja parodose, konkursuose, akcijose, projektuose regione, šalyje, užsienyje.

23.5.4. Taikomas formuojamasis, diagnostinis ir apibendrinamasis vertinimo būdai. Formuojamasis vertinimas taikomas aptariant mokinių kūrybinius sumanymus, koreguojant ir siūlant įdomesnių sprendimų galimybes, remiantis tradicinės bei šiuolaikinės dailės pavyzdžiais. Diagnostinis vertinimas taikomas per tarpines peržiūras, kai aptariami semestro dalies mokinių pasiekimai, plastinių ieškojimų ir jų įgyvendinimo rezultatai, nustatoma, ar įdėtas darbas bei kūrybiniai pasiekimai atitinka priimtus kriterijus. Apibendrinamasis vertinimas vyksta per bendrąsias peržiūras kiekvieno pusmečio pabaigoje. Vertinama bendra mokinio pažangos dinamika, suinteresuotumas, motyvacija.

23.6. Mokinių pasiekimai.

1. Keramikos meno reiškinių analizavimas ir vertinimas	
Nuostatos. Pažinti ir gerbti lietuvių liaudies bei profesionaliosios keramikos meno tradicijas, stilių kaitą. Suvokti dekoratyvinės ir taikomosios funkcionaliosios keramikos skirtumus ir paskirtį. Esminis gebėjimas. Analizuoti, interpretuoti ir vertinti tradicinės keramikos bei įvairių pasaulio kultūrų keramikos kūrinius, semtis idėjų kūrybiniams sumanymams.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Nusakyti keramikos dirbinių meninius bruožus pagal jų meninės kalbos ypatumus, medžiagos, formas, idėjos ir funkcijos santykį.	1.1.1. Atpažinti ir įvardyti tautodailės ir šiuolaikinių keramikos dirbinių formų dėsningumus ir principus. 1.1.2. Nusakyti, kuo skiriasi funkcionalūs ir dekoratyviniai keramikos kūriniai, pateikti pavyzdžių.
1.2. Išskirti keletą skiriamųjų bruožų, meno simbolių ar kitų meninių ypatybių, leidžiančių keramikos kūrinių priskirti senajai, klasikinei ar	1.2.1. Apibūdinti bruožus ar menines ypatybes, pagal kurias galima atpažinti kūrinių stilių ar epochą.

moderniajai epochai.	1.2.2. Taikyti išplėstinę paiešką ir rasti informacijos apie įvairių epochų, stilių ir paskirties keramikos kūrinių raidą.
2. Keramikos technologijos pažinimas ir kūrybinė praktika	
Nuostatos. Padėti mokiniams realizuoti savo gebėjimus keramikos raiškos srityje, ugdyti keramikos meno estetikos bei dirbinio medžiagos, formos ir funkcijos sąveikos suvokimą. Mokyti komponuoti formas erdvėje, derinti jas tarpusavyje, stilizuoti ir dekoruoti atsižvelgiant į kūrinio dekoratyvinę ar funkcionalią paskirtį. Esminis gebėjimas. Įvaldyti keramikos dirbinių lipdymo technikas ir technologijas.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Pasirinkti vizualines idėjas iš aplinkos ir įvairių kultūrinių šaltinių ir numatyti jų įgyvendinimą keramikos atlikimo technikomis.	2.1.1. Paaiškinti idėjos šaltinį ir sumanymą. 2.1.2. Pateikti eskizus, kuriuose matytusi plastiniai kompoziciniai ieškojimai. 2.1.3. Pasirinkti atlikimo būdus ir savarankiškai suplanuoti idėjos įgyvendinimo etapus.
2.2. Stilizuoti ir abstrahuoti pasirinktą motyvą, jį sukombinuoti ir įgyvendinti molio medžiagoje atsižvelgiant į keramikos dirbinio atlikimo technologiją bei dekoratyvinę arba funkcionalią paskirtį.	2.2.1. Stilizuota ir abstrahuota forma perteikti pasirinktą motyvą. 2.2.2. Taikyti įvairias kompozicines sandaras: simetriją, asimetriją, centrinę, vertikalią ir kt. 2.2.3. Tiksliai pasirinkti ir taikyti įvairias atlikimo technikas ir kūrinio lipdymo būdus: plokštumą, volelių klįjavimą, azūrą ir kt. 2.2.4. Taikyti įvairius dekoravimo būdus atsižvelgiant į kūrinio dekoratyvinę ar funkcionalią paskirtį: įrėžimus, įspaudus, faktūras, tekstūras ir kt.
2.3. Bendradarbiauti kūrybiniuose projektuose ir savarankiškai pristatyti savo kūrybos rezultatus peržiūrose, parodose.	2.3.1. Apibūdinti, kaip tinkamai eksponuoti keramikos kūrinius, kokia reikalinga erdvė ekspozicijai, patalpos sutvarkymas, apšvietimas.
3. Keramikos kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	
Nuostatos. Domėtis keramika, taikomąja daile ir šiuolaikiniais jos reiškiniais. Dalyvauti parodose, konkursuose, akcijose, projektuose. Esminis gebėjimas. Vertinti keramikos kūrinių poveikį visuomenei ir pateikti savo kūrybą visuomenei vertinti.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
3.1. Išvelgti tautodailės ir praeities keramikos dirbinių stilių įtaką šiuolaikinėje taikomojoje dailėje.	3.1.1. Apibūdinti tautodailės bei praeities keramikos įtaką šiuolaikinės keramikos meninei raiškai.
3.2. Rinkti kraštotyrinę medžiagą, fiksuoti lietuvių liaudies ir senovės baltų keramikos palikimą muziejuose, parodose bei per vasaros praktikas.	3.2.1. Apibūdinti savo krašto istorinės, archeologinės bei šiuolaikinės keramikos bruožus. Per kūrybines praktikas lankyti parodas, muziejus, kaupti medžiagą.
3.3. Diskutuoti apie poveikio visuomenei galimybes per kūrybą, aktyvų dalyvavimą pristatant savo kūrybą parodose, ieškoti įvairių kūrybos pateikimo formų (natūralioje ir virtualioje erdvėje). Dalyvauti parodose, konkursuose, akcijose, projektuose regione, šalyje ir užsienyje.	3.3.1. Paaiškinti keramikos meno reikšmę šiuolaikinėje visuomenėje. 3.3.2. Parengti savo darbus eksponuoti, juos eksponuoti, pateikti kūrinio metriką.

23.7. Turinio apimtis:

23.7.1. Mokiniai susipažįsta su lietuvių liaudies ir kitų tautų keramikos meno tradicijomis, šiuolaikinėmis keramikos meno tendencijomis, keramikos dirbinio lipdymo technikomis ir technologijomis. Aptariama formos, funkcijos ir medžiagos sąveika. Stebimos pirminės ir antrinės gamtos formos, eskizuojama. Patirtis taikoma asmeninei kūrybai: išsirenkama įgyvendinti geriausia idėja.

23.7.2. Mokiniai mokosi keramikos dirbinio komponavimo principų: dekoratyvias formas komponuoti erdvėje, jas stilizuoti, abstrahuoti, geometrines ir skulptūrines formas bei detales derinti tarpusavyje. Mokiniai įgyja keramikos technologinių žinių, išmoksta molio ruošimo, minkymo, blyno kočiojimo, tuščiavidurio dirbinio lipdymo iš plokštumų, juostelių ar volelių įgūdžių, molio dirbinių degimo specifikos, eksperimentuoja su keramikai būdingais formavimo ir dekoravimo būdais (įrėžimai, įspaudai, spalvų ir glazūrų parinkimas). Siekdami formos dekoratyvumo taiko ažūrą, įvairias faktūras, tekstūras, įvairaus aukščio reljefą. Siekia savitai derinti idėją ir formuojamą pavidalą. Ieško būdų tinkamai eksponuoti, apšviesti ir pristatyti savo darbą.

23.8. Vertinimas.

Pasiiekimų lygiai		
patenkinamas	pagrindinis	aukštesnysis
1. Keramikos meno reiškinių analizavimas ir vertinimas		

<p>Nagrinėja mokytojo nurodytus tautodailės bei šiuolaikinės keramikos kūrinis pagal aptartus kriterijus. Vartodamas paprastas sąvokas aptaria praeities ir šiuolaikinės keramikos kūrinis, jų paskirtį, formas bei jų bruožus. Mokosi vertinti keramikos paskirtį ir vaidmenį kultūros raidoje.</p>	<p>Vartodamas tinkamas sąvokas nagrinėja tradicinės ir šiuolaikinės keramikos kūrinis pagal aptartus kriterijus. Savarankiškai domisi keramika, išvelgia praeities keramikos formų ir stilių įtaką šiuolaikinei keramikai.</p> <p>Geba palyginti skirtingų laikotarpių keramikos bruožus, suvokia dekoratyvaus ir funkcionalaus dirbinio skirtumus bei išraiškos priemones. Išsako savo požiūrį ir estetinius vertinimus remdamasis sutartiniais kriterijais ir vartodamas tinkamą meninės kalbos žodyną. Vertindamas savo ir kitų keramikos kūrinis, apibūdina pagrindinius komponavimo principus, atlikimo technologiją ir menines ypatybes.</p>	<p>Savarankiškai nagrinėja ir vartodamas tinkamas sąvokas vertina lietuvių liaudies ir šiuolaikinės keramikos kūrinis pagal aptartus kriterijus. Domisi keramikos menu bei jos naujovėmis savarankiškai, stebi ir analizuoja įvairias parodas Lietuvoje bei užsienyje. Geba palyginti skirtingų laikotarpių keramikos stilių, bruožus, skirtumus, paskirtį, išraiškos priemones. Išsako savo požiūrį ir estetinius vertinimus vartodamas tinkamą meninės kalbos žodyną.</p> <p>Vertindamas savo ir kitų keramikos kūrinis apibūdina ir pagrindžia pagrindines kompozicines priemones, formas ir funkcijos santykį. Kūrybiškai panaudoja kitų kūrinių analizės rezultatus savo darbuose.</p>
<p>2. Keramikos technologijos pažinimas ir kūrybinė praktika</p>		

<p>Atsirenka keramikos sumanymams reikalingus motyvus ir plastines idėjas. Savitai interpretuoja aplinkos, stebėtų ar tyrinėtų kūrinių inspiruotas idėjas. Ieško nesudėtingų kompozicinių variantų, mokytojo padedamas pasirenka stilistiką, komponavimo būdą, atlikimo technologiją, pateikia baigtą kūrybinį rezultatą. Savarankiškai apipavidalina savo darbus, tinkamai eksponuoja parodose.</p>	<p>Tikslingai atsirenka kūrybai reikalingus motyvus bei plastines idėjas. Kūrybiškai interpretuoja aplinkos, stebėtų ar tyrinėtų kūrinių inspiruotas idėjas. Pateikia eskizus, tikslingai dirba, eksperimentuoja, išmėgina keletą komponavimo variantų ir atlikimo technikos būdų, kruopščiai ir kokybiškai įgyvendina idėją molio medžiagoje, pateikia savitą kūrybinį rezultatą. Savarankiškai apipavidalina savo darbus, įdomiai juos eksponuoja per peržiūras, parodas ar akcijas. Nagrinėja informacijos šaltinius, lietuvių liaudies bei šiuolaikinės keramikos kūrinius mokymosi tikslais ir savarankiškai domisi keramika, geba mokytis keramikos raiškos būdų iš geriausių Lietuvos ir pasaulinės dailės pavyzdžių.</p>	<p>Savarankiškai ir tikslingai atsirenka kūrybai reikalingus motyvus bei plastines idėjas ir kūrybingai siekia įgyvendinti sumanymus. Originaliai ir kūrybiškai interpretuoja aplinkos, stebėtų ar tyrinėtų kūrinių inspiruotas idėjas. Drąsiai, tikslingai eksperimentuoja, pateikia daug eskizų, noriai dirba savarankiškai, išmėgina įvairias meninės išraiškos priemones, pateikia baigtą, kokybiškai, kruopščiai, pagal keramikos technologiją atliktą, originalų kūrybinį rezultatą. Savarankiškai apipavidalina savo darbus, įdomiai ir originaliai juos eksponuoja per peržiūras, parodas ar akcijas. Domisi keramika, geba mokytis raiškos būdų iš geriausių Lietuvos ir pasaulinės dailės pavyzdžių. Savarankiškai domisi keramikos technikomis ir rodo norą ir galimybes jas išbandyti.</p>
<p>3. Keramikos kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje</p>		
<p>Atpažįsta tradicinės bei šiuolaikinės keramikos kūrinius savo aplinkoje (mieste bei Lietuvoje). Sugeba nusakyti jam asmeniškai patikusių kūrinių poveikį.</p>	<p>Atpažįsta tradicinės bei šiuolaikinės keramikos kūrinius savo aplinkoje (mieste bei Lietuvoje). Remdamasis savo žiniomis geba vertinti praeities keramikos įtaką šiuolaikinės keramikos raidai. Žino kai kuriuos Lietuvos keramikus ir jų darbus viešose erdvėse.</p>	<p>Stebėdamas ir analizuodamas tradicinės bei šiuolaikinės keramikos kūrinius savo aplinkoje (mieste bei Lietuvoje) geba argumentuotai vertinti praeities bei šiuolaikinės keramikos kūrinių svarbą visuomenei. Domisi Lietuvos ir užsienio keramikos autoriais ir jų kūryba. Paaiškina, kaip istorinio laikotarpio estetiniai idealai ar kūrėjo individualybė veikia kūrinių meninę išraišką.</p>

dalies papildantis dalykas 9–10 klasėje.

24.1. Dalyko paskirtis – puoselėjant mokinių kūrybinį mąstymą ir jo savitumą ugdyti spalvinę raišką, plėtoti meninės išraiškos priemonių pažinimą ir gebėjimą jomis reikšti savo mintis, lavinti akvarelės liejimo technikų įgūdžius, gilinti kūrybos originalumo sampratą.

24.2. Dalyko tikslas – atskleisti ir ugdyti mokinių polinkius į spalvinę raišką, susipažinti su akvarelės liejimo technikomis, lavinti natiurmorto, peizažo liejimo įgūdžius ir pastabumą, jautrumą tonui, spalvai. Ugdyti gebėjimą kritiškai (įsi)vertinti savo akvarelės darbus platesniame tradicinės bei šiuolaikinės dailės kontekste, suvokti akvarelės vietą ir vaidmenį aplinkoje bei kultūriniame gyvenime.

24.3. Dalyko uždaviniai. Siekiama, kad mokiniai:

24.3.1. susipažintų su akvarelės priemonėmis ir medžiagomis;

24.3.2. savarankiškai atrastų ir pajautų akvarelės priemonių galimybes, susipažintų su popieriaus ir dažų savybėmis, tikslingai jas naudotų praktikoje;

24.3.3. liedami akvarelę, įvaldytų spalvinės raiškos priemones: spalvą, toną, skaidrumą, sodrumą, niansus, kontrastą, spalvų spektrą, spalvų maišymą, koloritą, spalvų harmoniją, spalvų rūšis (šiltos, šaltos, pagrindinės, antrinės, papildomos spalvos);

24.3.4. tapydami monochromines kompozicijas, lavintų tonų gradavimo įgūdžius;

24.3.5. išmoktų nuosekliai keisti modeliuojamo tono parametrus juos šviesindami ir tamsindami;

24.3.6. įvaldytų lesiruotės – akvarelės skaidrių dažų sluoksnių liejimo techniką, lavintų polichrominės daugiasluoksnės akvarelės liejimo įgūdžius, tobulintų natiurmorto ir peizažo liejimo įgūdžius;

24.3.7. stebėtų ir atpažintų profesionalių dailininkų kūrybos bruožus, savaip juos interpretuotų ieškodami savo idėjų originalios meninės išraiškos;

24.3.8. ugdytųsi smalsumą, domėjimąsi akvarele ir norėtų dirbti su įvairiais informacijos šaltiniais.

24.4. Dalyko struktūra. Akvarelės dalyką sudaro trys veiklos sritys:

24.4.1. akvarelės meno reiškinių stebėjimas, analizavimas ir vertinimas;

24.4.2. akvarelės technikų pažinimas ir kūrybinė praktika;

24.4.3. akvarelės kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje.

24.5. Didaktinės nuostatos:

24.5.1. Ugdant mokinių kūrybinį mąstymą, jo savitumą ir siekiant stiprinti mokinių mokymosi motyvaciją siekiama atskleisti ir ugdyti individualius mokinių polinkius į spalvinę raišką, plėtoti akvarelės meninės išraiškos priemonių pažinimą ir taikyti jas savo kūryboje.

24.5.2. Puoselėjami humanistinėmis vertybėmis grindžiami mokinių dvasinis pasaulis

ir meninė estetinė kompetencija, reikalinga įvairiose gyvenimo srityse. Išlaikomi glaudūs integraciniai ryšiai su kitais bendrojo ir meninio ugdymo dalykais, pritaikomos žinios ir gebėjimai naujuose kontekstuose, atliekant įvairias kūrybines ir kompozicines užduotis.

24.5.3. Individualizuojamas ir diferencijuojamas ugdymo procesas pagal individualius mokinių gebėjimus, interesus ir polinkius.

24.5.4. Taikomas formuojamasis, diagnostinis ir apibendrinamasis vertinimo būdai. Formuojamasis vertinimas taikomas aptariant mokinių kūrybinius sumanymus, koreguojant ir siūlant įdomesnių sprendimų galimybes remiantis tradicinės bei šiuolaikinės dailės pavyzdžiais. Diagnostinis vertinimas taikomas per tarpines peržiūras, kai aptariami pusmečio dalies mokinių pasiekimai, plastinių ieškojimų ir jų įgyvendinimo rezultatai, nustatoma, ar įdėtas darbas bei kūrybiniai pasiekimai atitinka mokykloje priimtus kriterijus. Apibendrinamasis vertinimas vyksta per bendrąsias peržiūras kiekvieno pusmečio pabaigoje. Vertinama bendra mokinio pažangos dinamika, suinteresuotumas, motyvacija.

24.6. Mokinių pasiekimai.

1. Akvarelės meno reiškinių stebėjimas, analizavimas ir vertinimas	
Nuostatos. Domėtis akvarele ir šiuolaikiniais jos reiškiniais. Palankiai vertinti savo, draugų ir dailininkų kūrybą. Suprasti kūrybinio stiliaus reikšmę. Tolerantiškai elgtis ir gerbti kitų nuomonę. Pažinti ir gerbti lietuvių meno tradicijas, Lietuvos ir pasaulio paveldą. Pastebėti artimiausios aplinkos estetinius reiškinius. Atsakingai naudotis kitų autorių darbais. Esminis gebėjimas. Analizuoti, interpretuoti ir vertinti Lietuvos ir pasaulio dailininkų akvarelės meno kūrinius.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Nusakyti akvarelės kūrinių meninius bruožus pagal jų meninės kalbos ypatumus, atlikimo technikas.	1.1.1. Atpažinti ir įvardyti akvarelės kūrimo technikas, dėsningumus ir principus. 1.1.2. Pateikti pavyzdžių, kuo skiriasi įvairios akvarelės liejimo technikos.
1.2. Išskirti keletą skiriamųjų bruožų, meninių ar techninių ypatybių, leidžiančių akvarelės kūrinių priskirti senajai, klasikinei ar moderniajai epochai.	1.2.1. Apibūdinti bruožus ar menines ypatybes, pagal kurias galima atpažinti akvarelės stilių ar epochą. 1.2.2. Taikyti išplėstinę paiešką ir rasti informacijos apie įvairių epochų, stilių ir technikų akvarelės kūrinius.
2. Akvarelės technikų pažinimas ir kūrybinė praktika	
Nuostatos. Padėti mokiniams realizuoti savo spalvinės raiškos gebėjimus, plėsti pažintį su tradicine bei šiuolaikine akvarele, jos raiškos būdais. Ugdyti akvarelės estetikos suvokimą. Lavinti kūrybinius gebėjimus bei praktinius akvarelės liejimo įgūdžius. Įgyti akvarelės liejimo technologinių žinių. Esminis gebėjimas. Suvokti akvarelės liejimo specifiką, gebėti nulieti natūrmortą, peizažą iš natūros, įvaldyti monochrominės ir polichrominės akvarelės liejimo technikas.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Pasirinkti vizualines idėjas iš aplinkos ir įvairių kultūrinių šaltinių ir numatyti jų įgyvendinimą akvarelės liejimo technikomis.	2.1.1. Paaiškinti idėjos šaltinį ir sumanymą. 2.1.2. Pateikti eskizų, kuriuose matytųsi plastiniai kompoziciniai ieškojimai. 2.1.3. Pasirinkti atlikimo būdus ir savarankiškai suplanuoti idėjos įgyvendinimo etapus.

<p>2.2. Perprasti liejamos akvarelės, spalvinės raiškos priemonės: spalvą, toną, skaidrumą, sodrumą, niuansus, kontrastą, spalvų spektrą, spalvų maišymą, koloritą, spalvų dermę spalvų rūšis (šiltos, šaltos, pagrindinės, antrinės, papildomos spalvos).</p>	<p>2.2.1. Tikslingai naudoti liejamam natūrmortui ar peizažui, spalvinės raiškos priemonės: spalvą, toną, skaidrumą, sodrumą, niuansą, kontrastą, spalvų maišymą siekiant perteikti realistinį ar stilizuotą tikrovės vaizdą. 2.2.2. Maišant dažus gauti panašaus tono, atspalvio ar kontrastingas spalvas, kurti paveiklo koloritą, ieškoti spalvų dermės. 2.2.3. Tikslingai derinti šiltų ir šaltų spalvų santykius, spalvų niuanso ir kontrasto principus siekiant perteikti vaizduojamų daiktų formą, šviesotamsą. 2.2.4. Tinkamai tapyti teptukais atsižvelgiant į numatomą rezultatą, išgauti tonų gradaciją liejant monochrominę akvarelę.</p>
<p>2.3. Parinkti ir taikyti tradicines ir mišriąsias akvarelės liejimo technikas siekiant norimo meninio rezultato.</p>	<p>2.3.1. Tikslingai parinkti ir taikyti įvairias akvarelės atlikimo technikas. 2.3.2. Liejant natūrmortą taikyti polichrominės daugiasluoksnės akvarelės liejimo technikos įgūdžius.</p>
<p>2.4. Bendradarbiauti kūrybiniuose projektuose ir savarankiškai pristatyti savo kūrybos rezultatą peržiūrose, parodose.</p>	<p>2.4.1. Apibūdinti, kaip tinkamai eksponuoti akvarelės kūrinius (kokia reikalinga erdvė ekspozicijai, patalpos sutvarkymas, apšvietimas, darbų rėminimas, pasportavimas).</p>
<p>3. Akvarelės kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje</p>	
<p>Nuostatos. Domėtis vaizduojamąja daile, akvarele ir šiuolaikiniais jos reiškiniais. Dalyvauti parodose, konkursuose, akcijose, projektuose.</p>	
<p>Esminis gebėjimas. Vertinti akvarelės kūrinių svarbą visuomenei ir pateikti savo kūrybos visuomenei vertinti.</p>	
<p>Gebėjimai</p>	<p>Žinios ir supratimas</p>
<p>3.1. Išvelgti praeities meninių stilių bei populiariosios kultūros įtaką šiuolaikinėje akvarelėje.</p>	<p>3.1.1. Apibūdinti senųjų akvarelės meistrų kūrybos bei populiariosios kultūros įtaką šiuolaikinės akvarelės meninei raiškai.</p>
<p>3.2. Paaiškinti vizualiųjų reiškinų ir reginių svarbą visuomenės gyvenimui.</p>	<p>3.2.1. Vartojant dailės sąvokas, apibūdinti šiuolaikinių renginių bruožus. Nusakyti, kaip šiuolaikinės technologijos veikia šiuolaikinės dailės formas.</p>
<p>3.3. Suvokti ir aptarti dailės reikšmę įvairiose gyvenimo srityse. Ieškoti įvairių kūrybos pateikimo formų (natūralioje ir virtualioje erdvėje). Dalyvauti parodose, konkursuose, akcijose, projektuose regione, šalyje, užsienyje.</p>	<p>3.3.1. Paaiškinti akvarelės meno reikšmę šiuolaikinėje visuomenėje. 3.3.2. Parengti savo darbus eksponuoti, juos pasportuoti, eksponuoti, pateikti kūrinio metriką.</p>

24.7. Turinio apimtys:

24.7.1. Akvarelės pamokose mokiniai įvaldo įvairias akvarelės liejimo technikas, susipažįsta su akvarelės priemonėmis ir medžiagomis. Savarankiškai atranda ir pajunta akvarelės priemonių galimybes, susipažįsta su popieriaus ir dažų savybėmis ir juos tikslingai naudoja praktikoje. Mokiniai įgyja dažų liejimo ir tonų gradavimo įgūdžių tapydami monochromines kompozicijas, išmoksta nuosekliai keisti modeliuojamo tono parametrus juos šviesindami ir tamsindami, išmoksta akvarelės lesiruotės – skaidrių dažų sluoksnių liejimo technikos. Proceso metu lavinamas pastabumas, jautrumas tonui, spalvai, kantrybė. Atlikdami natūrmorto ar peizažo

praktines užduotis – etiudus, mokiniai įtvirtina spalvininkystės žinias, kuria paveikslo koloritą. Tikslingai naudodami šiltų ir šaltų spalvų derinius, spalvų intensyvumo, skaidrumo, niuanso, kontrasto principus perteikia vaizduojamų daiktų formas, šviesotamsą, susipažįsta su pagrindinėmis ir antrinėmis spalvomis, išmoksta sudaryti papildomų spalvų poras. Mokydamiesi lieti natūrmortą iš natūros ir siekdami perteikti tikrovišką vaizdą mokiniai įvaldo polichrominės daugiasluoksnės akvarelės liejimo technikas, išmoksta skirtingas spalvas lieti vieną ant kitos siekdami gauti trečią spalvą ir sodresnį toną.

24.7.2. Mokiniai susipažįsta su profesionalių autorių kūryba, jie skatinami stebėti ir atpažinti profesionalių dailininkų kūrybos bruožus, savaip juos interpretuoti ieškant savo idėjų originalios meninės išraiškos. Ugdomas jų smalsumas ir noras dirbti su įvairiais informacijos šaltiniais bei gebėjimas kritiškai ir tolerantiškai vertinti savo ir kitų kūrybą.

24.7.3. Mokiniai skatinami aktyviai dalyvauti parodinėje bei įvairioje kultūrinėje veikloje, eksponuoti ir pristatyti savo kūrybą visuomenei.

24.8. Vertinimas.

Pasiekimų lygiai		
patenkinamas	pagrindinis	aukštesnysis
1. Akvarelės meno reiškinių stebėjimas, analizavimas ir vertinimas		
Nagrinėja mokytojo nurodytus tradicinės ir šiuolaikinės akvarelės kūrinius pagal aptartus kriterijus. Vartodamas paprastas sąvokas aptaria praeities ir šiuolaikinės akvarelės kūrinius, jų atlikimo technikas ir būdingus bruožus. Mokosi vertinti akvarelės meno vaidmenį kultūros raidoje.	Vartodamas tinkamas sąvokas nagrinėja tradicinės ir šiuolaikinės akvarelės kūrinius pagal aptartus kriterijus. Savarankiškai domisi akvarele, išvelgia praeities meno formų ir stilių įtaką šiuolaikinei akvarelės raiškai. Geba palyginti skirtingų laikotarpių akvarelės bruožus, suvokia akvarelės technikų skirtumus bei išraiškos priemones. Išsako savo požiūrį ir estetinius vertinimus remdamasis sutartiniais kriterijais ir vartodamas tinkamą meninės kalbos žodyną. Vertindamas savo ir kitų akvarelės kūrinius apibūdina pagrindinius raiškos būdus ir menines ypatybes.	Savarankiškai nagrinėja ir vartodamas tinkamas sąvokas pagal aptartus kriterijus vertina lietuvių dailininkų šiuolaikinės akvarelės kūrinius. Savarankiškai domisi akvarelės menu bei naujovėmis, stebi ir analizuoja įvairias parodas Lietuvoje bei užsienyje. Geba palyginti skirtingų laikotarpių stilių bei technikų būdingus bruožus ir išraiškos priemones, išsako savo požiūrį ir estetinius vertinimus. Vertindamas savo ir kitų akvarelės kūrinius apibūdina ir pagrindžia pagrindines išraiškos priemones. Kūrybiškai panaudoja kūrinių analizės rezultatus savo darbuose.
2. Akvarelės technikų pažinimas ir kūrybinė praktika		

<p>Atsirenka akvarelės sumanymams reikalingus motyvus ir plastines idėjas. Savitai interpretuoja aplinkos, stebėtų ar tyrinėtų kūrinių inspiruotas idėjas. Ieško nesudėtingų spalvinių, kompozicinių variantų, mokytojo padedamas pasirenka stilistiką ar komponavimo būdą, pateikia kūrybinį rezultatą. Savarankiškai apipavidalina savo darbus, tinkamai juos eksponuoja. Nagrinėja mokytojo nurodytus šaltinius, dailės kūrinius mokymosi tikslais.</p>	<p>Tikslingai atsirenka kūrybai reikalingus motyvus bei plastines idėjas. Kūrybiškai interpretuoja aplinkos, stebėtų ar tyrinėtų kūrinių inspiruotas idėjas. Pateikia etiudus, tikslingai dirba, eksperimentuoja, išmėgina keletą akvarelės liejimo būdų, ieško įdomesnių spalvinių kompozicinių variantų, kruopščiai ir techniškai kokybiškai lieja akvarelę, pateikia savitą kūrybinį rezultatą. Savarankiškai apipavidalina savo darbus, įdomiai juos eksponuoja per peržiūras, parodas ar akcijas. Nagrinėja informacijos šaltinius, lietuvių bei šiuolaikinės dailės kūrinius mokymosi tikslais, savarankiškai domisi akvarele, geba mokytis akvarelės raiškos būdų iš geriausių Lietuvos ir pasaulinės dailės pavyzdžių.</p>	<p>Savarankiškai ir tikslingai atsirenka kūrybai motyvus bei plastines idėjas. Originaliai ir kūrybiškai interpretuoja aplinkos, stebėtų ar tyrinėtų kūrinių inspiruotas idėjas. Drąsiai ir tikslingai eksperimentuoja, pateikia daug etiudų, tikslingai ir noriai dirba, išmėgina įvairias akvarelės liejimo technikas bei meninės išraiškos priemones, pateikia kokybiškai, kruopščiai atliktą originalų kūrybinį rezultatą. Savarankiškai apipavidalina savo darbus, įdomiai ir originaliai juos eksponuoja per peržiūras, parodas ar akcijas. Nagrinėja nurodytus šaltinius, lietuvių bei šiuolaikinės dailės kūrinius mokymosi tikslais, savarankiškai domisi akvarele, geba mokytis akvarelės raiškos būdų iš geriausių Lietuvos ir pasaulinės dailės pavyzdžių. Savarankiškai domisi akvarelės technikomis.</p>
<p>3. Akvarelės kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje</p>		
<p>Atpažįsta tradicinės bei šiuolaikinės akvarelės kūrinius savo aplinkoje (mieste bei Lietuvoje). Sugeba nusakyti jam asmeniškai patikusių kūrinių poveikį.</p>	<p>Atpažįsta tradicinės bei šiuolaikinės akvarelės kūrinius savo aplinkoje (mieste bei Lietuvoje). Remdamasis savo žiniomis geba vertinti praeities dailės įtaką šiuolaikinės akvarelės raidai. Žino kai kuriuos žymiausius Lietuvos akvarelės dailininkus ir jų darbus.</p>	<p>Stebėdamas, analizuodamas tradicinės bei šiuolaikinės akvarelės kūrinius savo aplinkoje (mieste bei Lietuvoje) geba vertinti ir argumentuoti praeities bei šiuolaikinės akvarelės kūrinių svarbą visuomenei. Domisi Lietuvos ir pasaulio dailininkų akvarelės kūryba. Paaiškina, kaip istorinio laikotarpio estetiški idealai ar kūrėjo individualybė veikia kūrinio meninę išraišką.</p>

25. Projektavimas – Pagrindinio ugdymo kartu su dailės ugdymu programos dailės ugdymo dalies papildantis dalykas 9–10 klasėje.

25.1. Dalyko paskirtis:

25.1.1. Sudaryti galimybes mokiniams susipažinti su braižyba – mokslu apie geometrinių figūrų, daiktų, procesų grafinį vaizdavimą plokštumoje, šio vaizdavimo taisyklėmis, būdais ir priemonėmis.

25.1.2. Ugdyti mokinių suvokimą apie projektavimo įgūdžių svarbą ir teikiamas

galimybes įvairioje kūrybinėje veikloje bei gebėjimą matyti ir vertinti projektavimo reiškinius įvairiose socialinės kultūrinės veiklos srityse.

25.2. Dalyko tikslas – plėtoti mokinių dalykinę kompetenciją projektinės kalbos srityje – lavinti erdvinį plastinį matymą ir mąstymą, mokėjimą reikšti mintis brėžiniu ir jį skaityti, gebėjimą perteikti kūrybinius sumanymus braižybos priemonėmis.

25.3. Dalyko uždaviniai. Siekiama, kad projektavimo pamokose mokiniai:

25.3.1. suvoktų projektavimo įgūdžių svarbą ir teikiamas galimybes įvairioje kūrybinėje veikloje;

25.3.2. gebėtų matyti ir vertinti projektavimo reiškinius įvairiose socialinės kultūrinės veiklos srityse;

25.3.3. mokėtų atlikti brėžinį – tikslų daikto, proceso ar reiškinio grafinį vaizdą;

25.3.4. gebėtų konstruoti, braižyti išsklotinę, pagal brėžinį sukurti erdvinį objekto maketą;

25.3.5. stilizuotų, abstrahuotų gamtos motyvus ar aplinkos objektus ir sukurtų geometrines architektūrinės arba pritaikytas funkcionaliam daiktui formas, tikslingai taikytų IKT priemones projektavimo ir braižymo procese.

25.4. Dalyko struktūra. Projektavimo dalyką sudaro trys veiklos sritys:

25.4.1. projektavimo reiškinių stebėjimas, analizavimas ir vertinimas;

25.4.2. projektinės kalbos raiškos priemonių pažinimas ir kūrybinė praktika;

25.4.3. projektavimo reiškinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje.

25.5. Didaktinės nuostatos:

25.5.1. Siekiama stiprinti mokinių mokymosi motyvaciją išsaugant dermę tarp praktinės raiškos ir teorijos ir integruojant kitų mokomųjų dalykų žinias. Taikomi aktyvūs mokymo metodai, skatinamas aktyvus IKT naudojimas, diferencijuojamos užduotys, skatinančios mokinių saviraišką bei individualius kūrybinius ieškojimus.

25.5.2. Taikomas formuojamasis, diagnostinis ir apibendrinamasis vertinimo būdai. Formuojamasis vertinimas taikomas aptariant mokinių kūrybinius sumanymus, koreguojant ir siūlant įdomesnių sprendimų galimybes, remiantis prototipų analize. Diagnostinis vertinimas taikomas per tarpines peržiūras, kai aptariami semestro dalies mokinių pasiekimai, plastinių ieškojimų bei jų įgyvendinimo rezultatai, nustatoma, ar įdėtas darbas bei kūrybiniai pasiekimai atitinka mokykloje priimtus kriterijus. Apibendrinamasis vertinimas vyksta per bendrąsias peržiūras kiekvieno pusmečio pabaigoje. Vertinama bendra mokinio pažangos dinamika, suinteresuotumas, motyvacija.

25.6. Mokinių pasiekimai.

<p>1. Projektavimo reiškinių stebėjimas, analizavimas ir vertinimas</p> <p>Nuostatos. Pažinti projektavimo grafinę raišką, jos naudojimo galimybes kūrybinėje veikloje, domėtis šiuolaikiniais išraiškos būdais.</p> <p>Esminis gebėjimas. Analizuoti, interpretuoti ir vertinti projektinės kalbos pasireiškimo būdus, jos naudojimo galimybes perteikiant vizualines idėjas.</p>	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Tinkamai suprasti ir vertinti projektavimo raiškos būdus ir priemones.	1.1.1. Išmanyti, aptarti grafinės projektinės kalbos principus kaip vaizdavimo būdą. 1.1.2. Nurodyti, kuo skiriasi ankstesnės ir šiuolaikinės projektavimo išraiškos priemonių galimybės (IKT teikiamos galimybės).
1.2. Stebinti dailės ir architektūros kūrinius, apibūdinti projektavimo reikšmę bei įtaką stilių kaitai ir novatoriškumui.	1.2.1. Apibūdinti projektavimo svarbą nagrinėjamo dailės kūrinio minties ir formos perteikimui. 1.2.2. Nusakyti senųjų ir šiuolaikinių pastatų projektavimo ypatumus (kaip ieškoma naujų formų, konstrukcinių sprendimų, kokios medžiagos naudojamos).
2.3. Atpažinti ir įvardyti projektavimo, grafinio vaizdavimo sutartinius ženklus, taisykles, būdus ir priemones.	2.3.1. Vartojant tinkamas sąvokas įvardyti braižybos grafinės kalbos elementus bei grafinio vaizdavimo plokštumoje taisykles.
2.4. Savarankiškai ir tikslingai ieškoti informacijos internete, specializuotuose leidiniuose.	2.4.1. Taikyti išplėstinę paiešką ir rasti informacijos apie projektavimo principus ir standartus.
<p>2. Projektinės kalbos raiškos priemonių pažinimas ir kūrybinė praktika</p> <p>Nuostatos. Padėti mokiniams realizuoti savo gebėjimus projektavimo srityje, plėsti pažintį su grafine braižybos kalba, jos raiškos būdais. Lavinti praktinius įgūdžius bei kūrybinius gebėjimus. Esminis gebėjimas. Perprasti projektinę kalbą, gebėti perteikti sumanymus grafine kalba pagal braižybos standartus.</p>	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Savarankiškai analizuoti prototipus, pasirinkti vizualinę idėją iš įvairių kultūrinių šaltinių ir perteikti ją grafine projektavimo kalba.	2.1.1. Paaiškinti idėjos šaltinį ir sumanymą. 2.1.2. Pateikti eskizus, kuriuose matytųsi projektiniai, kompoziciniai ieškojimai. 2.1.3. Pasirinkti atlikimo būdus ir savarankiškai suplanuoti idėjos įgyvendinimo etapus.
2.2. Perprasti grafinę braižybos kalbą, ją išradingai naudoti papildant įvairiomis kitomis technikomis ir IT technologijomis, siekiant perteikti sumanymą, idėją.	2.2.1. Pasirinktą motyvą nubraižyti laikantis projektinės kalbos standartų ir naudojant braižybos grafinę kalbą. 2.2.2. Pagrįsti tam tikro projekcinio būdo bei atlikimo technikos ar IKT naudojimo sprendimo pasirinkimą. 2.2.3. Nubraižyti sukurto objekto aksonometrinę projekciją. 2.2.4. Nubraižyti aksonometrinę objekto projekciją su elipsių įbraižymu. 2.2.5. Nubraižyti savo sukurto erdvinio objekto statmenąsias projekcijas.
2.3. Gebėti braižyti išklotinę, sukurti erdvinį objekto maketą pagal brėžinį naudojant maketines medžiagas.	2.3.1. Konstruoti, braižyti išklotinę, sukurti erdvinį objekto maketą pagal brėžinį naudojant maketines medžiagas (kartoną, putplastį, plastiką ir kt.).

2.4. Gebėti stilizuoti, abstrahuoti gamtos motyvus ar aplinkos objektus ir sukurti geometrines architektūrinės arba pritaikytas funkcionaliam daiktui formas.	2.4.1. Stilizuoti, abstrahuoti gamtos motyvus ar aplinkos objektus ir sukurti geometrines architektūrinės arba pritaikytas funkcionaliam daiktui – žaislui, nameliui, lipynei, sūpuoklėms ar kitiems vaikų žaidimams skirtas formas.
3. Projektavimo reiškinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	
Nuostatos. Suvokti projektinės kalbos praktinę naudą realiame gyvenime kuriant aplinkos objektus. Būti atviriems kaitai, naujovėms ir naujai patirčiai. Esminis gebėjimas. Vertinti projektavimo reiškinius aplinkoje ir pateikti savo kūrybą visuomenei vertinti.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
3.1. Paaiškinti vizualiųjų projektavimo reiškinių svarbą visuomenės gyvenime. Išvelgti projektavimo reiškinių įtaką savo aplinkoje, istorinių meninių stilių, dizaino, šiuolaikinės architektūros, populiariosios vizualiosios kultūros objektų kūryboje.	3.1.1. Apmąstyti ir išsakyti savo nuomonę dėl diskusijas keliančių meninių objektų projektų viešose erdvėse. 3.1.2. Pateikti pavyzdžių, rodančių kaip šiuolaikinių meninių objektų projektavimas atsispindi vizualiosios kultūros objektų kūryboje.
3.2. Diskutuoti apie projektavimo reikšmę ir poveikį šiuolaikinėje informacinėje visuomenėje.	3.2.1. Paaiškinti, kaip projektavimo raiška, meno objektų ir architektūros kūrimas prisideda prie kultūros ir darnios visuomenės plėtros.
3.3. Bendradarbiauti kūrybiniuose projektuose ir savarankiškai pristatyti savo projektavimo darbus peržiūrose, parodose. Ieškoti įvairių, pristatomos savo kūrybos pateikimo formų natūralioje ir virtualioje erdvėje mieste, šalyje ir užsienyje.	3.3.1. Parengti savo projektavimo darbus parodoms, juos fotografuoti, eksponuoti, pateikti visuomenei vertinti. Ieškoti įvairių pristatomos savo kūrybos pateikimo formų natūralioje ir virtualioje erdvėje.

25.7. Turinio apimtys:

25.7.1. Projektavimo pamokose mokiniai perpranta projektavimo grafinę kalbą, braižybos standartus ir atlieka kūrybines praktines užduotis. Susipažįsta su geometrinių figūrų, daiktų, procesų grafinio vaizdavimo plokštumoje taisyklėmis, būdais ir priemonėmis.

25.7.2. Išmoksta apipavidalinti brėžinio lapą, komponuoti objektą, taikyti mastelį, žymėti matmenis, braižyti tinkamo storio ir tipų linijas, šriftą ir mokosi skaityti brėžinį. Projektuoja daiktą į statmeną plokštumą, sudaro aksonometrinę projekciją, kirtinius, pjūvius, braižo išklotinę. Stilizuodami ir abstrahuodami gamtos motyvus ar aplinkos objektus mokiniai kuria geometrines architektūrinės arba pritaikytas funkcionaliam daiktui formas. Projektuoja žaislą arba žaidimams pritaikytą erdvinį architektūrinį objektą, namelį, lipynę, sūpuokles vaikams ar kt.

25.7.3. Kurdami naudojami kompozicijos priemonių visuma: forma, tūriu, proporcijomis, siluetu, moduliais, spalva ir kt. Pritaiko kompozicijos raiškos principus: simetriją, asimetriją, statiką, dinamiką, kontrastą, niuansą, ritmą, metrą.

25.7.4. Projektuodami taiko IKT bei teorines žinias ir praktinius kitų mokomųjų dalykų įgūdžius.

25.8. Vertinimas.

Pasiekimų lygiai		
patenkinamas	pagrindinis	aukštesnysis

1. Projektavimo reiškinių stebėjimas, analizavimas ir vertinimas		
<p>Nagrinėja mokytojo nurodytus tradicinio ir šiuolaikinio projektavimo kūrinius pagal aptartus kriterijus. Vartodamas paprastas sąvokas aptaria projektavimo grafinę raišką, braižybos standartus. Mokosi vertinti projektavimo svarbą architektūros, dizaino, taikomosios dailės raidoje.</p>	<p>Vartodamas tinkamas sąvokas nagrinėja tradicinio ir šiuolaikinio projektavimo kūrinius pagal aptartus kriterijus. Savarankiškai domisi projektavimu, išvelgia projektavimo svarbą architektūros, dizaino, taikomosios dailės objektų kūrybai. Suvokia projektavimo technikų skirtumus bei išraiškos priemones, išmano braižybos grafinę kalbą, geba skaityti brėžinius, žino braižybos standartus. Išsako savo požiūrį ir estetinius vertinimus remdamasis sutartiniais kriterijais ir vartodamas tinkamą projektinės kalbos žodyną. Vertindamas savo ir kitų projektavimo darbus apibūdina grafinės raiškos būdus ir principus.</p>	<p>Savarankiškai nagrinėja ir vartodamas tinkamas sąvokas pagal aptartus kriterijus vertina projektavimo kūrinius. Savarankiškai domisi projektavimo objektais bei naujovėmis, stebi ir analizuoja prototipus. Geba palyginti skirtingų laikotarpių projektavimo objektų stilių bei grafinės raiškos priemones. Išmano braižybos grafinę kalbą, geba skaityti brėžinius, žino braižybos standartus. Išsako savo požiūrį ir estetinius vertinimus vartodamas tinkamą projektinės kalbos žodyną. Suvokia projektavimo svarbą įvairioje kūrybinėje veikloje. Vertindamas savo ir kitų projektavimo darbus apibūdina ir pagrindžia pagrindines išraiškos priemones. Interpretuoja kitų kūrinių analizės rezultatus savo darbuose.</p>
2. Projektinės kalbos raiškos priemonių pažinimas ir kūrybinė praktika		

<p>Atsirenka projektinei kalbai reikalingus motyvus ir plastines idėjas. Savitai interpretuoja aplinkos ar stebėtų, tyrinėtų kūrinių inspiruotas idėjas. Nagrinėja mokytojo nurodytus šaltinius, prototipus mokymosi tikslais. Ieško nesudėtingų projektinių variantų, mokytojo padedamas pasirenka vaizdavimo, komponavimo būdą, pateikia kūrybinį rezultatą. Savarankiškai apipavidalina savo darbus, tinkamai juos eksponuoja.</p>	<p>Atsirenka projektinei kalbai reikalingus motyvus ir plastines idėjas. Kūrybiškai interpretuoja aplinkos, stebėtų ar tyrinėtų kūrinių inspiruotas idėjas. Nagrinėja informacijos šaltinius, prototipus, projektavimo kūrinius mokymosi tikslais ir savarankiškai domisi projektavimu. Perpranta braižybos grafinę kalbą bei raiškos priemones. Atlikdamas projektavimo užduotis vadovaujasi braižybos standartais. Pateikia eskizus, tikslingai dirba, eksperimentuoja, išmėgina keletą projektavimo idėjos kūrimo būdų, ieško įdomesnių idėjos kompozicinių variantų, kruopščiai ir kokybiškai įgyvendina idėją, pateikia savitą kūrybinį rezultatą. Savarankiškai rengia savo darbus parodoms, juos eksponuoja per peržiūras, parodas ar akcijas.</p>	<p>Atsirenka projektinei kalbai reikalingus motyvus ir plastines idėjas. Nagrinėja nurodytus šaltinius, prototipus, lietuvių bei užsienio autorių kūrinius. Savarankiškai domisi projektavimu, geba mokytis projektavimo raiškos būdų iš geriausių Lietuvos ir pasaulinės dailės pavyzdžių. Savarankiškai domisi architektūros ir dizaino projektavimo technikomis ir rodo norą ir galimybes jas išbandyti. Pateikia individualius sumanymus ir tikslingai siekia juos įgyvendinti. Puikiai išmoksta braižybos grafinę kalbą bei raiškos priemones. Atlikdamas projektavimo užduotis vadovaujasi braižybos standartais. Drąsiai eksperimentuoja, pateikia daug eskizų, tikslingai ir noriai dirba, išmėgina įvairius kompozicinius variantus bei projektavimo technikas ir meninės išraiškos priemones. Pateikia baigtą, kokybiškai, kruopščiai atliktą projektą. Savarankiškai parengia savo darbus parodoms, eksponuoja juos per peržiūras ar akcijas.</p>
<p>3. Projektavimo reiškinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje</p>		
<p>Atpažįsta tradicinius bei šiuolaikinius projektuotojų sukurtus kūrinius savo aplinkoje (mieste bei Lietuvoje). Suvokia projektavimo reikšmę kūrybai. Sugeba nusakyti jam asmeniškai patikusią kūrinių poveikį.</p>	<p>Atpažįsta tradicinio bei šiuolaikinio projektavimo kūrinius savo aplinkoje (mieste bei Lietuvoje). Remdamasis savo žiniomis geba vertinti projektavimo svarbą meninei kūrybai, įtaką šiuolaikinės architektūros ir dizaino raidai. Žino kai kuriuos žymiausias Lietuvos architektus ir dizainerius, jų darbus.</p>	<p>Stebėdamas ir analizuodamas tradicinius bei šiuolaikinius architektūros bei dizaino kūrinius savo aplinkoje (mieste bei Lietuvoje) geba argumentuotai vertinti projektavimo svarbą meninės minties įgyvendinimui praeities bei šiuolaikinės architektūros ir dizaino kūriniuose. Domisi Lietuvos ir užsienio architektų ir dizainerių autorine kūryba.</p>

IV. VIDURINIO UGDYMO KARTU SU DAILĖS UGDYMU PROGRAMOS DAILĖS UGDYMO DALIS

I. VIDURINIO UGDYMO KARTU SU DAILĖS UGDYMU PROGRAMOS DAILĖS UGDYMO DALIES PAGRINDINIAI DALYKAI

26. Dailės šaka – Vidurinio ugdymo kartu su dailės ugdymu programos dailės ugdymo dalies pagrindinis dalykas 11–12 klasėje.

26.1. Dalyko paskirtis. Dalykas skirtas tikslingai pasirinktos dailės šakos naujoms technikoms ir technologijoms išsamiau pažinti ir įvaldyti.

26.2. Dalyko tikslas – sudaryti sąlygas ir padėti mokiniams pasirinktose dailės šakų srityse įgyti profesionalių žinių ir įgūdžių, atitinkančių šiuolaikinį mokslo, technologijų ir kultūros lygį, nuolat tenkinant mokinių pažinimo poreikius, ugdyti dvasines, kūrybines mokinių išgales, reikalingas savarankiškai ir aktyviai dalyvaujant kūryboje ir šiuolaikiniame gyvenime.

26.3. Dalyko uždaviniai. Siekiama, kad mokiniai:

26.3.1. keltų ir nagrinėtų įvairias vizualinės ir daiktinės aplinkos keitimo problemas ir naudotų įvairius informacijos rinkimo ir saugojimo būdus;

26.3.2. savarankiškai rinkdamiesi ir tikslingai veikdami valingu ir kruopščiu darbu įgyvendintų savo kūrybinius sumanymus naudodami turimus piešimo, eskizavimo, komponavimo įgūdžius;

26.3.4. kritiškai ir savikritiškai mąstyti, tolerantiškai ir geranoriškai vertintų kitų ir savo darbus;

26.3.5. savo kūrybinę veiklą sietų su profesiniais tikslais ir socialiniu kultūriniu aplinkos kontekstu;

26.3.6. išnaudotų šiuolaikinių technologijų teikiamas galimybes vizualizuodami ir pristatydami savo kūrybos rezultatus.

26.4. Dalyko struktūra. Dalyką sudaro dvi veiklos sritys:

26.4.1. dailės šakų raiškos priemonių pažinimas ir praktika;

26.4.2. dailės kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje.

26.5. Didaktinės nuostatos:

26.5.1. Darbas su mokiniais organizuojamas grupėmis pagal pasirinktą dailės šaką taikant individualizuoto mokymosi formas.

26.5.2. Laikomasi pagrindinio principo – atlikti užduotis nuo idėjos eskizo iki darbo (grafikos atspaudu, tapybos darbo, skulptūros, projekto, maketo, vizualizacijos ar kt.) galutinio atlikimo siekiant aukštesnio preciziškumo ir atlikimo kokybės, technologijų suteikiamų galimybių panaudojimo.

26.5.3. Taikomas formuojamasis (individuali korektūra, patarimai, diskusijos), diagnostinis (tarpinės peržiūros, aptarimai), apibendrinamasis vertinimai.

26.6. Mokinių pasiekimai.

1. Dailės šakų raiškos priemonių pažinimas ir praktika	
<p>Nuostatos. Dailės šakų raiškos priemonių, medžiagų, technikų ir technologijų pažinimas, tikslingas pasirinkimas idėjai įgyvendinti išnaudojant visas kūrybinės laisvės teikiamas galimybes kurti autentiškai, originaliai ir prasmingai.</p> <p>Esminis gebėjimas. Savarankiškai ieškoti ir kūrybiškai įgyvendinti menines idėjas, tikslingai pasirinkti dailės šakos raiškos priemones, atlikimo technikas, darbo pateikimo formas.</p>	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
<p>1.1. Analizuoti praeities ir dabarties dailės kūrinius pagal jų meninės kalbos ypatumus, skiriamuosius bruožus, perteikiamas idėjas.</p>	<p>1.1.1. Naudoti įvairius žinių šaltinius (virtualius, spaudinius ar kt.), analizuoti ir kaupti informaciją.</p> <p>1.1.2. Nurodyti pagrindinius dailės šakų skiriamuosius bruožus, specifiką, technikas, kompozicinius principus.</p> <p>1.1.3. Išskirti kūrinio (-ių) problematiką, apibūdinti raiškos priemones ir įvertinti jų meninę visumą.</p> <p>1.1.4. Pateikti analogiškų pavyzdžių, kaip atskirų dailės šakų kūriniuose atpažįstamas žanras ar jo motyvai, skirtingos kūrybinės kryptys, joms atstovaujantys dailininkai, palyginti su savo kūrybine idėja.</p> <p>1.1.5. Nurodyti dailės kūrinių išteklių naudojimosi tikslus: susipažinti, mokytis kurti (interpretuoti), analizuoti ar korektiškai pritaikyti kūrybiniam sumanymui.</p>
<p>1.2. Stebėti aplinką, kūrybiškai interpretuoti meninį istorinį paveldą, savarankiškai ieškoti ir pasirinkti įgyvendinti idėjas, fiksuoti (eskizuoti) jas, atsirinkti geriausią variantą pagal pasirinktą techniką ir dailės šakos specifiką.</p>	<p>1.2.1. Atlikti natūros stebėjimo ir atkartojimo užduotis, skirtas sudėtingesniems įgūdžiams lavinti ir naujoms dailės šakų technikoms įvaldyti.</p> <p>1.2.2. Ieškoti informacijos įvairiuose šaltiniuose, rinkti medžiagą, fiksuoti piešiniais, nuotraukomis bei eskizais iš natūros, dailės istorinių šaltinių bei mintis, kylančias iš socialinės problematikos ir asmeninių išgyvenimų.</p> <p>1.2.3. Paaiškinti (motyvuoti), kodėl pasirinkta kūrybiniam sumanymui būtent tokia idėja ir kuo ji skiriasi nuo kitų galimų idėjų, kaip siejasi su dailės šakos stiliumi ar žanro ištakomis, kitų menininkų kūriniiais (analogais).</p> <p>1.2.4. Savarankiškai suplanuoti idėjos įgyvendinimo etapus laikantis šiam darbui skirto laiko.</p> <p>1.2.5. Atlikti darbą kokybiškai, preciziškai ir laiku.</p>

<p>1.3. Kiekvienam kūrybiniam sumanymui pasirinkti tinkamiausią sprendimo būdą ir formą. Suderinti idėjos, formos, medžiagos ir pasirinktos technikos santykį.</p>	<p>1.3.1. Pateikti ne mažiau kaip trijų idėjų eskizinius variantus, kuriuose matytusi plastiniai kūrybiniai ieškojimai ir sprendimų techniniai bei technologiniai bandymai, pagrįstas tinkamų dalykui vaizdinių elementų atsirinkimas.</p> <p>1.3.2. Pagrįsti tam tikro plastinio sprendimo būdo pasirinkimą (kompozicinius principus, formą, struktūrinius elementus, stilių, naudojamas priemones).</p> <p>1.3.3. Apibūdinti, kaip pasirinkta idėja gali būti perteikiama konkrečioje medžiagoje ar pritaikoma techniškai atlikti pagal atskiros dailės šakos specifiką.</p>
<p>1.4. Savarankiškai pristatyti savo kūrybos rezultatą peržiūrose, parodose, konkursuose bei dailės brandos egzamine (ekspozicija, pateikimas, kūrinio pristatymas), parengti kūrybinio darbo aprašą.</p>	<p>1.4.1. Paaiškinti, kaip tinkamai eksponuoti kūrinius (kokia reikalinga erdvė, patalpos, apšvietimas, darbo apipavidalinimas).</p> <p>1.4.2. Paaiškinti, kaip kūrinio eksponavimas siejasi su paties kūrinio raiškos priemonėmis (pvz., kaip kūrinys dera artimiausioje erdvėje, kokia kūrinio paskirtis).</p> <p>1.4.3. Pristatyti kūrimo eigą pateikiant aplanką su metrika, idėjų eskizais, kūrybinių ieškojimų variantais, kūrybinio proceso aprašymu bei analogų analize.</p> <p>1.4.4. Tikslingai naudoti kompiuterines spalvinio, grafinio, erdvinio vizualizavimo programas pristatant savo idėją.</p>
<p>2. Dailės kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje</p>	
<p>Nuostatos. Pažinti ir gerbti Lietuvos ir pasaulio kultūros paveldą, būti atviram pokyčiams, ieškojimams, naujai estetinei patirčiai bei technologijų, idėjų ir visuomenės poreikių kaitai.</p> <p>Esminis gebėjimas. Savarankiškai vertinti atskirų dailės šakų kūrinių poveikį visuomenei, aplinkai ir sau pačiam. Realizuoti kūrybinius poreikius ir meninius bei estetinius gebėjimus aktyviai dalyvaujant socialiniame kultūriniame gyvenime.</p>	
<p>Gebėjimai</p>	<p>Žinios ir supratimas</p>
<p>2.1. Tikslingai naudotis virtualiais ir kitais dailės kūrinių ištekliais įvairiais tikslais (mokymosi tikslais ar savarankiškai tyrinėjant tam tikrą raiškos būdą).</p>	<p>2.1.1. Nurodyti informacijos gavimo šaltinius ir priežastis, dėl kurių gausėja virtualiųjų meninių išteklių (svetainių, saugyklų).</p> <p>2.1.2. Nurodyti, kokiais atvejais būtina nurodyti dailininko autorystę, kokia turi būti pateikta informacija (naudojant kitų dailininkų kūrybines idėjas, kūrinių vaizdus ar jų fragmentus).</p>

<p>2.2. Diskutuoti apie tai, kaip istoriniai ir šiuolaikiniai dailės kūriniai yra eksponuojami, saugomi ateities kartoms.</p>	<p>2.2.1. Nurodyti, kuo skiriasi tradicinės ir šiuolaikinės dailės kūrinių eksponavimo erdvės ir eksponavimo jose ypatumai (pavyzdžiui, ekspozicijos muziejuje, gatvėje ar aikštėje, žemės meno paroda ir pan.). 2.2.2. Paaiškinti, kaip šiuolaikiniuose muziejuose, siekiant sustiprinti įspūdį arba suteikti daugiau informacijos, naudojamos papildomos priemonės (erdvės padalijimas, garso įrašai, vaizdo projekcijos, apšvietimo efektai, edukacinės praktikos, performansai ir kt.). 2.2.3. Pateikti pavyzdžių, kokiais būdais dailės paveldo kūriniai saugomi ateities kartoms (laikomi muziejuose, atstatomi, restauruojami ir kt.).</p>
<p>2.3. Prisidėti prie socialinės kultūros aplinkos kūrimo, saugojimo, dalyvauti parodose, meninėse, socialinėse akcijose.</p>	<p>2.3.1. Rinkti (piešti, tapyti, fotografuoti ir kt.) kraštotyrinę medžiagą apie atskirų regionų architektūros, mažosios architektūros, kraštovaizdžio paveldą mokomosios kūrybinės praktikos (plenero) metu.</p>
<p>2.4. Pagrįsti, kaip dailės kūriniai viešose erdvėse veikia žiūrovus savo forma, savybėmis, kaip atitinka savo funkcinę bei estetinę paskirtį.</p>	<p>2.4.1. Apmąstyti ir išsakyti savitą nuomonę dėl diskusijas keliančių dailės kūrinių viešose erdvėse funkcionalumo ir paskirties. 2.4.2. Pateikti pavyzdžių, kaip vizualinės aplinkos su meniniu objektu kūrimas prisideda prie darnios visuomenės plėtros. 2.4.3. Nusakyti, kaip šiuolaikinių technologijų kaita veikia vizualiąją aplinką, daro poveikį ekonomikai ir gaminių kokybei.</p>
<p>2.5. Diskutuoti apie menininko profesijos pašaukimą, jo veiklą visuomenėje, poveikio visuomenei galimybes, atsidavimą kūrybiniam darbui kultūros plėtros srityje, šiuolaikinėje informacinėje visuomenėje.</p>	<p>2.5.1. Tinkamai vartojant dailės sąvokas apibūdinti ir tolerantiškai aptarti savo ir draugų kūrybinę veiklą, vertinti jos rezultatus, tradicinės ir šiuolaikinės dailės meninės raiškos priemones. 2.5.2. Paaiškinti, kaip dailės raiška, kultūros objektų kūrimas prisideda prie kultūros išsaugojimo ir plėtros. 2.5.3. Diskutuoti, kaip kultūros objektų kūrimas gali prisidėti prie tautinio tapatumo išsaugojimo. 2.5.4. Diskutuoti apie masinės kultūros ir profesionaliosios dailės skirtumus ir poveikį visuomenei, įtaką kultūriniam, estetiniam vartotojo ugdymui bei ekonomikai. 2.5.5. Diskutuoti apie tolesnes studijas, specialybės pasirinkimą, profesinės karjeros galimybes.</p>

26.7. Turinio apimtys:

26.7.1. Tapyba. Tapybos raiškos priemonių pažinimas ir praktika: pažintis su nauja tapybinių aliejinių dažų technika, teorinių ir praktinių žinių įgijimas. Pagrindinių tapybos meninių raiškos būdų suvokimas ir jų taikymas (modeliuoti tapomo objekto formą spalva, naudoti spalvų niuansus, kontrastus, toninę įvairovę plokštumoje ir erdvėje, rasti pagrindinius užduoties spalvinius derinius ir jų tarpusavio sąveikas, pastebėti aplinkos ir apšvietimo poveikį vaizduojamo objekto spalvai). Tikslingai pasirenkamos išraiškos priemonės ir vaizdavimo būdai, kuriami darbų ciklai,

įvairaus žanro tapybos ir kompozicijos darbai. Atliekamos optinės iliuzinės užduotys siekiant plokštumoje išgauti judėjimo, formos ir erdvės įspūdį. Tapybinės užduoties analizavimas visomis tapybinėmis priemonėmis perteikiant svarbiausią plastinę idėją, tikslingai susiejant su ja visas antraeiles idėjas. Pasirenkamas abstrahavimas, stilizacija, kadravimas, sąlygiškumas. Atliekamos optinės iliuzinės užduotys siekiant plokštumoje išgauti judėjimo, formos ir erdvės įspūdį. Pasirenkamas formatas atsižvelgiant į atliekamos užduoties kompozicinį charakterį. Išbandomos netradicinės spalvinės raiškos medžiagos ir reikmenys (tapyba be teptukų: purškimas, trafaretai, asambliažas, fotokoliažas), taip pat tapyba ant įvairių pagrindų (ant stiklo, skardos, įvairių daiktų ir pan.).

26.7.2. Tapybos kūrinių stebėjimas ir reflektavimas sociokultūrinėje aplinkoje. Aptariama praeities stilių, žanrų, populiariosios kultūros įtaka artimiausiai aplinkai. Per pokalbius lyginama tapybos reikšmė įvairiose kultūrose ir dabarties visuomenėje. Tikslingai taikomi meninės kūrybos suvokimo ir vertinimo kriterijai analizuojant savo ar bendraklasių meninės kūrybos darbus. Aptiriamos matytos tapybos parodos ir projektai. Reflektuojamas kūrinio poveikis sau ir aplinkiniams. Individualiai ir kartu su klase lankomos parodos. Rengiami susitikimai su menininkais. Savo kūrybinės patirties, sukauptos lankant parodas, muziejus, dalyvaujant parodose, konkursuose ir vasaros praktikų stovyklose, panaudojimas gerinant vizualinę bei estetinę mokyklos ir miesto aplinką.

26.7.3. Grafika. Grafikos raiškos priemonių pažinimas ir praktika. Tyrinėjamos grafikos technikų, tokių kaip ofortas, lino raižinys, litografija, galimybės siekiant išreikšti kuo platesnę tonų skalę, linijų įvairovę, šviesotamsos niuansus ir faktūrų turtingumą. Daug dėmesio skiriama eksperimentavimui panaudojant klasikines ir naujausias grafikos technikas. Atliekamos kompozicijos užduotys: tradicinis ir netradicinis natūrmortas, kūrybinės kompozicijos, kuriose atsiskleidžia etnokultūrinio meno aspektas, socialinės aplinkos aktualijos, paties mokinio išgyvenimai, originalumas, individualumas ir sąmoningumas. Mokinio kūrybinės idėjos įgyvendinamos eskizuose. Iš 5–10 eskizų atrenkamas geriausias variantas, tinkamas lino raižinio technikai. Toliau mokomasi oforto technikos, kuria išgaunama linijų, tonų ir faktūrų įvairovė. Atspaudžiami 2 kokybiški ofortai. Mokinio originalumą ugdo eksperimentinės grafikos užduotys: derinamos 2–3 spaudos technikos – ofortas ir sausa adata, ofortas ir akvatinta, spalvotas ofortas. Iš visų eksperimentinių ieškojimų atspaudžiami 2 kokybiški darbai. Siekiant supažindinti mokinį su knygos menu sukomponuojama nuo 5 iki 10 iliustracijų. Tęsiant grafikos technikų įvaldymą sukuriama dvi litografijos. Eksperimentuojant naudojamos sausos adatos arba medžio raižinio technikos. Sukuriamas 1 darbas, atspaudžiami 2 kokybiški atspaudai. Darbai pradunami nuo eskizų, kuriuose atsispindi mokinio individualumas, idėjos originalumas. Iš eskizų atrenkami geriausi variantai, tinkami pasirinktai grafikos technikai.

26.7.4. Grafikos kūrinių stebėjimas ir reflektavimas sociokultūrinėje aplinkoje. Mokomasi iš Lietuvos ir Vakarų Europos grafikos paveldo, analizuojamas turinys, stiliai ir laikotarpių sociokultūrinės aplinkos problematika, kultūrinės tendencijos. Mokiniai lanko Lietuvos ir kitų šalių menininkų parodas, meninius renginius, projektus, knygų mugės, lankosi dailininkų grafikų dirbtuvėse, susipažįsta su naujovėmis grafikos technikų ir technologijų srityse. Per kūrybinę praktiką renkama medžiaga piešiant iš natūros Lietuvos dvaruose, miesteliuose, muziejuose paveldo objektus, kraštovaizdį. Sukaupią informaciją ir patirtį mokiniai pritaiko savo kūryboje. Mokomasi grafikos darbų eksponavimo specifikos, savo kūrybos pateikimo ir pristatymo visuomenei. Diskutuojama apie grafikos technikos naudojimo galimybes socialinei kultūrinei aplinkai formuoti, estetiniam skoniui ugdyti, apie profesionaliosios grafikos vietą kultūroje ir ekonomikoje. Aptariamos grafikos specialybės mokymosi programos, studijavimo sąlygos ir galimybės.

26.7.5. Skulptūra. Skulptūros raiškos priemonių pažinimas ir praktika. Mokomasi iš klasikinių ir šiuolaikinių kūrinių: analizuojami geriausi Lietuvos bei pasaulinės tradicinės ir šiuolaikinės skulptūros pavyzdžiai (instaliacijos, objektai, žemės menas ir pan.); tyrinėjami vertingi kompoziciniai sprendimai, mokomasi kūrybiško požiūrio į plastinių idėjų reiškimo būdus, medžiagos galimybes, savo darbuose kūrybiškai taikomi įdomūs vaizdinių ir formų junginiai, netikėtos ir aktualios temos. Plastinių erdvinų raiškos priemonių pažinimas, informacijos rinkimas vyksta dviem kryptimis: įgyjami realistinio portreto ir portretinės kompozicijos kūrimo įgūdžiai (siekiama gilesnių anatominių žinių, atsisakyti natūralizmo bei nereikšmingų detalių, gebėjimo meniškai išryškinti būdingiausius portretuojamojo bruožus ir dvasines savybes); portretinėse kompozicijose siekiama kūrybiškai, originaliai jungti formas, ieškoma plastinės meninės visumos. Mokomasi savarankiškai ir tikslingai atrinkti skulptūrai tinkamus vaizdinius bei formas, ieškoma netikėtų, įdomių, netradicinių vaizdinių ir formų; analizuojami tikslingi formų tarpusavio santykiai, skirtingi jų charakteriai (gamtos, technikos, kultūros objektai), studijuojant formas ieškoma idėjų.

26.7.6. Nagrinėjant istorinius šaltinius studijuojami formų junginiai ir kontrastai, tiriamas jų poveikis žiūrovui; analizuojami tradiciniai ir šiuolaikiniai erdvinės plastikos sprendimai; kaupiama plastinės erdvinės raiškos teorinė patirtis. Idėjų paieška ir interpretavimas (iš surinktos medžiagos) apima savarankišką ieškojimą sudėtingų, originalių formų derinių ir kompozicinių sprendimų, kompozicinės išraiškos bei intrigos, plastinio meninio įtaigumo, savitumo ir individualumo. Pateikiamos kompozicinių variantų serijos (po 10–15 mažų eskizų-piešinių variantų viena tema). Skulptūrinių medžiagų ir technikos pažinimas, naudojimas, pritaikymas pagal idėją: platesnis įvairių medžiagų pažinimas (šalia molio, plastilino, gipso, skardos naudojamas medis, minkštas akmuo, susipažįstama su metalo liejimo technika); formos ir medžiagos įdomaus santykio paieškos, tikslingas medžiagų parinkimas idėjos ir plastinės išraiškos tikslams.

26.7.7. Skulptūros kūrinių stebėjimas ir reflektavimas sociokultūrinėje aplinkoje. Mokomasi iš meno paveldo: skulptūros kūrinių tyrinėjimas muziejuose bei viešose miesto arba gamtos (skulptūros parkų) erdvėse, netradicinių paminklinio akcento sprendimų analizavimas ir kūrybiškas taikymas savo darbuose.

26.7.8. Dizainas. Dizaino raiškos priemonių pažinimas ir praktika. Modeliuojamas plastiškas paviršius ir abstrakti tūrinė forma naudojant elementarias geometrines formas; suprastas principas taikomas projektuojant paprastą daiktą; išanalizavus geometrinių tūrinių formų išklotines konstruojamas konkrečios paskirties daiktas, pvz., šviestuvo gaubtas; projektuojami įvairios paskirties baldai; kuriami socialinės reklamos vaizdo siužetai; analizuojama ir perkuriama urbanistinė aplinka. Sudaromos sąlygos laisvai pasirinkti daiktinį ar grafinį dizainą, įgyjama profesionalių pagrindinių dizaino raiškos principų ir konstravimo dėsnų žinių ir įgūdžių. Mokiniai pasirenka dizaino sritį pagal savo polinkius ir gabumus, stebi daiktinę ir vizualinę aplinką, fiksuoja problemas ir jas nagrinėja, gilina formų, funkcijos ir medžiagų tarpusavio ryšio supratimą, dizaino problemų sprendimo idėjas fiksuoja eskizuose. Pateikia projektuojamo objekto kontekstą iš artimos ir pažįstamos aplinkos (fotografuoja, matuoja, analizuoja istorinę aplinką). Pasiūlo ne mažiau nei tris įvairius problemos sprendimo arba aplinkos gerinimo būdų eskizus (tokius kaip daigafunkcių dizaino, ekodizaino objektų kūrimą, socialinę reklamą, pastatų rekonstrukciją ir kt.). Taiko kompiuterinės grafikos ir tūrinio vizualizavimo programas arba pateikia kokybiškai atliktą maketą. Programa baigiama dailės brandos kūrybiniu darbu iš ekodizaino, baldų dizaino, socialinės reklamos aktualia tema ir pan.

26.7.9. Dizaino kūrinių stebėjimas ir reflektavimas sociokultūrinėje aplinkoje. Mokiniai susipažįsta su dizaino istorija ir raida naudodamiesi įvairiomis informacijos priemonėmis ir būdais (knygos, internetas, parodos), įvairių dizaino mokyklų (Bauhauzo, Skandinavijos šalių, Japonijos, Italijos) indėliu į dizaino plėtrą. Darydami geriausių dizaino meistrų darbų replikas ir interpretacijas susipažįsta su dizaino technologijomis, atpažįsta daiktus, tapusius dizaino ikonomis. Aptaria ir analizuoja žymių dizainerių kūrinius tinkamai vartodami dizaino ir architektūros sąvokas. Mokosi kūrinių pateikimo ir eksponavimo estetikos. Lanko parodas, muziejus, dalyvauja parodose, konkursuose ir mokomosiose kūrybinėse praktikose. Savo kūrybinę patirtį ir žinias naudoja gerindami vizualinę ir daiktinę aplinką (pvz., sukurdami grafinio dizaino darbus viešajam transportui, eksponuodami socialinės reklamos plakatus policijoje, krizių centruose, viešuose renginiuose ir pan.).

26.8. Vertinimas.

Pasiiekimų lygiai		
patenkinamas	pagrindinis	aukštesnysis
1. Dailės šakų raiškos priemonių pažinimas ir praktika		

<p>Atrenka savo kūrybiniam sumanymams reikalingus motyvus ir plastines idėjas. Atlieka natūros stebėjimo ir atkartojimo užduotis, savitai interpretuoja aplinkos, stebėtų ar tyrinėtų kūrinių (analogų) inspiruotas idėjas, pateikia eskizinių variantų, mokytojo padedamas pasirenka stilistiką ar atlikimo būdą, pateikia kokybiškai baigtą kūrybinį rezultatą, tinkamai eksponuoja. Nagrinėja mokytojo nurodytus šaltinius, klasikinės bei šiuolaikinės dailės kūrinius mokymosi tikslams, sugeba panaudoti detales savo kūryboje.</p>	<p>Savarankiškai ir tikslingai atrenka kūrybai reikalingus motyvus bei plastines idėjas. Kūrybiškai interpretuoja aplinkos, stebėtų ar tyrinėtų kūrinių (analogų) inspiruotas idėjas. Pateikia eskizus, tikslingai dirba, eksperimentuoja, išmėgina keletą atlikimo būdų, ieško įdomesnių variantų, pateikia autentišką kokybiškai atliktą kūrybinį rezultatą. Savarankiškai apipavidalina savo darbus, įdomiai juos eksponuoja per peržiūras, parodas ar akcijas. Tinkamai parengia brandos egzamino kūrybinio darbo ekspoziciją. Nagrinėja įvairius informacijos šaltinius, klasikinės bei šiuolaikinės dailės kūrinius mokymosi tikslams, domisi pasirinkta dailės šaka savarankiškai, geba mokytis dailės raiškos būdų iš geriausių Lietuvos ir pasaulinės dailės pavyzdžių.</p>	<p>Savarankiškai, tikslingai ir kūrybingai atrenka kūrybai reikalingus motyvus, plastines idėjas. Siūlo savarankiškas idėjas ir sumanymus, tikslingai siekia juos įgyvendinti. Originaliai ir kūrybiškai interpretuoja aplinkos, stebėtų ar tyrinėtų kūrinių inspiruotas idėjas. Drąsiai ir tikslingai eksperimentuoja, pateikia daug kūrybinių idėjų eskizų, tikslingai ir noriai dirba, išmėgina įvairias kūrybos priemones, medžiagas, pateikia kokybišką kūrybinį rezultatą. Savarankiškai apipavidalina savo darbus, tinkamai juos eksponuoja peržiūrose, parodose, akcijose, per dailės brandos egzaminą. Analizuoja nurodytus šaltinius, klasikinės bei šiuolaikinės dailės kūrinius mokymosi tikslams, geba mokytis dailės raiškos būdų iš geriausių Lietuvos ir pasaulinės dailės pavyzdžių, analizuoti analogus, kūrybiškai interpretuoti savo kūryboje.</p>
<p>2. Dailės kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje</p>		

<p>Nagrinėja, vertina ir apibūdina mokytojo nurodytus konkretaus stiliaus ar epochos kūrinius pagal aptartus kriterijus. Atpažįsta mėgstamus atskirų dailės šakų stilius ar sroves, kompozicines bei meninės išraiškos priemones, medžiagas artimiausioje aplinkoje. Apibūdina jas vartodamas paprastas sąvokas. Sugeba nusakyti jam asmeniškai patikusią kūrinių poveikį, įvertinti savo kūrybą.</p>	<p>Savarankiškai nagrinėja konkretaus stiliaus ar epochos dailės kūrinius pagal aptartus kriterijus. Savarankiškai domisi ir geba atpažinti dailės šakų stilius ar sroves, analizuoja jų išraiškos priemones, komponavimo būdus. Geba palyginti skirtingų laikotarpių dailės kūrinių stilių, išraiškos priemones. Išsako savo požiūrį ir estetinius vertinimus remdamasis sutartiniais kriterijais ir vartodamas tinkamą meninės kalbos žodyną. Atpažįsta tradicinės ir šiuolaikinės dailės kūrinius savo aplinkoje (mieste ir Lietuvoje). Geba vertinti praeities ir šiuolaikinės dailės kūrinių poveikį sau ir visuomenei, įvertinti savo kūrinius bendrame šiuolaikinės kūrybos kontekste, diskutuoti, apipavidalinti ir eksponuoti savo kūrybą.</p>	<p>Savarankiškai nagrinėja įvairių stilių ar epochų dailės kūrinius pagal aptartus kriterijus. Domisi naujovėmis, savarankiškai stebi ir analizuoja įvairias dailės apraiškas (parodas, akcijas, virtualiąją informaciją) Lietuvoje bei užsienyje. Geba palyginti skirtingų laikotarpių dailės kūrinių stilius, išraiškos priemones, išskiria būdingus elementus. Išsako savo požiūrį ir estetinius vertinimus remdamasis sutartiniais kriterijais ir vartodamas tinkamą meninės kalbos žodyną. Vertindamas savo ir kitų dailės kūrinius apibūdina ir pagrindžia pagrindines kompozicines priemones, pasirinktos medžiagos tikslingumą. Atpažįsta tradicinės ir šiuolaikinės dailės kūrinius savo aplinkoje (mieste ir Lietuvoje). Geba argumentuotai vertinti ir diskutuoti apie praeities bei šiuolaikinės dailės kūrinių poveikį sau ir visuomenei. Geba susieti savo kūrybą su socialinėmis aktualijomis ir panaudojimo galimybėmis bei profesinės karjeros pasirinkimo tikslais.</p>
---	---	---

27. Piešimas – Vidurinio ugdymo kartu su dailės ugdymu programos dailės ugdymo dalies pagrindinis dalykas 11–12 klasėje.

27.1. Dalyko paskirtis. Dalykas skirtas ugdyti mokinių gebėjimus integruoti ir pritaikyti piešimo įgūdžius įvairiuose dailės dalykuose ir individualiai dailės raiškai, gilinantis į sudėtingesnių piešimo technikos būdų ypatumus ir interpretacijas.

27.2. Dalyko tikslas – padėti mokiniams plėtoti piešimo kompetenciją pagal individualius poreikius, kad galėtų savarankiškai piešti ir pritaikyti savo gebėjimus aktyviai dalyvaudami asmeninėje kūryboje ir kultūrinėje veikloje.

27.3. Dalyko uždaviniai. Siekiama, kad mokiniai:

27.3.1. nuosekliai ir tikslingai mokymdamiesi piešti, gebėtų reikšti kūrybinius sumanymus piešimo priemonėmis ir technikomis;

27.3.2. siektų piešiniuose perteikti realų vaizdą, taip pat mokėtų savaip interpretuoti

trimatį vaizdą;

27.3.3. toleruotų kitų savitumą, bendradarbiautų ir prisiimtų atsakomybę už individualaus darbo rezultatus;

27.3.4. gebėtų vertinti piešinio svarbą kūrybiniam procesui;

27.3.5. susipažintų su pasaulyje ir Lietuvoje žinomų dailininkų piešiniais, suvoktų piešimo paskirtį bei funkcijas vertindami ir kaip atskirą meno raiškos formą.

27.4. Dalyko struktūra. Dalyką sudaro dvi veiklos sritys:

27.4.1. piešimo priemonių pažinimas ir praktika (kūrybiškas piešimo priemonių naudojimas, savito stiliaus ir meninės išraiškos paieška, savarankiškas piešimo, kaip priemonės, panaudojimas kūrybinėms idėjoms išreikšti);

27.4.2. piešimo objektų atpažinimas, fiksavimas ir parodymas (kultūrinio paveldo vertinimas, piešimo profesionalių įgūdžių demonstravimas pateikiant kūrybinį rezultatą).

27.5. Didaktinės nuostatos:

27.5.1. mokymosi veikla organizuojama diferencijuojant pagal pasirinktą dailės šaką ir skirstant į grupes, laikantis didėjančio sudėtingumo principo;

27.5.2. veiklose siekiant piešinio vizualumo bei meniškumo derinamos teorinės ir praktinės žinios;

27.5.3. taikomi nuoseklūs mokymosi būdai – objektų pasirinkimas, stebėjimas, fiksavimas, interpretavimas, vertinimas;

27.5.4. mokiniai skatinami dirbti drąsiai, savarankiškai, laisvai, kūrybiškai reikšti savo mintis, tikslingai ir kryptingai ieškoti piešimo idėjų, funkcionalumo, siekti savaip interpretuoti tradicinėmis ar alternatyviomis priemonėmis.

27.6. Mokinių pasiekimai.

1. Piešimo priemonių pažinimas ir praktika	
Nuostatos. Stengtis savitai atlikti piešimo užduotis. Pasitikėti savo kūrybiniais ir profesionaliais gebėjimais. Esminis gebėjimas. Naudoti įvairias piešimo priemones perteikiant kūrybines idėjas ir savarankiškai piešiant.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Savarankiškai parinkti vizualines piešimo išraiškos priemones vaizduojant pasirinktus objektus bei pateiktas akademinio piešimo užduotis.	1.1.1. Tikslingai ir savarankiškai parinkti stilistiką ir vaizdavimo būdą. 1.1.2. Interpretuoti piešiamus aplinkos objektus. 1.1.3. Numatyti piešimo užduočių ir idėjų įgyvendinimo etapus. 1.1.4. Atlikti akademinio piešimo užduotis, taikyti piešimo technikas. 1.1.5. Parinkti nurodytą stilistiką ar vaizdavimo būdą kuriant pavienius darbus. 1.1.6. Eskizuoti, piešiant kurti įvairaus žanro ir abstrakčias kompozicijas.
1.2. Diskutuoti ir vertinti kitų ir paties	1.2.1. Apibūdinti savo ir kitų piešinius.

nupieštus piešinius.	1.2.2. Argumentuoti pateiktas išvadas apie piešimo technikos pasirinkimo būdus ir priemones idėjoms reikšti. 1.2.3. Naudoti įvairius žinių šaltinius nuomonei pagrįsti.
1.3. Gebėti kūrybiškai analizuoti piešinius.	1.3.1. Nurodyti realistinio piešinio ir abstraktaus vaizdavimo būdų skirtumus. 1.3.2. Atpažinti pagrindinius komponavimo dėsnius piešiniuose (simetrija, asimetrija, statika, dinamika, fragmentas ir kt).
1.4. Nustatyti skiriamuosius bruožus, leidžiančius piešinį (eskizą) priskirti tam tikrai epochai, meno kryptčiai ar konkrečiam menininkui.	1.4.1. Pagrįsti, kodėl piešiniuose yra išraiškingi ar mažiau paveikūs kūrybiniai ieškojimai ir sprendimai. 1.4.2. Nurodyti, kuo remiantis priskiriamas tam tikrai epochai ar meno kryptčiai piešinys arba eskizas (vaizdavimo būdas, komponavimo ypatumas).
1.5. Naudotis spausdintais ir virtualiais piešinių pavyzdžiais.	1.5.1. Suvokti ir diskutuoti apie tai, kodėl gausėja virtualių piešimo svetainių, saugyklų. 1.5.2. Nurodyti virtualių piešinių tikslus: susipažinti, mokytis interpretuoti, pritaikyti integruotame projekte. 1.5.3. Žinoti, kokiais atvejais būtina nurodyti autoriaus pavardę ar kitą būtiną informaciją.
2. Piešimo objektų stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	
Nuostatos. Suvokti piešimo profesinių įgūdžių reikšmę siekiant įvairiomis meninėmis priemonėmis perteikti kūrinio idėją. Gerbti tautos tradicijas, Lietuvos ir pasaulio kultūros paveldą. Esminis gebėjimas. Vertinti kultūrinį paveldą, rodyti kūrybinę iniciatyvą fiksuojant aplinką, perteikiant idėjas ir pateikiant darbus visuomenei.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
3.1. Paaiškinti, kuo svarbūs visuomenės gyvenime vizualieji reiškiniai ir reginiai, piešinio kaita ir raidos ypatumai.	3.1.1. Savais žodžiais apibūdinti artimiausios aplinkos piešinio funkcionalumo ir meniškumo poveikį aplinkai.
3.2. Įžvelgti praeities ir dabarties meninių stilių, piešinio raidos įtaką savo aplinkoje.	3.2.1. Paaiškinti, kaip istorinio laikotarpio estetiški idealai ar kūrėjo individualybė veikia analizuojamo piešinio ar eskizo meninę raišką.
3.3. Pagarbiai elgtis su Lietuvos ir kitu kultūros paveldu.	3.3.1. Remiantis savo patirtimi ir kitų žiniomis, analizuoti Lietuvos ir pasaulio dailės reiškinius ir nusakyti poveikį žmogaus kasdienybei.
3.4. Dalyvauti saugant socialinę kultūrą ir kuriant aplinką.	3.4.1. Rinkti (piešti) kraštotylinę medžiagą apie atskirų regionų architektūros, mažosios architektūros, kraštovaizdžio paveldą mokomosios kūrybinės praktikos (plenero) metu.
3.5. Bendradarbiauti organizuojant parodas ir menines akcijas.	3.5.1. Nurodyti, kaip pateikti kūrinius eksponuoti, užrašyti metriką, parengti eksponavimo erdvę.

27.7. Turinio apimty:

27.7.1. Piešimo turinys nukreiptas į funkcionalumą dailės šakų srityse ir savarankišką piešimą bei eskizavimą perteikiant įtikinamą trimatį, abstraktų ar linijinį plastinį vaizdą. Atliekant piešimo užduotis (tapybos, tekstilės dailės šakose) siekiama išmokyti piešti minkštomis piešimo priemonėmis (pastelė, sangvinas, anglis, teptukas) perteikiant šviesos ir šešėlio teikiamus efektus,

komponuojant lokalias dėmes, laisvai komponuojant piešiamus objektus. Piešiant piešinius (dizaino, architektūros, skulptūros, keramikos dailės šakose) dėmesys sutelkiamas į erdvinio vaizdo raišką (nuo stebimo vaizdo fiksavimo iki mintinio, kūrybinio ar savarankiško piešinio). Mokomasi kruopščiai analizuoti detales, išryškinti linijinę piešinio plastiką (grafikos dailės šakoje) ir eksperimentuojant piešimo priemonėmis ir technikomis išreikšti kūrybines idėjas; erdvinės perspektyvos perteikimas plokštumoje naudojant linijinę ir toninę vizualią raišką; žmogaus (portreto bei kūno) vaizdavimas naudojantis plastinės anatomijos pagrindais, fiksuojant proporcijas, charakterį statišku ar dinamišku judesiu; kūrybinės ir meninės užduotys atliekamos remiantis komponavimo principais.

27.7.2. Piešinio stebėjimas ir reflektavimas sociokultūrinėje aplinkoje. Mokiniai analizuoja ir pritaiko savo piešiniuose plastinės anatomijos žinias remdamiesi plastinės anatomijos leidinių vizualia informacija ir žymių dailininkų darbų reprodukcijomis. Savarankiškai eskizuoja aplinkoje stebėdami žmones, gyvūnus, augaliją, architektūrinius ir tautinio paveldo objektus per kūrybinę praktiką ar rinkdami medžiagą dailės kūrybiniam darbui. Naudodami fiksuotus objektus laisvai interpretuoja ir pritaiko piešybinius elementus kurdami savarankiškus kūrinius, dalyvauja pleneruose, parodose, edukacinėse programose, konkursuose, olimpiadose. Diskutuoja apie savo ir kitų kūrėjų piešinius, analizuoja ir vertina piešinių reikšmę, kokybinius aspektus, estetinę vertę sociokultūrinėje aplinkoje.

27.8. Vertinimas.

Pasiiekimų lygiai		
patenkinamas	pagrindinis	aukštesnysis
1. Piešimo priemonių pažinimas ir praktika		

<p>Atlieka mokytojo nurodytas užduotis, taiko pasiūlytas tradicines ir mišrias piešimo technikas. Pasirenka nurodytą stilistiką ar vaizdavimo būdą, paaiškina savo pasirinkimo sprendimą.</p> <p>Pagal nurodytus kriterijus lygina įvairių stilių bei laikotarpių piešimo kūrinius (eskizus), tinkamai naudojasi pavyzdžiais.</p>	<p>Apibūdina savo sumanymus. Tikslingai parenka stilistiką ir vaizdavimo būdą, interpretuoja aplinkos objektų sukeltus išgyvenimus. Skiria ir taiko tradicines bei netradicines piešimo technikas. Laisvai eskizuoja ir fiksuoja piešiniuose objektus bei žmogaus portretus ir figūras. Vertina savo ir kitų piešinius.</p> <p>Savarankiškai vertina savo ir kitų idėjas ar darbus, sugeba lyginti, analizuoti įvairių stilių bei laikotarpių dailės kūrinius (eskizus). Savarankiškai, tikslingai naudojasi literatūra, kitais informacijos šaltiniais, analizuoja ir lygina kūrinius.</p>	<p>Savarankiškai ieško ir siūlo originalių sprendimų piešimo darbams įgyvendinti. Parenka piešinio realizavimo ir interpretavimo priemones, būdus, planuoja veiklos etapus. Piešdamas derina tradicines ir netradicines išraiškos priemones. Puikiai atlieka piešimo funkciją meniniuose projektuose. Naudoja kompiuterines technologijas. Diskutuoja piešimo techniniais ir meninės išraiškos klausimais. Vertina savo ir kitų piešinius. Analizuoja ir pagrindžia piešimo rezultatus.</p> <p>Aktyviai domisi kultūros reiškiniais, šiuolaikine kūryba, sugeba savarankiškai vartodamas tinkamas dailės sąvokas vertinti savo ir kitų idėjas bei darbus, suvokia ir aptaria to laiko idėjų įtaką menui, lygina įvairių laikotarpių ir stilių dailės kūrybą. Savarankiškai ir tikslingai, naudodamasis įvairiais informacijos šaltiniais lygina skirtingus menininkus bei kūrybines sroves. Suvokia piešimą kaip vizualiosios dailės vertybę.</p>
<p>2. Piešimo objektų stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje</p>		
<p>Paaškina asmeninį kūrinio poveikį, apibūdina piešimo stilių. Drauge su kitais pritaiko įgytą piešimo patirtį kitose veiklos srityse.</p> <p>Vartodamas paprastas dailės sąvokas, vertina mokytojo nurodytų piešinių pavyzdžius. Tausoja tautinį Lietuvos ir kitų tautų piešybinį paveldą.</p>	<p>Pristato artimiausios aplinkos piešimo pavyzdžių. Apibūdina savo mėgstamą piešimo stilių. Žino svarbiausius Lietuvos dailės gyvenimo įvykius (parodos, projektai), šio meto žymiausius Lietuvos menininkus bei jų kūrybą (eskizus, piešinius).</p> <p>Pagarbiai naudoja tautinį Lietuvos ir kitų tautų paveldą savo kūrybinėje raiškoje. Dalyvauja meninėse akcijose, konkursuose.</p>	<p>Remdamasis informacijos šaltiniais analizuoja šiuolaikinės dailės ypatumus piešybinio požiūriu, daro savo apibendrinimus ir išvadas. Nusako piešinio raidos dėsningumus, nurodo stilistinius bruožus, būdingus kitoms analizuojamo laikotarpio piešimo rūšims.</p> <p>Vertina ir saugo tautinį Lietuvos ir kitų tautų paveldą. Dalyvauja parodose, konkursuose, meninėse socialinėse akcijose.</p>

28. Kompozicija – Vidurinio ugdymo kartu su dailės ugdymu programos dailės ugdymo dalies pagrindinis dalykas 11–12 klasėje.

28.1. Programos paskirtis – plėtoti ir turtinti mokinių gebėjimus ir žinias meno kūrinio

kompozicijos srityje, ugdyti jausmų išraišką per meninę kūrybą, kultūrą, saviraiškos poreikius ir gabumus ir kryptingai rengtis tolesnėms profesinėms studijoms, kūrybiniam darbui, individualumo skleidimuisi.

28.2. Dalyko tikslas – analizuojant meno pasaulio reiškinius ir kompozicines struktūras ugdyti pagarbą kultūrai bei atvirumą naujovėms, tobulinti grafinės, spalvinės, erdvinės ir plokštuminės kompozicijos žinias ir praktinius įgūdžius, atitinkančius šiuolaikinį mokslo, technologijų ir kultūros lygį.

28.3. Dalyko uždaviniai. Siekiama, kad mokiniai:

28.3.1. savarankiškai ir tikslingai pasirinktų vizualines ir kompozicines raiškos priemones, realizuodami savo menines idėjas pasitelktų šiuolaikines skaitmenines technologijas;

28.3.2. analizuotų ir kūrybiškai interpretuotų praeities ir dabarties dailės reiškinius ieškodami savo kompozicinių idėjų originalios meninės išraiškos;

28.3.4. ugdytųsi pagarbą meninei kultūrai analizuodami meno pasaulio reiškinius ir kūrinius, lavintųsi dailėtyrinius gebėjimus, smalsumą ir norą dirbti su įvairiais informacijos šaltiniais, suvoktų kompozicijos svarbą ir meninius principus per pasaulio bei Lietuvos kultūros paveldo ir meninės kūrybos pažinimą;

28.3.5. plėtotųsi kūrybinius ir teorinius grafinės, spalvinės, plokštuminės ir erdvinės kompozicijos gebėjimus;

28.3.6. aktyviai dalyvautų parodinėje ir įvairioje kultūrinėje veikloje, lavintųsi gebėjimus pristatyti ir eksponuoti savo kūrybą.

28.4. Dalyko struktūra. Dalyką sudaro dvi veiklos sritys:

28.4.1. komponavimo principų pažinimas ir kūrybinė praktika;

28.4.2. kūrybos reiškinių stebėjimas, reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje.

28.5. Didaktinės nuostatos:

28.5.1. Tikslingai lavinami kūrybiniai gebėjimai ir savarankiškumas taikant komponavimo principus ir raiškos priemones dailės šakų kūrybinėje veikloje ir išreiškiant menines idėjas.

28.5.2. Puoselėjamas mokinių kūrybinis mąstymas ir jo savitumas, ugdomi mokinio individualūs meniniai, estetiški gebėjimai, kritinis mąstymas, turtinama emocinė patirtis ir plėtojami kompozicijos meninių priemonių pažinimas ir kūrybinė raiška, padedanti išreikšti save ir bendrauti šiuolaikiniame pasaulyje.

28.5.3. Puoselėjama kuriančio mokinio intuicijos, jausmų, protinės ir kūrybinės veiklos sąveika. Lavinami mokinio estetinio suvokimo ir vertinimo gebėjimai. Palaikomi glaudūs integraciniai ryšiai su kitomis ugdymo sritimis ir dalykais, taikomi aktyvūs ugdymo metodai. Kompozicijos žinios bei įgūdžiai yra naudingi savirealizacijai ir dailės specializacijų dalykų

kūrybinei raiškai.

28.5.4. Mokiniai skatinami aktyviai dalyvauti meninės kūrybos projektuose ir parodose, konceptualiai vertinti ir įsivertinti savo ir draugų kūrybą.

28.5.5. Vertinant taikomi formuojamasis (individuali korektūra, patarimai, diskusijos), diagnostinis (tarpinės peržiūros, aptarimai), apibendrinamasis būdai.

28.6. Mokinių pasiekimai.

1. Komponavimo principų pažinimas ir kūrybinė praktika	
<p>Nuostatos. Pažinti ir vertinti Lietuvos bei pasaulio kultūros paveldą. Tikslingai taikyti idėjų ir vizualinių išraiškos elementų bei komponavimo dėsningumus ir struktūras kūrybinėse užduotyse. Pažinti, tikslingai pasirinkti ir taikyti praktikoje medžiagas, darbo priemones, technikas ir technologijas.</p> <p>Esminis gebėjimas. Atpažinti ir analizuoti Lietuvos bei pasaulio menininkų kūriniuose kompozicines struktūras ir komponavimo elementus, teorines žinias kūrybiškai taikyti kūrybinėse dailės dalykų specializacijos užduotyse, derinti kuriamo objekto formos, turinio ir funkcionalumo estetinį įprasminimą aplinkoje.</p>	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Apibūdinti ir analizuoti meninę kūrybą analizuojant kompozicijos raiškos priemones bei struktūros principus.	<p>1.1.1. Vertinant ir analizuojant dailininkų ir savo kūrinius, aptarti kompozicines meninės raiškos priemones bei principus, medžiagas, formos ir funkcijos santykį.</p> <p>1.1.2. Išmanyti grafinės, spalvinės, plokštuminės bei erdvinės kompozicijos kūrimo principus, pateikti pavyzdžių.</p>
1.2. Atskirti įvairių laikotarpių ir kultūrų dailės kūrinius lyginant jų pagrindinius kompozicijos bruožus, formas, paskirtį bei technologijas.	<p>1.2.1. Apibūdinti pagrindinius įvairių laikotarpių dailės dirbinių, formų ir kompozicijos skirtumus.</p> <p>1.2.2. Įvardyti žymiausias dailės muziejus ir galerijas Lietuvoje ir pasaulyje, surasti virtualiąsias meno galerijas, vertingus artimiausios aplinkos dailės objektus.</p>
1.3. Savarankiškai ir tikslingai pasirinkti vizualinę kompozicijos idėją iš įvairių kultūrinių šaltinių ir aplinkos.	<p>1.3.1. Stebėti ir pasirinkti iš vizualios aplinkos originalias kūrybines idėjas, pagrįsti kūrybinį sumanymą.</p> <p>1.3.2. Numatyti kūrybinių idėjų įgyvendinimo etapus.</p>
1.4. Įgyvendinti kompozicijos idėją, panaudojant tinkamas priemones, medžiagas, atlikimo būdus ir technologinius procesus.	<p>1.4.1. Tikslingai ir savarankiškai pasirinkti stilistiką ir atlikimo būdą.</p> <p>1.4.2. Interpretuoti aplinkos objektų, reiškinių ar dailės kūrinių sukeltus išgyvenimus.</p> <p>1.4.3. Stilizuoti ir abstrahuoti pasirinktą motyvą siekiant meniškumo.</p> <p>1.4.4. Kurti eskizus, fiksuoti kilusias idėjas.</p> <p>1.4.5. Harmoningai derinti medžiagą, formą ir funkciją, atsižvelgti į spalvinių ar erdvinių formų sąveiką, proporcijas, siluetą ir emocinį poveikį.</p> <p>1.4.6. Išmanyti meninių kompozicijos raiškos priemonių taikymo galimybes ir naudoti įvairias kompozicines struktūras siekiant maksimaliai stipraus poveikio.</p>

	1.4.7. Tikslingai parinkti ir taikyti spalvinį koloritą, spalvinių dėmių santykį, derinti erdvines formas, formuoti siluetą. 1.4.8. Naudoti tradicines ir netradicines medžiagas meninei idėjai išreikšti.
2. Kompozicijos reiškinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	
Nuostatos. Ugdyti suvokimą apie kultūros tęstinumą, žmogiškos patirties, žinių ir vertybių perdavimą iš kartos į kartą. Gerbti tautos tradicijas, Lietuvos ir pasaulio kultūros paveldą. Būti atviram kaitai, ieškojimams ir naujai patirčiai daugiakultūroje visuomenėje bei kritiškam masinės kultūros reiškiniams. Esminis gebėjimas. Realizuoti kūrybinius poreikius ir meninius bei estetinius gebėjimus aktyviai dalyvaujant socialiniame kultūriniame gyvenime ir organizuojant parodas, dalyvaujant projektuose.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Stebėti ir analizuoti Lietuvos bei artimiausios aplinkos dailės ir kultūros gyvenimą kompozicijos reiškinių aspektu.	2.1.1. Stebėti artimiausios aplinkos dailės reiškinius, nusakyti jų poveikį. 2.1.2. Išanalizuoti stebėtų kūrinių kompoziciją, paaiškinti kūrinio kompozicijos emocinį poveikį.
2.2. Gebėti pateikti savo idėją ir ją viešai, argumentuotai apginti, surengti darbų ekspoziciją, eksponuoti kūrinius ne tik parodose, bet ir virtualioje erdvėje pasitelkiant šiuolaikines IKT technologijas.	2.2.1. Tinkamai vartojant sąvokas paaiškinti savo kūrinio idėją ir kompoziciją. 2.2.2. Paaiškinti kūrybinio proceso eigą. 2.2.3. Pateikti kompozicinių ieškojimų aplanką.

28.7. Turinio apimtys:

28.7.1. Tikslingai plėtojami individualūs mokinių kompoziciniai gebėjimai, ugdoma meninė ir estetinė kompetencija kuriant originalias grafines, spalvines, plokštumines ir erdvines kompozicijas, išreiškiančias įvairias menines idėjas ir sumanymus. Parenkant mokiniui užduotis atsižvelgiama į jo pasirinktą dailės šaką.

28.7.2. Savarankiškai ir tikslingai pasirinkę vizualinę idėją iš įvairių kultūrinių šaltinių ir aplinkos mokiniai, kurdami plokštumines ir erdvines kompozicijas, tobulina dailės kalbos ir kompozicijos raiškos priemonių naudojimo įgūdžius.

28.7.3. Plokštuminėms kompozicijoms mokiniai naudoja grafines, tapybines raiškos priemones, monotipiją, koliažą, gratažą, skaitmenines technologijas, netradicines medžiagas. Svarbus vaidmuo tenka spalvai, kuriančiai emocinę kūrinio nuotaiką ir meninę išraišką.

28.7.4. Kurdami daugiafigūres kompozicijas ar siekdami perteikti psichologinę nuotaiką, siekdami sukurti personažų charakterį mokiniai nutolsta nuo realistinio vaizdavimo būdo, pasitelkia šviesotamsą ir kolorito ieškojimus, formų deformaciją ir stilizaciją.

28.7.5. Mokiniai kuria polichromines ir monochromines, realistines ir abstrakčias, dekoratyvių formų ir ekspresyvias kompozicijas, taiko šiltų ir šaltų spalvų derinį, tonų bei spalvų kontrasto ir niuanso, optinės iliuzijos principą, ieško linijų, dėmių, tekstūrų, faktūrų ritmikos ir dermės.

28.7.6. Originaliai naudoja raiškos priemones ir įvairias medžiagas erdvinei kompozicijai kurti: formų tektoniką, siluetą, motyvo stilizaciją. Išradingai naudojamos

kompozicijos kūrimo principinės struktūros: simetrija, asimetrija, statika, dinamika, kontrastas, niuansas, akcentas, proporcija, ritmas, modulis. Kompozicijose mokiniai taiko gamtos formų paprastinimo – abstrahavimo ir stilizavimo principus ir kuria plokštumines bei erdvines geometrinių formų, ornamentines, abstrakčias, animalistines, floristines ar siužetines daugiafigūres kompozicijas. Kurdami kompozicijas mokiniai išradingai naudoja įvairias medžiagas, antrines žaliavas ir technikas – vielą, skardą, gipsą, kartoną, plastiką, putplastį, medį, gamtines medžiagas ir kt. Kompozicijos įgūdžius mokiniai taiko dirbdami vasaros plenere – piešdami ir tapydami peizažus, architektūros, miesto, gamtos ar žmonių figūrų motyvus.

28.7.7. Kurdami originalias kompozicijas mokiniai susipažįsta su lietuvių liaudies ir profesionaliosios dailės kūriniais, jų komponavimo bei atlikimo principais. Aptaria formas, funkcijos ir medžiagos sąveiką, kompozicijos priemonių raišką ir emocinį poveikį. Meno pasaulio reiškinių nagrinėjimu ugdoma pagarba meninei kultūrai, atvirumas naujovėms.

28.8. Vertinimas.

Pasiiekimų lygiai		
patenkinamas	pagrindinis	aukštesnysis
1. Komponavimo principų pažinimas ir kūrybinė praktika		

<p>Pagal nurodytus kriterijus analizuoja, lygina įvairių stilių bei laikotarpių dailės kūrinius. Vartodamas dailės sąvokas apibūdina pagrindines raiškos priemones, išvardija svarbiausius jų bruožus. Iškelia kūrybinę idėją. Mokytojo padedamas pasirenka idėjos įgyvendinimo būdus ir priemones, stilistiką ir kompoziciją. Apipavidalina savo darbus ir parengia parodos ekspozicijai (užrašo metriką, pasportuoja).</p>	<p>Savarankiškai vertina savo ir kitų idėjas ar darbus, sugeba lyginti, analizuoti įvairių stilių bei laikotarpių dailės kūrinius, vartoja tinkamą meninės kalbos žodyną. Savarankiškai, tikslingai naudojasi literatūra, kitais informacijos šaltiniais, analizuoja ir lygina kūrinius, suvokia jų įtaką, geba interpretuoti ir pritaikyti savo kūryboje. Iškelia kūrybines idėjas, apibūdina savo sumanymus. Tikslingai pasirenka stilistiką ir kompozicijos meninės raiškos būdus, interpretuoja aplinkos objektų, reiškinių ar dailės kūrinių sukeltus išgyvenimus. Apipavidalina savo darbus parodoms, pristato kūrybą bendruomenei.</p>	<p>Aktyviai domisi Lietuvos ir pasaulio kultūros reiškiniiais, šiuolaikine daile, sugeba savarankiškai, vartodamas tinkamas dailės sąvokas, vertinti savo ir kitų kompozicines idėjas bei kūrybą, suvokia ir aptaria skirtingų laikotarpių meninę stilistiką, pagrindinius bruožus ir skirtumus. Savarankiškai ir tikslingai, naudodamasis įvairiais informacijos šaltiniais, lygina skirtingus menininkus, stilius bei kūrybines tendencijas. Supranta kūrybą kaip vertybę, geriausių meno kūrinių išsaugojimo ateities kartoms būtinybę. Savarankiškai ieško, siūlo originalių idėjų savo kūrybai ir jas pagrindžia. Savarankiškai pasirenka motyvo komponavimo ir interpretavimo priemones, būdus, procesus, planuoja veiklos etapus. Kurdamas derina tradicines ir netradicines meninės išraiškos priemones. Puikiai atlieka pasirinktą funkciją meniniuose projektuose, parodose.</p>
<p>2. Kompozicijos reiškinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje</p>		
<p>Apibūdina dailės reiškinius, nusako asmeninį kūrinio poveikį, apibūdina kompozicines struktūras. Žino kai kuriuos Lietuvos dailės gyvenimo įvykius. Vartodamas paprastas dailės sąvokas vertina mokytojo nurodytų kompozicijos darbų savybes. Tausoja tautinį Lietuvos ir kitų tautų kultūros paveldą.</p>	<p>Pristato artimiausios aplinkos dailės tradicijas. Apibūdina ir analizuoja meninius kompozicijos principus. Žino svarbiausius Lietuvos dailės gyvenimo įvykius (parodos, projektai), šiuo metu žymiausius Lietuvos menininkus. Pagarbiai naudoja tautinį Lietuvos ir kitų tautų paveldą savo kūrybinėje raiškoje. Dalyvauja meninėse akcijose, konkursuose.</p>	<p>Remdamasis informacijos šaltiniais analizuoja šiuolaikinio dailės pasaulio ypatumus, daro savo apibendrinimus ir išvadas. Nusako estetinio dailės idealo bei kompozicijos įtaką kūrinio meninei išraiškai. Nurodo stilistinius bruožus, būdingus kitoms analizuojamojo laikotarpio meno rūšims. Vertina ir saugo tautinį Lietuvos ir kitų tautų kultūros paveldą. Dalyvauja parodose, konkursuose, meninėse socialinėse akcijose.</p>

29. Dailės ir architektūros istorija – Vidurinio ugdymo kartu su dailės ugdymu programos dailės ugdymo dalies pagrindinis dalykas 11–12 klasėje.

29.1. Dalyko paskirtis – supažindinti mokinius su naujųjų ir naujausių laikų menine

kūryba, padėti jiems suprasti šių periodų dailės ypatumus pasauliniame jos plėtotės kontekste.

29.2. Dalyko tikslas – ugdyti kultūriškai brandžią asmenybę, kuri galėtų perimti ir kūrybiškai panaudoti savo krašto ir pasaulinės bendrijos meninį palikimą.

29.3. Dalyko uždaviniai. Siekiama, kad mokiniai:

29.3.1. analizuotų, interpretuotų ir vertintų XV–XXI amžiaus meninių stilių dailę ir architektūrą, įtvirtintų dailės ir architektūros istorijos žinias ir gebėjimus;

29.3.2. gebėtų suprasti ir argumentuotai vertinti nagrinėjamo laikotarpio Lietuvos dailės ir architektūros evoliuciją, atskleisti jos sąsajas su pasaulinės dailės raida ir šios dailės ypatumus;

29.3.3. ugdytųsi humanistinę pasaulėžiūrą, suprastų įvairių tautų indėlį į pasaulio kultūros kūrimą.

29.4. Dalyko struktūra. Dalyką sudaro dvi veiklos sritys:

29.4.1. XV–XXI amžiaus dailės ir architektūros raiškos, kūrinų stebėjimas, analizavimas ir vertinimas;

29.4.2. vizualiųjų reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje.

29.5. Didaktinės nuostatos:

29.5.1. Dailės ir architektūros istorijos mokoma remiantis diachronijos bei sinchronijos principais ir perteikiama keliais aspektais (dailės istorijos, teorijos ir kritikos). Medžiaga pateikiama lyginamosios analizės metodu.

29.5.2. Pirmaisiais programos metais daugiausia dėmesio skiriama tradicinei renesanso, baroko ir klasicizmo dailei. Mokymo(si) medžiagą mokiniai geriau supranta nagrinėdami ir interpretuodami atskirus kūrinius. Tai leidžia geriau suvokti stilių skirtumus, antikos ir viduramžių dailės palikimo naudojimą ir naujus meninius atradimus.

29.5.3. Antraisiais programos metais mokiniai supažindinami su modernizmo ir postmodernizmo epochų daile, jų prielaidomis, raida ir pasekmėmis. Įsisavindami faktinę medžiagą, nagrinėdami, interpretuodami ir vertindami kūrinius jie ne tik atpažįsta stilius, meninius ypatumus, bet ir mokosi kritiškai mąstyti, suvokti šių istorinių laikotarpių vietą visos dailės raidos kontekste.

29.5.4. Mokiniais sudaromos galimybės ieškoti idėjų savo veiklai įvairių stilių ir tautų meno kūriniuose, kūrybingai stebėti, analizuoti ir diskutuoti. Dailės istorijos mokymasis turi sustiprinti mokinių pasitikėjimą savo kūrybiniais gebėjimais ir ugdyti nuostatą būti atviriems naujoms patirtims.

29.5.5. Nuostatos kaskart plėtojamos vis aukštesniu pagal sudėtingumą ir išsamumą lygiu. Todėl nustatomi konkrečių klasės mokinių pasiekimų lygiai (patenkinamas, pagrindinis, aukštesnysis). Taikomi visi vertinimo būdai: diagnostinis (žodinė apklausa, kontroliniai darbai – analizės, interpretacijos), formuojamasis (dialogai, aptarimai) ir apibendrinamasis.

29.6. Mokinių pasiekimai.

1. Dailės raiškos ir dailės kūrinių stebėjimas, analizavimas ir vertinimas	
Nuostatos. Žvelgti į meno istoriją kaip į vieną esminių dvasinės veiklos sričių. Ieškoti idėjų įvairių epochų ir stilių meno kūriniuose. Toleruoti skirtingas meno apraiškas bei ieškojimus. Esminis gebėjimas. Meno kalbos universalumo suvokimas. Stebėti, analizuoti ir vertinti meno kūrinių (reiškinį).	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Tiksliai vartojant dailės sąvokas ir pažinimo taisyklės apibūdinti, nagrinėti ir vertinti tradicinius ir šiuolaikinius vaizduojamosios bei taikomosios dailės, tautodailės, architektūros ir dizaino kūrinius. Išskirti kūrinių problematiką ir paaiškinti jo turinį.	1.1.1. Nusakyti nagrinėjamų dailės kūrinių meninės išraiškos priemones, pateikti atlikimo bei turinio klasifikaciją, nurodyti tradicinio ir šiuolaikinio meno skirtumus. Kūrinių sukeltus įspūdžius susieti su meninės raiškos priemonėmis ir asmeniniais potyriais.
1.2. Atpažinti ir apibūdinti tam tikram meno stiliui ir jam atstovaujančiam dailininkui arba architektui būdingus ypatumus, grindžiant savo argumentus istoriniais faktais ir kūrinių lyginimais.	1.2.1. Žinoti dailės technikas, medžiagas, jų istorinę raidą, savitumus. 1.2.2. Nustatyti meno kūrinių priklausomybę nuo istorinių periodų ir estetinių pažiūrų. 1.2.3. Kūrinių autoriaus stilistiką apibūdinti paaiškinant kūrinių formos, turinio, techninių savybių kilmės, kūrinių atsiradimo ir suvokimo konteksto pagrindimu.
1.3. Atpažinti ir įvardyti kūrinių, matomų mieste, muziejuose ar dailės parodose, meninių stilių ar dailės kryptį.	1.3.1. Deramai (adekvačiai) vartojant dailėtyros sąvokas aptarti ir vertinti dailės muziejuose bei parodose eksponuojamus kūrinius.
1.4. Savarankiškai ir tikslingai ieškoti informacijos internete, elektroniniuose ar spausdintuose leidiniuose.	1.4.1. Taikyti išplėstinę paiešką ir rasti informacijos apie meno stilius, dailininkų kūrybą, dailės muziejus ir galerijas, dailės parodas.
2. Vizualiųjų reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	
Nuostatos. Ugdyti toleranciją kitoms kultūroms ir skirtingiems požiūriams. Gerbti ir saugoti savo krašto tradicijas ir kultūrą. Prisidėti prie artimiausios aplinkos vertybių išsaugojimo. Esminis gebėjimas. Suvokti dailės reikšmę socialiniame kultūriname visuomenės gyvenime.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Paaiškinti, kuo svarbūs visuomenės gyvenimui vizualieji reiškiniai ir renginiai.	2.1.1. Vartojant dailės istorijos sąvokas apibūdinti šiuolaikinių meninių renginių bruožus. 2.1.2. Nusakyti technologijų poveikį šiuolaikinio meno formoms.
2.2. Išvelgti praeities meninių stilių, vaizduojamųjų menų, taikomosios dailės bei dizaino, architektūros ir populiariosios kultūros konkrečias apraiškas savo aplinkoje.	2.2.1. Apibūdinti tautodailės įtaką šiuolaikiniams vizualiniams reiškiniams. Nurodyti vizualiuosius įvairių kultūrinių tradicijų ypatumus ir paaiškinti jų poveikį kasdienybei.
2.3. Parašyti išsamią meno reiškinio analizę ir organizuoti jo aptarimą.	2.3.1. Susisteminti reikalingą informaciją, pagrįsti jos pasirinkimo motyvus.
2.4. Parengti stebėto meninio reiškinio kritinę apžvalgą.	2.4.1. Žodžiu ir vaizdu pristatyti savo tyrimo rezultatus, organizuoti diskusiją ir ją apibendrinti.
2.5. Bendradarbiauti klasės, mokyklos menotyrinėje sklaidoje.	2.5.1. Dalyvauti mokyklos kultūrinės žiniasklaidos plėtroje.

29.7. Turinio apimtys:

29.7.1. Mokyti dailės istorijos pradedama Renesanso epocha ir baigiama XXI

amžiaus pirmaisiais dešimtmečiais.

29.7.2. Turinys atskleidžiamas keliais aspektais – dailės istorijos, dailės teorijos ir kritikos. Dailės istorijos mokomasi lyginamosios analizės metodu.

29.7.3. Renesanso architektūra ir dailė pagal regionus: Italijos ir Šiaurės Renesanso (Nyderlandų, Vokietijos), apžvelgiant ir Renesanso raidą Lietuvoje.

29.7.4. Italijos architektūros naujo urbanistinio planavimo idėjos, darbai, kurie turėjo poveikį vėlesnių epochų architektūrai, skulptūros pavyzdiniai darbai, kurių kopijos iki mūsų dienų naudojamos kaip modeliai įvairių lygių dailės mokyklose, žymiausi Renesanso tapytojų pasaulinės reikšmės kūriniai.

29.7.5. Šiaurės Renesanso tapyba ir nauja vaizduojamosios dailės sritis – spausdintinė grafika, jos atsiradimo priežastys, raiškos priemonės, to meto grafikos technikų raida, žymiausių dailininkų kūryba.

29.7.6. Baroko epochos XVII amžiaus Italijos, Olandijos, Flandrijos, Ispanijos ir Lietuvos menas, XVIII amžiaus Prancūzijos, Italijos, Anglijos ir Lietuvos menas, didžiųjų valstybių dailininkai ir Lietuvoje dirbę menininkai, ypač tie, kurių dėka susiformavo savita Vilniaus baroko architektūra.

29.7.7. Naujas klasikinių formų evoliucijos etapas: klasicizmo menas architektūroje, socialinis kultūrinis klasicizmo vaizduojamosios dailės kontekstas, Vakarų Europos ir Lietuvos architektų, skulptorių, tapytojų kūriniai.

29.7.8. Kiti XIX amžiaus stiliai: romantizmas, realizmas, impresionizmas, postimpresionizmas, simbolizmas, modernas. Išskiriami funkcionalūs naujų medžiagų ir konstrukcijų statiniai. Atskleidžiamos moderniojo meno susiformavimo priežastys, išryškunami žymiausi pradinio etapo dailininkai ir jų kūryba.

29.7.9. Pagrindiniai XX amžiaus stiliai, kryptys ir judėjimai: fovizmas ir ekspresionizmas, kubizmas, futurizmas, įvairios abstrakcionizmo rūšys, konstruktyvizmas, metafizinė tapyba, Dada, siurrealizmas, art deco, abstraktusis ekspresionizmas, OP menas, popmenas, minimalizmas, konceptualizmas, hiperrealizmas, instaliacijos. Paskutinių dešimtmečių populiariausių meno reiškinių: žemės menas, performansas (akcijos) bei videomenas – problemų ir aktualijų (feministiniai šiuolaikinio meno aspektai ir pan.) detalizavimas. Detali iškilusių meno kūrinių analizė ir interpretavimas. Dailės kūrinio meniniai bruožai pagal žanrą, vaizdavimo būdą ir svarbiausias išraiškos priemones (spalvų niansus ir kontrastus, erdvės judėjimo arba statikos įspūdžius, šviesas ir šešėlius, idėjos ir formos santykį, kompoziciją, atlikimo techniką).

29.7.10. Lietuvos XX amžiaus dailės istorija pradedant lietuvių liaudies menu, pirmosiomis lietuvių dailės parodomis ir baigiant XXI amžiaus akcijomis. XX amžiaus pradžios tautinis atgimimas, Kauno meno mokyklos veikla, ARS judėjimas, okupacijos ir socialistinio

realizmo koncepcija, atgautos nepriklausomybės laikais susiformavusių menininkų grupių ir sąjungų veikla.

29.8. Vertinimas.

Vertinimo lygiai		
patenkinamas	pagrindinis	aukštesnysis
1. Dailės raiškos ir dailės kūrinių stebėjimas, analizavimas ir vertinimas		
<p>Tyrinėja mokytojo nurodytų dailės ir tautodailės kūrinių savybes. Vartodamas paprastas dailės sąvokas, apibūdina pagrindines išraiškos priemones. Skiria patinkamą meno stilių. Skiria tradicinius ir netradicinius meno reiškinius. Vertina skirtingus kūrinius, nusako darbų problematiką. Paprastomis dailės sąvokomis įvardija lankytojų muziejų ir parodų ekspozicijų turinį.</p>	<p>Dailės istorijos sąvokomis apibūdina profesionaliosios dailės ir tautodailės meninius bruožus, palygina su kitų menų išraiškos priemonėmis. Skiria atskirus meno stilius. Apibūdina tradicinius ir netradicinius meno reiškinius. Lyginamuoju metodu vertina skirtingus kūrinius, nusako darbų problematiką, nurodo galimas interpretacijas. Įvardija ir apibūdina lankytojų muziejų ir parodų ekspozicijų turinį.</p>	<p>Vartodamas tiksliai sąvokas, analizuoja profesionalaus meno ir tautodailės bruožus, lygina juos su kitų menų išraiškos priemonėmis. Nurodo tradicinio ir šiuolaikinio menų skirtumus. Suvokia ir aptaria dailininkų iškeltas idėjas bei problemas. Gerai žino meno stilių raidą. Palygina tradicinius ir netradicinius meno reiškinius. Vertina kūrinių aktualumą iš dabarties pozicijų ir dalyvauja diskusijoje dėl jo vertinimo kriterijų. Atpažįsta ir įsimena muziejuose ir parodose matytus dailės kūrinius, įvardija jų dailės rūšis bei šakas.</p>
2. Vizualių reiškinių pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje		
<p>Paaishkina šiuolaikinių vizualinių reiškinių ir reginių bruožus. Vartodamas paprastas dailės sąvokas, aptaria mokytojo nurodytus savo aplinkos praeities ir dabarties architektūros kūrinius, įvardija jų svarbiausius bruožus. Rašo asmenine patirtimi pagrįstą kūrinių analizę.</p>	<p>Vartodamas dailės sąvokas apibūdina ir paaishkina šiuolaikinių meninių renginių ir reginių bruožus bei technologijų poveikį naujoms meno formoms. Įžvelgia praeities stilių, šiuolaikinės architektūros ir populiariosios kultūros įtaką savo aplinkoje. Rašo argumentuotą faktais ir asmeniniu patyrimu pagrįstą darbo analizę.</p>	<p>Tikslingai vartodamas dailės istorijos sąvokas paaishkina ir apibūdina šiuolaikinių vizualinių reiškinių ir reginių bruožus, jų technologijas bei vaidmenį visuomenės gyvenime. Aktyviai domisi Lietuvos ir pasaulio dailės reiškiniais, įžvelgia praeities stilių, šiuolaikinės architektūros ir populiariosios kultūros įtaką savo aplinkoje. Savo iniciatyva rašo argumentuotą faktais ir asmeniniu patyrimu pagrįstą darbo analizę, taip pat atskleidamas jo sukūrimo kontekstą.</p>

II. VIDURINIO UGDYMO KARTU SU DAILĖS UGDYMU PROGRAMOS DAILĖS UGDYMO DALIES PAPILDANTYS DALYKAI

30. Keramika – Vidurinio ugdymo kartu su dailės ugdymu programos dailės ugdymo dalies papildantis dalykas.

30.1. Dalyko paskirtis. Dalykas skirtas mokiniams užtikrinti kuo didesnes keramikos meno pažinimo ir saviraiškos galimybes pagal individualią patirtį, poreikius ir gabumus, kryptingai rengtis tolesnėms profesinėms studijoms bei darbui.

30.2. Dalyko tikslas – sudaryti sąlygas mokiniams tikslingai lavinti kūrybinius gebėjimus išreiškiant menines idėjas keramikos meno forma, įgyti praktinių funkcionalaus ar dekoratyvaus dirbinio lipdymo įgūdžių, atitinkančių šiuolaikinį mokslo, technologijų ir kultūros lygį.

30.3. Dalyko uždaviniai. Siekiama, kad mokydamiesi keramikos mokiniai:

30.3.1. įgytų gebėjimų tikslingai pasirinkti keramikos raiškos priemones ir kūrybiškai realizuoti menines idėjas;

30.3.2. analizuotų ir kūrybiškai interpretuotų praeities ir dabarties keramikos reiškinius ieškodami savo idėjų originalios meninės išraiškos;

30.3.4. pažintų Lietuvos ir pasaulio kultūros paveldo bei šiuolaikinio keramikos meno raidą;

30.3.5. aktyviai dalyvautų parodinėje ir įvairioje kultūrinėje veikloje.

30.4. Dalyko struktūra. Keramikos dalyką sudaro trys veiklos sritys:

30.4.1. keramikos meno reiškinių analizavimas ir vertinimas;

30.4.2. keramikos technologijos pažinimas ir kūrybinė praktika;

30.4.3. keramikos kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje.

30.5. Didaktinės nuostatos:

30.5.1. Siekiama skatinti domėjimąsi tautos kultūros paveldu, keramikos tradicijomis, stiprinti mokinių mokymosi motyvaciją per kūrybinę praktinę raišką suteikiant profesionaliosios keramikos praktinių ir technologinių žinių, išlaikomi glaudūs integraciniai ryšiai su kitomis ugdymo sritimis ir dalykais; taikomi aktyvūs mokymo metodai, diferencijuojamos užduotys, skatinančios mokinių saviraišką ir individualius kūrybinius ieškojimus.

30.5.2. Tyrinėjamas Lietuvos paveldas renkant kraštotyrinę medžiagą, fiksuojant lietuvių ir senovės baltų keramikos palikimą muziejuose, parodose ir per vasaros praktikas, diskutuojama apie tautodailės ir praeities keramikos dirbinių stilių ir technikų įtakas šiuolaikinei taikomajai dailei, naujų technologijų pritaikymo taikomosios keramikos srityje temomis.

30.5.3. Mokiniai mokosi eksponavimo kultūros, pristato savo kūrybą parodose, ieško įvairių kūrybos pateikimo formų (natūralioje ir virtualioje erdvėje), dalyvauja parodose,

konkursuose, akcijose, projektuose regione, šalyje, užsienyje.

30.5.4. Taikomas formuojamasis (korektūros, patarimai), diagnostinis (tarpinės peržiūros, darbų aptarimai) ir apibendrinamasis (per peržiūras kas pusmetį) vertinimo būdai. Vertinama bendra mokinio pažangos dinamika, suinteresuotumas, motyvacija.

30.6. Mokinių pasiekimai.

1. Keramikos meno reiškinių analizavimas ir vertinimas	
Nuostatos. Pažinti ir gerbti Lietuvos ir pasaulio kultūros paveldą. Išmanyti lietuvių liaudies keramikos tradicijas, įvairių pasaulio kultūrų ir moderniosios keramikos raidą bei stilių kaitą. Suvokti dekoratyvinės ir taikomosios funkcionaliosios keramikos skirtumus, paskirtį ir sąsajas su kitomis meno formomis, Lietuvos ir pasaulio socialinio, kultūrinio gyvenimo bruožais, technologijų ir mokslo pažanga. Ugdyti pagarbą savo ir kitų žmonių meninei kūrybai, jos individualumui ir originalumui. Esminis gebėjimas: analizuoti, interpretuoti ir vertinti lietuvių liaudies keramikos bei pasaulio kultūrų ir moderniosios keramikos kūrinius.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Apibūdinti ir analizuoti meninę kūrybą estetiniu, kultūriniu ir socialiniu aspektais.	1.1.1. Aptarti analizuojamų keramikos kūrinių meninės raiškos priemones, kompozicinius kūrinių principus, medžiagos, formos ir funkcijos santykį. 1.1.2. Išmanyti taikomosios dekoratyvinės ir funkcionaliosios keramikos bruožus bei skirtumus, pateikti pavyzdžių.
1.2. Atskirti įvairių laikotarpių ir kultūrų keramikos kūrinius, lyginant jų pagrindinius bruožus, formas, paskirtį bei technologijas.	1.2.1. Nusakyti keletą bruožų ar meninių ypatybių, pagal kurias galima atpažinti keramikos kūrinių laikotarpį. 1.2.2. Apibūdinti pagrindinius įvairių laikotarpių keramikos dirbinių paskirties, formų ir stilių skirtumus.
1.3. Išvelgti praeities stilių ir masinės kultūros bei globalizacijos įtaką šiuolaikinės keramikos raidai.	1.3.1. Išsakyti savo nuomonę apie stilių sąsajas bei masinės kultūros įtaką, remiantis sutartais kriterijais ir vartojant tinkamą žodyną bei pavyzdžius. 1.3.2. Įvardyti žymiausius taikomosios dailės muziejus ir galerijas Lietuvoje bei pasaulyje, surasti virtualiąsias meno galerijas.
2. Keramikos technologijos pažinimas ir kūrybinė praktika	
Nuostatos. Ugdyti suvokimą apie kultūros tęstinumą, žmogiškosios patirties, žinių ir vertybių perdavimą iš kartos į kartą. Išmanyti lietuvių liaudies keramikos tradicijas, įvairių pasaulio kultūrų ir moderniosios keramikos raidą bei stilių kaitą. Žinoti dekoratyvinės ir taikomosios funkcionaliosios keramikos skirtumus ir paskirtį. Idėjų ir vizualinių išraiškos elementų, medžiagų, technikų bei kompozicinių principų tikslingas taikymas kūryboje. Esminis gebėjimas. Suderinti kuriamo objekto idėją, medžiagą, formą ir funkcionalumą ir estetiškai įprasminti objektą aplinkoje.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas

<p>2.1. Savarankiškai ir tikslingai pasirinkti kūrybinę idėją iš įvairių kultūrinių šaltinių ir aplinkos. Išsivaizduoti ir numatyti kūrybinės idėjos įgyvendinimą.</p>	<p>2.1.1. Atrinkti iš vizualios aplinkos idėjas ir išpūdzius, siūlyti originalias kūrybines idėjas bei pagrįsti kūrybinį sumanymą. 2.1.2. Numatyti kūrybinių idėjų įgyvendinimo etapus. 2.1.3. Tikslingai ir savarankiškai parinkti objekto stilistiką ir atlikimo būdą. 2.1.4. Interpretuoti aplinkos objektų, reiškinių ar dailės kūrinių sukeltus išgyvenimus, kurti eskizus.</p>
<p>2.2. Harmoningai derinant medžiagą, formą, funkciją, dekorą nulipdyti dekoratyvų, suvenyrinių ar funkcionalų keramikos kūrinių.</p>	<p>2.2.1. Kuriant atsižvelgti į erdvinių formų sąveiką, proporcijas, siluetą ir paskirtį. 2.2.2. Tikslingai derinti ir naudoti keramikos medžiagas ir atlikimo technikas. 2.2.3. Išmanyti molio savybes. 2.2.4. Naudoti įvairius lipdymo būdus ir technikas. 2.2.5. Derinti molio plokštumų, juostelių, volelių, ažūro formavimo ir klįjavimo būdus. 2.2.6. Tikslingai parinkti ir taikyti kūriniui dekorą: pritaikyti reljefą – pozityvą, negatyvą, kruopščiai ir kokybiškai atlikti faktūras, tekstūras, įspaudus, įrėžimus ar kt. 2.2.7. Tikslingai pritaikyti kūriniui spalvinį sprendimą ir glazūras (blizgias ar matines).</p>
<p>3. Keramikos kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje</p>	
<p>Nuostatos. Pažinti ir gerbti Lietuvos ir pasaulio kultūros paveldą. Išmanyti lietuvių liaudies keramikos tradicijas, įvairių pasaulio kultūrų ir moderniosios keramikos raidą bei stilių kaitą. Suvokti keramikos sąsajas su kitomis meno formomis, kultūrinio gyvenimo bruožais, technologijų ir mokslo pažanga. Ugdyti pagarbą savo ir kitų žmonių meninei kūrybai, jos individualumui ir originalumui. Esminis gebėjimas. Analizuoti, interpretuoti ir vertinti lietuvių liaudies bei įvairių pasaulio kultūrų ir moderniosios keramikos kūrinius. Realizuoti taikomosios kūrybos poreikius ir meninius gebėjimus aktyviai dalyvaujant parodose ir socialiniame kultūriniame gyvenime.</p>	
<p>Gebėjimai</p>	<p>Žinios ir supratimas</p>
<p>3.1. Analizuoti įvairių laikotarpių ir kultūrų keramikos kūrinius lyginant jų pagrindinius bruožus, formas, paskirtį bei technologijas.</p>	<p>3.1.1. Apibūdinti keramikos kūrinių estetinį, kultūrinį ir socialinį aspektus. 3.1.2. Nusakyti keletą bruožų ar meninių ypatybių, pagal kurias galima atpažinti keramikos kūrinių laikotarpį, stilistiką. 3.1.3. Apibūdinti pagrindinius įvairių laikotarpių keramikos dirbinių paskirties, formų ir stilių bruožus bei lipdymo technologijas. 3.1.4. Paaiškinti, kuo svarbi visuomenės gyvenime taikomoji dailė ir keramikos menas.</p>
<p>3.2. Stebėti ir analizuoti artimiausios aplinkos, Lietuvos ir pasaulio taikomosios dailės ir keramikos meno kaitą.</p>	<p>3.2.1. Lankyti ir aptarti taikomosios dailės parodas. 3.2.2. Išanalizuoti keramikos kūrinių pagal duotus kriterijus.</p>
<p>3.3. Dalyvauti bendruomenės dailės ir kultūros gyvenime, parodose, projektuose.</p>	<p>3.3.1. Apipavidalinti ir eksponuoti savo ar draugų darbus. 3.3.2. Parengti kūrinius eksponuoti, užrašyti</p>

	metriką, parengti parodinę erdvę. 3.3.3. Viešai pristatyti savo idėją ir ją viešai argumentuotai apginti. 3.3.4. Pristatyti savo darbus virtualioje erdvėje.
--	--

30.7. Turinio apimtys:

30.7.1. Susipažįsta su baltų archeologinės ir lietuvių liaudies keramikos ar kitų senųjų kultūrų keramikos pavyzdžiais, indo lipdymo būdais, silueto, formų ir dekoro kaita, puošybos elementais, ornamentais ir simboliais; sukuria funkcionalų arba dekoratyvios paskirties dirbinį: indą, vazą, dubenį, lėkštę, dėžutę, žvakidę ar kt.

30.7.2. Mokosi molio paruošimo, minkymo, lakšto kočiojimo ir keramikos dirbinio lipdymo iš plokštumų, juostelių, volelių ar ažūro praktinių įgūdžių, susipažįsta su tokiais keramikos raiškos priemonėmis kaip: siluetas, forma, tūris, proporcijos, tektonika, tekstūra, faktūra, pozityvas, negatyvas, pritaiko kompozicijos struktūros principus keramikos dirbinio specifikai.

30.7.3. Susipažįsta su praeities stilių ir populiariosios kultūros įtaka šiuolaikinei keramikos raidai, moderniosios keramikos pavyzdžiais, šiuolaikinių autorių kūryba – funkcionaliąja, dekoratyvine ir konceptualiąja keramika. Savarankiškai ir tikslingai pasirinkę vizualinę idėją iš įvairių kultūrinių šaltinių ir aplinkos mokiniai kuria (individualiai arba grupėje) laisvai pasirinktą keramikos kūrinį: dekoratyvų ar funkcionalų tam tikros paskirties indą, skulptūrą, objektą, reljefą arba pano.

30.7.4. Skatinami aktyviai dalyvauti meninės kūrybos projektuose ir parodose, vertinti ir įsivertinti savo ir draugų kūrybą.

30.8. Vertinimas.

Vertinimo lygiai		
patenkinamas	pagrindinis	aukštesnysis
1. Keramikos meno reiškinių analizavimas ir vertinimas		

<p>Nagrinėja mokytojo nurodytus tautodailės bei šiuolaikinės keramikos kūrinius pagal aptartus kriterijus. Vartodamas paprastas sąvokas aptaria praeities ir šiuolaikinės keramikos kūrinius, jų paskirtį, formas bei jų bruožus. Mokosi vertinti keramikos paskirtį ir vaidmenį kultūros raidoje.</p>	<p>Vartodamas tinkamas sąvokas nagrinėja tradicinės ir šiuolaikinės keramikos kūrinius pagal aptartus kriterijus. Savarankiškai domisi keramika, išvelgia praeities keramikos formų ir stilių įtaką šiuolaikinei keramikai. Geba palyginti skirtingų laikotarpių keramikos bruožus, suvokia dekoratyvaus ir funkcionalaus dirbinio skirtumus bei išraiškos priemones. Išsako savo požiūrį ir estetinius vertinimus, remdamasis sutartiniais kriterijais ir vartodamas tinkamą meninės kalbos žodyną. Vertindamas savo ir kitų keramikos kūrinius, apibūdina pagrindinius komponavimo principus, atlikimo technologiją ir menines ypatybes.</p>	<p>Savarankiškai nagrinėja ir vartodamas tinkamas sąvokas vertina lietuvių liaudies ir šiuolaikinės keramikos kūrinius pagal aptartus kriterijus. Domisi keramikos menu bei jos naujovėmis savarankiškai, stebi ir analizuoja įvairias parodas Lietuvoje bei užsienyje. Geba palyginti skirtingų laikotarpių keramikos stilių, bruožus, skirtumus, paskirtį, išraiškos priemones. Išsako savo požiūrį ir estetinius vertinimus, vartodamas tinkamą meninės kalbos žodyną. Vertindamas savo ir kitų keramikos kūrinius apibūdina ir pagrindžia pagrindines kompozicines priemones, formos ir funkcijos santykį. Kūrybiškai panaudoja kitų kūrinių analizės rezultatus savo darbuose.</p>
<p>2. Keramikos technologijos pažinimas ir kūrybinė praktika</p>		

<p>Pagal suformuluotas užduotis atsirenka keramikos sumanymams reikalingus motyvus ir plastines idėjas. Savitai interpretuoja aplinkos, stebėtų ar tyrinėtų kūrinių inspiruotas idėjas. Ieško nesudėtingų kompozicinių variantų, mokytojo padedamas pasirenka stilistiką, komponavimo būdą, atlikimo technologiją, pateikia kūrybinį rezultatą. Savarankiškai apipavidalina savo darbus, tinkamai juos eksponuoja parodose.</p>	<p>Pagal suformuluotas užduotis tikslingai atsirenka kūrybai reikalingus motyvus bei plastines idėjas. Kūrybiškai interpretuoja aplinkos, stebėtų ar tyrinėtų kūrinių inspiruotas idėjas. Pateikia eskizus, tikslingai dirba, eksperimentuoja, išmėgina keletą komponavimo variantų ir atlikimo technikos būdų, kruopščiai ir kokybiškai įgyvendina idėją molio medžiagoje, pateikia savitą kūrybinį rezultatą. Savarankiškai apipavidalina savo darbus, įdomiai juos eksponuoja peržiūras, parodas ar akcijas. Nagrinėja informacijos šaltinius, lietuvių liaudies bei šiuolaikinės keramikos kūrinius mokymosi tikslais, savarankiškai domisi keramika, geba mokytis keramikos raiškos būdų iš geriausių Lietuvos ir pasaulinės dailės pavyzdžių.</p>	<p>Pagal suformuluotas užduotis savarankiškai ir tikslingai atsirenka kūrybai reikalingus motyvus bei plastines idėjas ir kūrybingai siekia įgyvendinti sumanymus. Originaliai ir kūrybiškai interpretuoja aplinkos, stebėtų ar tyrinėtų kūrinių inspiruotas idėjas. Drąsiai, tikslingai eksperimentuoja, pateikia daug eskizų, savarankiškai noriai dirba, išmėgina įvairias meninės išraiškos priemones, pateikia kokybiškai, kruopščiai, pagal keramikos technologiją atliktą, originalų kūrybinį rezultatą. Savarankiškai apipavidalina savo darbus, įdomiai ir originaliai juos eksponuoja per peržiūras, parodas ar akcijas. Domisi keramika, geba mokytis raiškos būdų iš geriausių Lietuvos ir pasaulinės dailės pavyzdžių. Savarankiškai domisi keramikos technikomis bei rodo norą ir galimybes jas išbandyti.</p>
<p>3. Keramikos kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje</p>		
<p>Atpažįsta tradicinės bei šiuolaikinės keramikos kūrinius savo aplinkoje bei Lietuvoje. Sugeba nusakyti jam asmeniškai patikusią kūrinių poveikį.</p>	<p>Atpažįsta tradicinės bei šiuolaikinės keramikos kūrinius savo aplinkoje bei Lietuvoje. Remdamasis savo žiniomis geba vertinti praeities keramikos įtaką šiuolaikinės keramikos raidai. Žino kai kuriuos Lietuvos keramikus ir jų darbus viešose erdvėse.</p>	<p>Stebėdamas ir analizuodamas tradicinės bei šiuolaikinės keramikos kūrinius savo aplinkoje bei Lietuvoje geba argumentuotai vertinti praeities bei šiuolaikinės keramikos kūrinių svarbą visuomenei. Domisi Lietuvos ir užsienio keramikos autoriais ir jų kūryba. Paaškina, kaip istorinio laikotarpio estetiniai idealai ar kūrėjo individualybė veikia kūrinių meninę išraišką.</p>

31. Akvarelė – Vidurinio ugdymo kartu su dailės ugdymu programos dailės ugdymo dalies papildantis dalykas 11–12 klasėje.

31.1. Dalyko paskirtis – sudaryti galimybę mokiniams mokytis pagal individualią patirtį, poreikius ir gabumus kryptingai rengiantis tolesnėms profesinėms studijoms ir kūrybiniam darbui, giliau plėtoti akvarelės raiškos žinias bei liejimo technikas ir įgūdžius atsižvelgiant į

pasirinktą dailės šaką.

31.2. Dalyko tikslas – sudaryti sąlygas ir padėti mokiniams įgyti įvairių akvarelės liejimo technikų žinių ir praktinių įgūdžių, tikslingai lavinti individualius kūrybinius gebėjimus realizuojant menines idėjas akvarelės meno forma.

31.3. Dalyko uždaviniai. Siekiama, kad mokiniai:

31.3.1. analizuotų ir kūrybiškai interpretuotų praeities ir dabarties dailės reiškinius ieškodami savo idėjų originalios meninės išraiškos;

31.3.2. plėtotų kūrybinius, praktinius ir technologinius akvarelės liejimo įgūdžius, realizuotų savo menines idėjas liedami akvarelę „sausuoju“ ir „šlapiuoju“ būdu;

22.3.3. tobulintų harmonizuoto kolorito, subalansuotos kompozicijos ir šviesotamsos, daugiasluoksnės polichrominės akvarelės liejimo, natiurmorto, peizažo, portreto liejimo įgūdžius;

31.3.4. aktyviai dalyvautų parodinėje ir įvairioje kultūrinėje veikloje, lavintų gebėjimus pristatyti ir eksponuoti savo kūrybą, pasitelktų šiuolaikines technologijas vizualizuodami ir pristatydami savo kūrybos rezultatus.

31.4. Dalyko struktūra. Akvarelės dalyką sudaro trys veiklos sritys:

31.4.1. akvarelės meno reiškinių stebėjimas, analizavimas ir vertinimas;

31.4.2. akvarelės technikų pažinimas ir kūrybinė praktika;

31.4.3. akvarelės kūrinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje.

31.5. Didaktinės nuostatos:

31.5.1. Dirbant nedidelėmis grupėmis atsižvelgiama į kiekvieno mokinio gebėjimų ir pasiekimų lygį, individualias savybes, pasirinktos dailės šakos specifiką. Tokiomis sąlygomis mokinys gali pasirinkti tinkamiausią savo kūrybai akvarelės techniką ir priemones. Žinios siejamos su praktiniais įgūdžiais, kūrybiška traktuote ir interpretacija, atlikimo ir pateikimo kokybe.

31.5.2. Skatinamas mokinių sąmoningumas siekiant saviugdos, gebėjimo dirbti savarankiškai ir kūrybiškai, ieškant savito stiliaus ir individualaus braižo.

31.5.3. Taikomi trys vertinimo būdai: formuojamasis (individuali korektūra, patarimai, diskusijos), diagnostinis (tarpinės peržiūros, aptarimai), apibendrinamasis (atsižvelgiant į mokinio ar grupės pažangos dinamiką) vertinimas.

31.6. Mokinių pasiekimai.

1. Akvarelės meno reiškinių stebėjimas, analizavimas ir vertinimas	
Nuostatos. Pažinti ir gerbti Lietuvos ir pasaulio kultūros paveldą. Išmanyti lietuvių akvarelės tradicijas ir modernios akvarelės raidą bei stilių kaitą. Suvokti akvarelės meninės raiškos ir liejimo technikų skirtumus. Ugdyti pagarbą savo ir kitų žmonių meninei kūrybai, jos individualumui ir originalumui.	
Esminis gebėjimas. Analizuoti, interpretuoti ir vertinti lietuvių bei pasaulio dailininkų akvarelės kūrinius. Išsiugdyti autentišką skonį ir estetinę nuovoką.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Apibūdinti ir analizuoti meninę kūrybą	1.1.1. Vertinti ir analizuoti dailininkų ir savo

estetiniu, kultūriniu ir socialiniu aspektais.	kūrinius, aptarti akvarelės meninės raiškos priemonės, kompozicinius bei techninius kūrinio atlikimo principus, 11.2. Išmanyti akvarelės technikas, pateikti pavyzdžių.
1.2. Atskirti įvairių laikotarpių ir kultūrų akvarelės kūrinius lyginant jų pagrindinius bruožus bei atlikimo technikas.	1.2.1. Nusakyti keletą bruožų ar meninių ypatybių, pagal kurias galima atpažinti akvarelės kūrinio laikotarpį. 1.2.2. Apibūdinti pagrindinius įvairių laikotarpių akvarelės kūrinių stilių ir atlikimo technikų skirtumus.
1.3. Išvelgti praeities stilių ir masinės kultūros bei globalizacijos įtaką šiuolaikinės dailės ir akvarelės raidai.	1.3.1. Išsakyti savo nuomonę apie stilių sąsajas bei masinės kultūros įtaką remiantis sutartais kriterijais, vartojant tinkamą žodyną bei pateikiant pavyzdžių. 1.3.2. Žinoti žymiausias dailės muziejus ir galerijas Lietuvoje bei pasaulyje, mokėti surasti virtualiąsias meno galerijas. 1.3.3. Žinoti vertingus artimiausios aplinkos dailės objektus, domėtis kūrėjais ir jų kūryba.
2. Akvarelės technikų pažinimas ir kūrybinė praktika	
Nuostatos. Idėjų ir vizualinių išraiškos elementų bei akvarelės liejimo technikų tikslingas taikymas kūryboje. Medžiagų, darbo priemonių, technikų ir technologijų pažinimas, tikslingas pasirinkimas ir taikymas praktinėje veikloje. Esminis gebėjimas. Įvaldyti polichrominės daugiasluoksnės akvarelės liejimo techniką kuriant harmonizuoto kolorito, subalansuotos kompozicijos ir šviesotamsos natūrmortą, portretą ar peizažą.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Savarankiškai ir tikslingai pasirinkti vizualinę idėją iš įvairių kultūrinių šaltinių ir aplinkos.	2.1.1. Stebėti, savarankiškai analizuoti ir pasirinkti iš vizualios aplinkos idėjas ir išpūdžius, siūlyti originalias kūrybines idėjas bei pagrįsti kūrybinį sumanymą.
2.2. Išivaizduoti ir numatyti kūrybinės idėjos įgyvendinimą.	2.2.1. Numatyti kūrybinių idėjų įgyvendinimo etapus. 2.2.2. Tikslingai ir savarankiškai pasirinkti stilistiką ir atlikimo būdą, interpretuoti aplinkos objektų, reiškinių ar dailės kūrinių sukeltus išgyvenimus. 2.2.3. Stilizuoti ir abstrahuoti pasirinktą motyvą siekiant meniškumo. 2.2.4. Kurti eskizus, etiudus, kūrybingai reikšti kilusias idėjas.
2.3. Įgyvendinti idėją panaudojant tinkamas priemones, medžiagas, atlikimo būdus ir technologinius procesus.	2.3.1. Tikslingai derinti ir naudoti akvarelės liejimo technikas, eksperimentuoti, improvizuoti. 2.3.2. Liejant akvarelę harmoningai derinti šiltas, šaltas spalvas, tonų gradaciją, šviesotamsą, skaidrumą. Perteikiant vaizduojamų daiktų formą naudoti spalvų kontrasto, niuanso principus, atsižvelgti į erdvinių formų sąveiką, kompoziciją, proporcijas. 2.3.3. Išmanyti akvarelės liejimo technikas ir naudoti įvairius liejimo būdus: „sausą“, „šlapia“, daugiasluoksnę ir kt.

	<p>2.3.4. Tikslingai taikyti polichrominės daugiasluoksnės akvarelės liejimo įgūdžius, skirtingas spalvas liejant vieną ant kitos, siekiant gauti trečią spalvą ir sodresnį toną.</p> <p>2.3.5. Natiurmortą, peizažą, portretą lieti laikantis eiliškumo principų, įgūdžius ir žinias sieti su kitų dalykų mokymusi, praktine ir kūrybine veikla.</p>
<p>2.4. Gebėti pateikti savo idėją ir ją viešai, argumentuotai apginti, surengti darbų ekspoziciją, eksponuoti kūrinius ne tik parodose, bet ir virtualioje erdvėje, pasitelkiant šiuolaikines kompiuterines technologijas.</p>	<p>2.4.1. Tinkamai vartoti sąvokas ir paaiškinti savo kūrinio idėją.</p> <p>2.4.2. Pagrįsti kūrinio eksponavimo idėją.</p> <p>2.4.3. Paaiškinti kūrybinio proceso eigą, apibūdinti savo darbą pateikiant kūrybinio darbo aprašą.</p>
<p>3. Akvarelės reiškinių pažinimas ir sklaida socialinėje kultūrinėje aplinkoje</p>	
<p>Nuostatos. Ugdyti suvokimą apie kultūros tęstinumo, žmogiškosios patirties, žinių ir vertybių perdavimo iš kartos į kartą svarbą. Gerbti tautos tradicijas, Lietuvos ir pasaulio kultūros paveldą. Suvokti akvarelės meno reikšmę pasaulio kultūros raidai. Būti atviram kaitai, ieškojimams ir naujai patirčiai daugiakultūrėje visuomenėje bei kritiškam masinės kultūros reiškiniams.</p> <p>Esminis gebėjimas. Realizuoti kūrybinius poreikius ir meninius bei estetinius gebėjimus aktyviai dalyvaujant socialiniame kultūriniame gyvenime ir organizuojant parodas, dalyvaujant projektuose.</p>	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
<p>3.1. Paaiškinti, kuo svarbi visuomenės gyvenime dailė ir akvarelės menas.</p>	<p>3.1.1. Suvokti ir gebėti savais žodžiais apibūdinti akvarelės svarbą vaizduojamosios dailės ir kultūros raidai.</p>
<p>3.2. Stebėti ir analizuoti Lietuvos bei artimiausios aplinkos dailės ir kultūros gyvenimą.</p>	<p>3.2.1. Lankyti ir aptarti akvarelės parodas, stebėti ir analizuoti artimiausios aplinkos dailės reiškinius, nusakyti jų poveikį sau.</p> <p>3.2.2. Rinkti, kaupti (piešia) kraštotyrinę medžiagą, lieti akvareles, peizažus per mokomąją kūrybinę praktiką (plenerą).</p>
<p>3.3. Dalyvauti parodinėje veikloje, kultūros gyvenime, projektuose.</p>	<p>3.3.1. Aktyviai dalyvauti meninės kūrybos projektuose, parodose. Apipavidalinti ir eksponuoti savo ar draugų darbus.</p> <p>3.3.2. Parengti kūrinius eksponuoti, pasportuoti, įrėminti, užrašyti metriką, parengti parodinę erdvę.</p>

31.7. Turinio apimtys:

31.7.1. Mokiniai lavina spalvinės raiškos gebėjimus ir techninius įgūdžius natiurmorto, peizažo, portreto kūrimo įvairiomis akvarelės technikomis, siedami žinias bei įgūdžius su dailės šakų (tapybos, grafikos, tekstilės, dizaino) mokymusi, praktine ir kūrybine veikla, plėtoja akvarelės liejimo būdus, išbando „sausą“ ir „šlapią“ akvarelės liejimo techniką, tobulina lokalių spalvų ar monochrominės ir polichrominės akvarelės liejimo įgūdžius, siekia perteikti tikrovišką natūros vaizdą taikydami daugiasluoksnės akvarelės liejimo būdą, skirtingas spalvas lieja vieną ant kitos siekdami gauti trečią spalvą ir sodresnį toną, derina šiltas, šaltas, pagrindines ir papildomas spalvas, tonų gradaciją, šviesotamsą, spalvų sluoksnių skaidrumą. Perteikia vaizduojamų daiktų formą naudodami spalvų kontrasto, niuanso principus, atsižvelgdami į formų sąveiką, kompoziciją, proporcijas, liedami laikosi eiliškumo principų: rezervuoja baltas vietas, dengia paruošiamąjį sluoksnį, modeliuoja foną, vėliau modeliuoja apšviestas ir pusšėšelių vietas, šėšelius modeliuoja

lesiravimo ar „šlapiąja“ technika, vaizduoja metamus šešėlius, detalizuoja ir apibendrina. Siekia modeliuoti natiurmorto daiktų formas, perteikti daiktų medžiagiškumą, erdviškumą, tekstūras, faktūras, koloritą.

31.7.2. Susipažįsta su akvarelės liejimo pavyzdžiais, šiuolaikinių autorių kūryba. Aptaria praeities stilių ir populiariosios kultūros įtaką šiuolaikinei akvarelės raidai. Palygina akvarelės reikšmę įvairiose epochose ir dabarties kultūroje.

31.7.3. Aktyviai dalyvauja kultūrinėje veikloje, meninės kūrybos projektuose ir parodose, vertina ir įsivertina savo ir draugų kūrybą.

31.8. Vertinimas.

Pasiiekimų lygiai		
patenkinamas	pagrindinis	aukštesnysis
1. Akvarelės meno reiškinių stebėjimas, analizavimas ir vertinimas		
Pagal nurodytus kriterijus analizuoja, lygina įvairių stilių bei laikotarpių akvarelės kūrinius. Vartodamas dailės sąvokas, apibūdina pagrindines akvarelės raiškos priemones, išvardija svarbiausius jų bruožus.	Savarankiškai vertina savo ir kitų idėjas ar darbus, sugeba lyginti, analizuoti įvairių stilių bei laikotarpių akvarelės kūrinius, vartoja tinkamą meninės kalbos žodyną. Savarankiškai, tikslingai naudojami literatūra, kitais informacijos šaltiniais, analizuoja ir lygina akvarelės kūrinius, suvokia jų įtaką, geba interpretuoti ir pritaikyti savo kūryboje.	Aktyviai domisi Lietuvos ir pasaulio kultūros reiškiniais, šiuolaikiniu akvarelės menu, sugeba savarankiškai, vartodamas tinkamas dailės sąvokas, vertinti savo ir kitų idėjas bei kūrybą, suvokia ir aptaria skirtingų laikotarpių akvarelės meninę stiliškumą, pagrindinius bruožus ir skirtumus. Savarankiškai ir tikslingai, naudodamasis įvairiais informacijos šaltiniais, lygina skirtingus menininkus, stilius bei kūrybines tendencijas. Supranta kūrybą kaip vertybę, geriausių meno kūrinių išsaugojimo ateities kartoms būtinybę.
2. Akvarelės technikų pažinimas ir kūrybinė praktika		
Iškelia kūrybinę idėją. Mokytojo padedamas pasirenka idėjos įgyvendinimo būdus ir priemones, stiliškumą ir liejimo techniką. Apipavidalina savo darbus ir parengia parodos ekspozicijai (pasportuoja, užrašo metriką).	Iškelia kūrybines idėjas, apibūdina savo sumanymus. Tikslingai pasirenka stiliškumą ir akvarelės meninės raiškos būdus, interpretuoja aplinkos objektų, reiškinių ar dailės kūrinių sukeltus išgyvenimus. Apipavidalina savo darbus parodoms, pristato kūrybą bendruomenei.	Savarankiškai ieško, siūlo originalių idėjų savo kūrybai ir jas pagrindžia. Savarankiškai pasirenka idėjos realizavimo, interpretavimo priemones, būdus, liejimo technikas, planuoja veiklos etapus. Kurdamas derina tradicines ir netradicines meninės išraiškos priemones, teorines žinias ir praktiką. Puikiai atlieka akvarelės kūrinius.
3. Akvarelės reiškinių pažinimas ir sklaida socialinėje kultūrinėje aplinkoje		

<p>Apibūdina akvarelės reiškinius, nusako asmeninį kūrinio poveikį, apibūdina mėgstamą meninį stilių. Žino kai kuriuos Lietuvos dailės gyvenimo įvykius. Vartodamas paprastas dailės sąvokas, vertina mokytojo nurodytų akvarelės kūrinių savybes. Tausoja tautinį Lietuvos ir kitų tautų kultūros paveldą.</p>	<p>Pristato artimiausios aplinkos akvarelės tradicijas. Apibūdina ir analizuoja savo mėgstamą akvarelės stilių. Žino svarbiausius Lietuvos dailės gyvenimo įvykius (parodos, projektai), šiuo metu žymiausius Lietuvos menininkus. Pagarbiai naudoja tautinį Lietuvos ir kitų tautų paveldą savo kūrybinėje raiškoje. Dalyvauja meninėse akcijose, konkursuose.</p>	<p>Remdamasis informacijos šaltiniais, analizuoja šiuolaikinių akvarelės kūrinių ypatumus, daro savo apibendrinimus ir išvadas. Vartodamas tinkamas sąvokas, nusako estetinio dailės idealo bei atlikimo technikos įtaką akvarelės kūrinio meninei išraiškai. Žino svarbiausius Lietuvos dailės gyvenimo įvykius (parodos, projektai), žymiausius Lietuvos akvarelės dailininkus. Vertina ir saugo tautinį Lietuvos ir kitų tautų kultūros paveldą. Dalyvauja parodose, konkursuose, meninėse akcijose.</p>
---	---	---

32. Projektavimas – Vidurinio ugdymo kartu su dailės ugdymu programos dailės ugdymo dalies papildantis dalykas 11–12 klasėje.

32.1. Dalyko paskirtis – puoselėjant mokinių kūrybinį mąstymą ir jo savitumą plėtoti projektavimo dalykinę kompetenciją, sudaryti galimybes mokytis pagal individualią patirtį, poreikius ir gabumus, kryptingai rengtis tolesnėms profesinėms studijoms ir darbui.

32.2. Dalyko tikslas – sudaryti sąlygas ir padėti mokiniams tobulinti projektavimo gebėjimus ir plėtoti bendrąsias kompetencijas, atskleisti projektavimo dalyko integralumą, sąsajas su realiu gyvenimu, perprasti šiuolaikinius daiktų projektavimo metodus, išmokti gautas žinias ir praktinius įgūdžius panaudoti projektuojant konkrečius objektus.

32.3. Dalyko uždaviniai. Siekiama, kad projektavimo pamokose mokiniai:

32.3.1. individualiai, savarankiškai ir tikslingai pasirinktų vizualinės raiškos priemones ir kūrybiškai realizuotų menines idėjas;

32.3.2. toliau plėtotų projektavimo žinias ir įgūdžius, susipažintų su perspektyvinio vaizdo braižymu ir architektūros sąvokomis;

32.3.3. taikydami projektavimo grafinę kalbą, interjere braižytų centrinės perspektyvos vaizdus; susipažinę su minimalizmo atstovų kūryba, interpretuotų erdvinę formą, ją transformuotų ir nubraižytų skirtingus perspektyvos vaizdus; perpratę perspektyvos projektavimo dėsnius sukurtų savo kambario interjerą;

32.3.4. kūrybingai taikydami teorines ir praktines projektavimo, konstravimo, maketavimo ir kitas integralias dalykų žinias, sukurtų konceptualaus meno, reklamos ar kitus objektus ir pritaikytų juos pasirinktai funkcijai interjere arba eksterjere;

32.3.5. jaustų poreikį aktyviai dalyvauti parodinėje ir įvairioje kultūrinėje veikloje, lavintų gebėjimus pristatyti ir eksponuoti savo kūrybą, pasitelktų šiuolaikines technologijas vizualizuodami ir pristatydami savo kūrybos rezultatus.

32.4. Dalyko struktūra. Projektavimo dalyką sudaro trys veiklos sritys:

32.4.1. projektavimo reiškinių stebėjimas, analizavimas ir vertinimas;

32.4.2. projektinės kalbos raiškos priemonių pažinimas ir kūrybinė praktika;

32.4.3. projektavimo reiškinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje.

32.5. Didaktinės nuostatos:

32.5.1. Mokymosi veikla organizuojama skirstant mokinius į grupes pagal pasirinktą dailės šaką. Palanki mokymuisi aplinka lemia geresnius mokymosi pasiekimų rezultatus atsižvelgiant į individualius mokinio gabumus, išsaugant dermę tarp praktinės raiškos ir teorijos ir integruojant žinias, įgytas mokantis kitų mokomųjų dalykų. Taikomi aktyvūs mokymo metodai, skatinamas IKT naudojimas, diferencijuojamos užduotys, skatinančios mokinių saviraišką ir individualius kūrybinius ieškojimus.

32.5.2. Mokiniai mokomi vertinti projektavimo procesą kaip įdomų ir prasmingą atradimo džiaugsmą. Siūlomos mokiniams priimtinos projektavimo temos, technikos, priemonės, skatinančios mokymosi motyvaciją, padedančios atsiskleisti mokinio asmenybei ir kūrybiškumui. Skatinama veikti drąsiai, savarankiškai projektuoti, kūrybiškai reikšti savo mintis, tikslingai ieškoti originalių projektavimo idėjų, siekti savaip, bet laikantis korektiškumo principų interpretuoti tradicinio ir šiuolaikinio meno paveldą.

32.5.3. Taikomi vertinimo būdai: formuojamasis (individuali korektūra, patarimai, diskusijos), diagnostinis (tarpinės peržiūros, aptarimai), apibendrinamasis (atsižvelgiant į mokinio ar grupės pažangos dinamiką) būdai.

32.6. Mokinių pasiekimai.

1. Projektavimo reiškinių stebėjimas, analizavimas ir vertinimas	
Nuostatos. Suvokti projektavimo veiklos integralumą, sąsajas su įvairiais mokomaisiais dalykais ir realiu gyvenimu. Esminis gebėjimas. Analizuoti, interpretuoti ir vertinti projektavimo procesą kaip galimybę realizuoti kūrybinius sumanymus įvairiose vizualinės meninės veiklos srityse.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
1.1. Įžvelgti projektavimo reiškinių integralumą su įvairiais mokomaisiais dalykais.	1.1.1. Vartoti dailės sąvokas apibūdinant projektinės kalbos reikšmę įvairiose kūrybinės veiklos bei gyvenimo srityse.
1.2. Analizuoti architektūros ir dizaino projektinės raiškos kūrinius, analogus, prototipus.	1.2.1. Stebinti dizaino ir architektūros kūrinius, vartojant architektūros terminus bei projektinės kalbos sąvokas apibūdinti projektavimo reikšmę bei įtaką stilių kaitai, novatoriškumui ir kūrinio minties bei formos perteikimui.

1.3. Suvokti projektavimo procesų metodiką, etapus, stilistiką ir raišką.	1.3.1. Apibrėžti šiuolaikinius daiktų projektavimo metodus, apibūdinti informacinių priemonių įtaką šiuolaikiniam projektavimui ir jo reiškiniams.
2. Projektinės kalbos raiškos priemonių pažinimas ir kūrybinė praktika	
Nuostatos. Ugdyti erdvinį mastymą pasitelkiant perspektyvos sudarymo schemas. Kurti pritaikant formos transformavimą. Esminis gebėjimas. Taikant projektavimo grafinę kalbą nubraižyti erdvinių objektų ir interjero perspektyvinių vaizdų variantus.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
2.1. Savarankiškai atrasti ir pasirinkti vizualinę idėją iš įvairių kultūrinių šaltinių ir aplinkos.	2.1.1. Pasirinkti stilistiką ir projektavimo būdus, kurti erdvinių objektų projektus remiantis perspektyvos braižymo dėsniais.
2.2. Atlikti sukurto objekto perspektyvinį vaizdo brėžinį.	2.2.1. Taikyti projektavimo žinias ir įgūdžius atliekant perspektyvinio vaizdo brėžinį, skirtingus perspektyvos taškų variantus.
2.3. Nubraižyti centrinės perspektyvos vaizdus interjere.	2.3.1. Taikyti projektavimo grafinę kalbą braižant centrinės perspektyvos vaizdus interjere.
2.4. Interpretuoti erdvinę formą, ją transformuoti ir nubraižyti skirtingus perspektyvos vaizdus.	2.4.1. Susipažinti su minimalizmo atstovų kūryba, ją interpretuojant sukurti erdvinę formą, ją transformuoti ir nubraižyti skirtingus perspektyvos vaizdus.
2.5. Suprojektuoti savo kambario interjerą arba fragmentą.	2.5.1. Perpratus perspektyvos projektavimo dėsnius sukurti savo kambario interjero projektą.
2.6. Suprojektuoti konceptualaus meno, reklamos ar kitus erdvinis objektus ir pritaikyti juos pasirinktai funkcijai interjere arba eksterjere.	2.6.1. Kūrybingai taikyti teorines ir praktines projektavimo, konstravimo, maketavimo žinias kuriamam erdviniam objektui.
3. Projektavimo reiškinių stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje	
Nuostatos. Suvokti projektavimo reikšmę įvairiose gyvenimo srityse, jo svarbą vizualių menų kūryboje. Domėtis Lietuvos ir pasaulio daile, šiuolaikiniais jos reiškiniais. Dalyvauti parodose, konkursuose, meninėse akcijose, pleneruose. Gerbti tautos tradicijas, Lietuvos ir pasaulio kultūros paveldą. Esminis gebėjimas. Vertinti projektavimo reikšmę įvairiose kultūrinio gyvenimo srityse. Paaikškinti, kuo svarbūs visuomenės gyvenime taikomieji reiškiniai ir menai.	
Gebėjimai	Žinios ir supratimas
3.1. Diskutuoti apie projektavimo reikšmę įvairiose kultūrinio gyvenimo srityse.	3.1.1. Savais žodžiais apibūdinti artimiausios aplinkos projektinių objektų reiškinis.
3.2. Apibūdinti informacinių priemonių įtaką šiuolaikiniam projektavimui ir jo reiškiniams.	3.2.1. Aktyviai domėtis Lietuvos ir pasaulio dizaino bei architektūros reiškiniais, atpažinti kūrinių stilių, projektavimo specifiką.
3.3. Vartojant projektavimo kalbos sąvokas apibūdinti ir vertinti savo kūrybą.	3.3. Aktyviai dalyvauti parodinėje bei įvairioje kultūrinėje veikloje, lavinti gebėjimus pristatyti ir eksponuoti savo kūrybą.
3.4. Bendradarbiauti kūrybiniuose projektuose, parodose pristatant savo kūrybą visuomenėje.	3.4. Šiuolaikinėmis technologijomis vizualizuoti ir pristatyti savo kūrybos rezultatus.

32.7. Turinio apimtys:

32.7.1. Mokiniai mokosi perspektyvinio projektavimo dėsnių ir perspektyvos sudarymo schemų.

32.7.2. Savarankiškai ir tikslingai pasirenka kūrybinę idėją, išsikelia problemą, suplanuoja vykdymo etapus, išanalizuoja analogus bei prototipus, pritaiko vizualinės raiškos priemones ir perspektyvinio vaizdo braižymo dėsnius ir kūrybiškai realizuoja menines idėjas. Braižo centrinės perspektyvos vaizdus interjere, sukurto objekto perspektyvinį vaizdą, skirtingus jo perspektyvos taškų variantus.

32.7.3. Mokiniai mokosi suprojektuoti kambario interjerą arba jo fragmentą, braižo geometrines formas perspektyvinėje interjero erdvėje, susipažįsta su architektūros sąvokomis. Interpretuodami minimalistų kūrinius kuria erdvines formas (kubo geometrinę figūrą, ją išpjausto, transformuoja į savo originalią formą, nubraižo jos skirtingus perspektyvos vaizdus, ieško spalvinio sprendimo ir kt.).

32.7.4. Kūrybingai taikydami teorines ir praktines projektavimo, konstravimo, maketavimo ir kitas žinias mokiniai sukuria konceptualaus meno, reklamos ar kitus objektus ir pritaiko juos pasirinktai funkcijai interjere arba eksterjere.

32.7.5. Aktyviai dalyvauja kultūrinėje veikloje, meninės kūrybos projektuose ir parodose, pristato ir eksponuoja savo kūrybą, pasitelkia šiuolaikines technologijas vizualizuodami ir pristatydami savo kūrybos rezultatus visuomenei, vertina ir įsivertina savo ir draugų kūrybą.

32.8. Vertinimas.

Pasiiekimų lygiai		
patenkinamas	pagrindinis	aukštesnysis
1. Projektavimo reiškinių stebėjimas, analizavimas ir vertinimas.		

<p>Pagal nurodytus kriterijus analizuoja, lygina įvairių stilių bei laikotarpių dailės kūrinius ir projektavimo raišką. Vartodamas dailės sąvokas apibūdina pagrindines raiškos priemones, išvardija svarbiausius jų bruožus.</p>	<p>Savarankiškai vertina savo ir kitų idėjas ar darbus, sugeba lyginti, analizuoti įvairių stilių bei laikotarpių dailės kūrinius, jų projektinę raišką. Vartoja tinkamą meninės kalbos žodyną. Savarankiškai, tikslingai naudojasi literatūra, kitais informaciniais šaltiniais, analizuoja ir lygina kūrinius, suvokia jų įtaką, geba interpretuoti ir pritaikyti savo kūryboje.</p>	<p>Aktyviai domisi Lietuvos ir pasaulio kultūros raida, projektavimo reiškiniais, šiuolaikine kūryba, sugeba savarankiškai, vartodamas tinkamas dailės sąvokas vertinti savo ir kitų idėjas bei kūrybą, suvokia ir aptaria skirtingų laikotarpių meninę stilistiką, projektavimo bruožus ir skirtumus. Savarankiškai ir tikslingai, naudodamasis įvairiais informacijos šaltiniais lygina skirtingus menininkus, stilius bei kūrybines tendencijas. Supranta kūrybą kaip vertybę, o projektavimą kaip veiklą, leidžiančią realizuoti meninius sumanymus. Suvokia geriausių meno kūrinių išsaugojimo ateities kartoms būtinybę.</p>
<p>2. Projektinės kalbos raiškos priemonių pažinimas ir kūrybinė praktika.</p>		
<p>Iškelia kūrybinę idėją, mokytojo padedamas pasirenka projekto įgyvendinimo būdus ir priemones, stilistiką ir atlikimo techniką. Apipavidalina savo darbus ir parengia parodos ekspozicijai (užrašo metriką).</p>	<p>Iškelia kūrybines idėjas, apibūdina savo projekto sumanymus. Tikslingai pasirenka stilistiką ir meninės raiškos būdus, interpretuoja aplinkos objektų, reiškinų ar dailės kūrinių sukeltus išgyvenimus. Apipavidalina savo darbus parodoms, pristato kūrybą bendruomenei.</p>	<p>Savarankiškai ieško, siūlo originalių idėjų savo kūrybai ir jas pagrindžia. Savarankiškai pasirenka projekto realizavimo priemones, būdus, procesus, planuoja veiklos etapus. Kurdamas derina tradicines ir netradicines išraiškos priemones, IKT technologijas. Puikiai atlieka darbą, dalyvauja meniniuose projektuose, parodose, pristato kūrybą.</p>
<p>3. Projektavimo reiškinų stebėjimas ir reflektavimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje.</p>		
<p>Apibūdina dailės reiškinius, nusako asmeninį kūrinio poveikį, apibūdina projekto meninį stilių. Žino kai kuriuos Lietuvos dailės gyvenimo įvykius. Vartodamas paprastas dailės sąvokas vertina mokytojo nurodytų projektinių darbų savybes. Tausoja tautinį Lietuvos ir kitų tautų kultūros paveldą.</p>	<p>Apibūdina ir analizuoja savo mėgstamą dailės ir projektavimo stilių vartodamas tinkamą žodyną ir terminus. Žino svarbiausius Lietuvos dailės gyvenimo įvykius (parodos, projektai), šio meto žymiausius Lietuvos menininkus. Pagarbiai naudoja tautinį Lietuvos ir kitų tautų paveldą savo kūrybinėje raiškoje. Dalyvauja meninėse akcijose, konkursuose.</p>	<p>Remdamasis informacijos šaltiniais analizuoja šiuolaikinio dailės pasaulio ir meninio projektavimo ypatumus, daro savo apibendrinimus ir išvadas. Nusako estetinio dailės idealo įtaką projektinei raiškai. Nurodo stilistinius bruožus, būdingus kitoms analizuojamojo laikotarpio meno rūšims. Vertina ir saugo tautinį Lietuvos ir kitų tautų kultūros paveldą. Dalyvauja parodose, konkursuose, meninėse socialinėse akcijose.</p>